

Översiktsplan 2030 Haninge kommun

Hållbarhetsbedömning

Antagandehandling november 2016

Innehåll

1. Inledning	6	8. Samlad bedömning och systemanalys	57
1.1. Bakgrund och syfte	6	8.1. Möjligheter till hållbar utveckling	57
1.2. Metod	6	8.2. Lever ÖP 2030 upp till Haninges vision?	63
1.3. Hållbar utveckling i tre dimensioner	8	8.3. Hållbarhet ur ett systemanalytiskt perspektiv	66
2. Om Haninge kommun	10	9. Målanalys	68
3. Avgränsning	12	9.1. Analys av relevanta nationella mål	68
4. Alternativredovisning	16	10. Osäkerheter, uppföljning och fortsatt arbete	75
4.1. Planförslag-ÖP 2030	16	11. Referenser	77
4.2. Scenario Låg	22		
4.3. Nollalternativ	22		
5. Hållbarhetsbedömning ÖP 2030	25		
5.1. Ekologiska/miljömässiga aspekter	25		
5.2. Sociala aspekter	36		
5.3. Ekonomiska aspekter	45		
6. Hållbarhetsbedömning Scenario Låg	50		
6.1. Ekologiska/miljömässiga konsekvenser	50		
6.2. Sociala konsekvenser	50		
6.3. Ekonomiska konsekvenser	52		
7. Hållbarhetsbedömning Nollalternativ	54		
7.1. Ekologiska/miljömässiga konsekvenser	54		
7.2. Sociala konsekvenser	54		
7.3. Ekonomiska konsekvenser	56		

Beställare: Haninge kommun genom Erik Andersson och Mirja Thårlin

Konsult: Iterio AB

Medverkande från Iterio AB: Sanna Almheden, Elisabeth Mörner och Noran Khalfallah

Kvalitetsgranskning Iterio AB: Pernilla Troberg

Layout Iterio AB: Malin Lindman

Foton och kartor: Haninge kommun, om inte annat anges

Sammanfattning

Bakgrund

Haninge kommun har tagit fram ett förslag till en ny översiktsplan – Översiktsplan 2030. En översiktsplan är, enligt miljöbalkens definition, en plan som i princip alltid kan antas innebära betydande miljöpåverkan. En miljöbedömning ska därför genomföras för översiktsplanen och en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) ska upprättas. Syftet med miljöbedömningen är enligt miljöbalken att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas.

Haninge kommun har valt att utvidga miljöbedömningen till en hållbarhetsbedömning där ekologiska/miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekter konsekvensbedöms. Hållbarhetsbedömningen uppfyller miljöbalkens krav på miljökonsekvensbeskrivningar. Den har genomförts stegvis och skett integrerat och parallellt med översiktsplanarbetet.

Avgränsning och alternativ

Hållbarhetsbedömningens avgränsning har arbetats fram tillsammans med Haninge kommuns tjänstemän och behandlar tre olika dimensioner av hållbarhet; den ekologiska/miljömässiga, den sociala och den ekonomiska. Konsekvenserna beskrivs på en övergripande nivå med fokus på Haninge kommun men även för grannkommuner Stockholmsregionen i ett mer regionalt perspektiv. Konsekvenserna beskrivs i huvudsak för år 2030.

Hållbarhetsbedömningen omfattar dels planförslaget, d.v.s. ÖP 2030, dels ett nollalternativ (vad händer om planförslaget inte antas och realiserar) och ett scenario Låg. Nollalternativet innebär att befintlig

översiktsplan från 2004 fortsätter att gälla, och i många delar liknar den ÖP 2030. Scenario Låg innebär att kommunens nya översiktsplan antas men att olika omvärlds- och marknadsfaktorer gjort så att kommunens tillväxt avtar med en lägre befolkningsutveckling och ett avtagande bostadsbyggande.

Bidrar översiktsplanen till hållbar utveckling?

Översiktsplanens (inklusive scenario Låg och nollalternativet) möjligheter att i ett lokalt perspektiv bidra till en hållbar utveckling har utvärderats med hjälp av ett värderosdiagram (se sid 5). I värderosen beskrivs hur hållbara de olika alternativen/scenariona är. Värderosen ska betraktas som en bedömning av förutsättningarna att nå en hållbar utveckling och inte som ett absolut värde på hållbarhet. Hållbarhetsbedömningen och värderosen visar att ÖP 2030, nollalternativet och scenario Låg har olika stora möjligheter att bidra till en hållbar utveckling. Samtliga alternativ/scenarion har frågor som kommunen behöver arbeta vidare med i fortsatt planering för att en hållbar utveckling ska kunna uppnås.

ÖP 2030 och nollalternativet innebär liknande förutsättningar för att gå i en hållbar riktning men är mer eller mindre fördelaktiga ur olika hållbarhetsdimensioner. Scenario Låg bedöms vara minst hållbar men däremot mer fördelaktig än både ÖP 2030 och nollalternativet om man enbart studerar den ekologiska dimensionen. Detta beror huvudsakligen på att scenariot innebär lägst exploatering och därmed lägst befolkningsökning, vilket i sin tur medför att både större grönområden och mindre lokala naturområden/grönytor kan bevaras i högre grad.

Scenario Låg bedöms också medföra en lägre andel hårdgjorda ytor vilket medför att mindre mängd förorenat dagvatten behöver

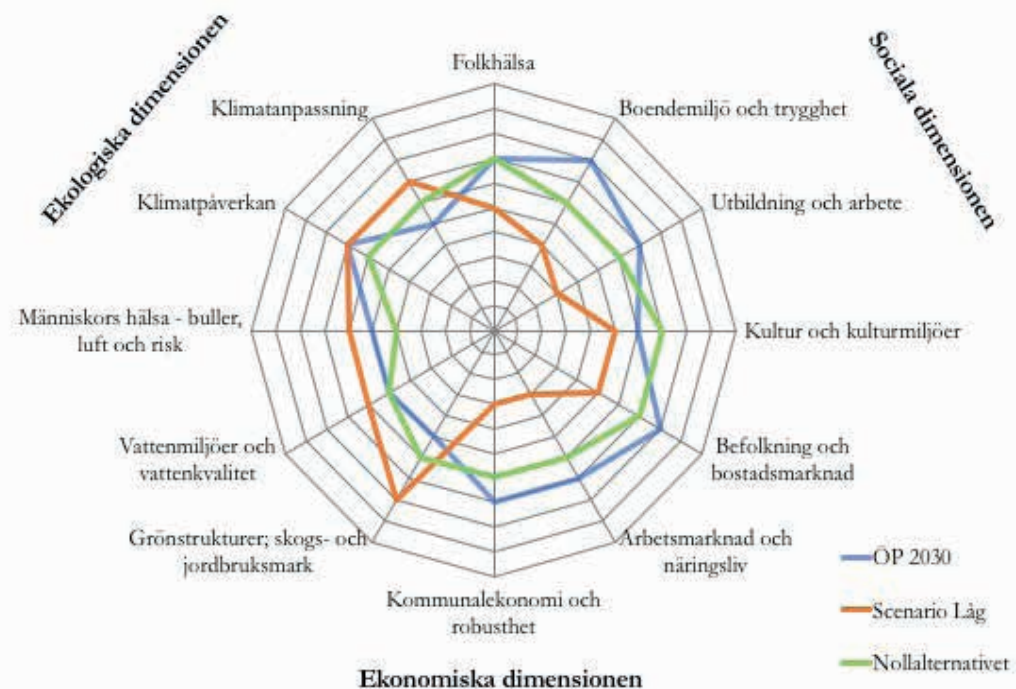
Vy mot Handen från Rudans naturreservat

omhändertas och att en mindre mängd föroreningar riskerar att påverka kommunens vattenmiljöer negativt. Utöver detta bedöms lägre antal människor utsättas för buller och höga luftföroreningshalter i och med att det inte byggs lika mycket och lika tätt som i ÖP 2030 och nollalternativet. ÖP 2030 och scenario Låg bedöms som likvärdiga när det gäller klimatpåverkan, fast kopplade till olika aspekter. I ÖP 2030 ökar möjligheterna att använda sig av kollektivtrafik samt gå och cykla vilket kan minska bilbehovet och därigenom minska utsläpp av växthusgaser. I scenario Låg bedöms befolkningstillväxten bli betydligt lägre vilket kan innebära en mindre ökning av det totala bilåkandet i kommunen. I nollalternativet bedöms bilberoendet vara allra störst.

Sett till den sociala dimensionen av hållbarhet bedöms ÖP 2030 vara mest fördelaktig. ÖP 2030 skapar förutsättningar för korta avstånd mellan arbete, bostad och service som främjar gång och cykel, funktionsblandade och trygga utemiljöer samt förutsättningar för en tillgänglig och levande landsbygd samt kust och skärgård. Utöver detta skapas goda förutsättningar till valfrihet över sin boendesituation och sammantaget bedöms ÖP 2030 skapa förutsättningar till att motverka segregation. Även närheten och tillgängligheten till rekreation- och grönområden, kulturmiljöer, mötesplatser m.m. ökar och det blir därigenom enklare att uppleva natur- och kultur och att skapa sociala relationer. Nollalternativet liknar ÖP 2030 men genom en något mer spridd bebyggelsestruktur skapas något sämre förutsättningar för gång och cykel samt för trygga och säkra utemiljöer och mötesplatser utanför områdena i anslutning till pendeltågsstationerna. Nollalternativet bedöms också innebära ett något mindre varierat bostadsutbud, särskilt på landsbygd och kustnära. Scenario Låg bedöms vara minst fördelaktigt utifrån den sociala dimensionen p.g.a. sämre förutsättningar för att gå och cykla samt mindre förutsättningar för ett varierat bostadsutbud och nedgång för näringsliv och sysselsättning.

Sett till den ekonomiska dimensionen av hållbarhet bedöms ÖP 2030 vara mest fördelaktigt. Förutsättningar skapas för en positiv befolkningsutveckling med en relativt balanserad befolkningssammansättning. Attraktiva bostadsområden skapas nära kollektivtrafik, service och natur-/rekreationsområden. Med ÖP 2030 utvecklas kollektivtrafiken och nya arbetsplatsområden pekas ut, vilket skapar förutsättningar för en mer varierad arbetsmarknad och ett mångsidigt näringsliv. Detta kan långsiktigt locka nya företag till kommunen. Kommunens utbyggnad sker huvudsakligen genom förtätning vilket bedöms vara resurseffektivt i och med att tekniska investeringar, liksom kostnaderna för detta, lättare kan samutnyttjas och samordnas. Nollalternativet liknar ÖP 2030 men bedöms medföra något lägre förutsättningar för en varierad arbetsmarknad och ett mångsidigt näringsliv p.g.a. lägre täthet och att områdena i anslutning till spårstationerna inte tas tillvara i lika hög grad som i ÖP 2030. Kommunens attraktivitet bedöms också som något lägre eftersom kollektivtrafiken inte är lika utvecklad. Scenario Låg är minst gynnsamt ur ett ekonomiskt perspektiv. Detta beror i huvudsak på att det generellt finns sämre grund för tillväxt. Satsningar på bostadsbyggande, service och kollektivtrafik riskerar att utebli vilket kan påverka kommunens attraktivitet för både boende och företag vilket kan medföra en mindre attraktiv arbetsmarknad och lägre möjligheter till ett mångsidigt näringsliv. Scenario Låg bedöms inte vara lika robust som ÖP 2030 och nollalternativet.

ÖP 2030 lever till stora delar upp till Haninges vision "Ett attraktivt och hållbart Haninge". Några viktiga punkter att ta med sig i efterföljande planeringsarbete har dock identifierats. Detta rör frågor gällande bl.a. säker dagvattenhantering, god tillgång till närnatur, stora grönområden och vatten, varierade bostadsmiljöer och upplåtelseformer samt utformning och placering av ny bebyggelse inom eller i anslutning till gröna viktiga spridningssamband.

Värderas för ÖP 2030, scenario Låg samt nollalternativet

1. Inledning

1.1. Bakgrund och syfte

Haninge kommun har tagit fram ett förslag till en ny översiktsplan – Översiktsplan 2030. En kommun ska enligt 6 kap 11 § miljöbalken genomföra en miljöbedömning av planer som kan antas innebära en betydande miljöpåverkan. Översiktsplanen för Haninge kommun är en plan som omfattas av det kravet varför planen ska genomgå en miljöbedömning och en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) upprättas. Syftet med miljöbedömningen är att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas (6 kap 11 § miljöbalken). Enligt 3 kap 6 § plan- och bygglagen ska översiktsplanen utformas så att innebörden och konsekvenserna av den tydligt framgår.

Haninge kommun har valt att utvidga miljöbedömningen till en hållbarhetsbedömning där, utöver ekologiska/miljömässiga, även sociala och ekonomiska aspekter konsekvensbedöms. Hållbarhetsbedömningen uppfyller plan- och bygglagens krav om konsekvensbedömningar och miljöbalkens krav på miljökonsekvensbeskrivningar.

Syftet med hållbarhetsbedömningen är att i stora drag beskriva de ekologiska/miljömässiga, sociala och ekonomiska konsekvenser som översiktsplanen förväntas ge upphov till. Fokus ligger på att diskutera huruvida översiktsplanen medverkar till att en önskvärd framtid, ur ett hållbarhetsperspektiv, nås. Detta så att kommunens planering verkar i en hållbar riktning.

I hållbarhetsbedömningen har också viktiga ekosystemtjänster (ekosystemens direkta och indirekta bidrag till människors välbefinnande) lyfts fram, dessa återfinns inom respektive kapitel för ekologiska/miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekter.

1.2. Metod

Hållbarhetsbedömningen har genomförts stegvis och skett integrerat och parallellt med översiktsplanarbetet.

I det första steget gjordes en avgränsning av hållbarhetsbedömningen. Avgränsningen gjordes tillsammans med kommunens tjänstemän och i grupper som redan fanns inom översiktsplanarbetet; den ekologiska/miljömässiga gruppen, den sociala gruppen samt den ekonomiska gruppen. I grupperna fångades olika expertiskunskaper upp och det diskuterades vilka frågor som ur de olika perspektiven är de viktigaste för Haninge kommun. Tillsammans definierades vad hållbarhet är för Haninge kommun. För varje definition på hållbarhet diskuterades ett antal utvärderingskriterier som hållbarhetsbedömningen sedan har utgått från i bedömningarna om översiktsplanen ger förutsättningar för hållbar utveckling. I kapitel 3, tabell 1, redovisas definitionerna av hållbarhet tillsammans med utvärderingskriterierna och därmed hållbarhetsbedömningens avgränsning.

Hållbarhetsbedömningens avgränsning sammanfattades i ett ”Avgränsning-PM” som skickades till länsstyrelsen som underlag för samråd. Ett samrådsmöte hölls med Länsstyrelsen i Stockholms län den 4 mars 2014.

I samband med avgränsningen, och som en del av den integrerade processen/arbets sättet, genomfördes en workshop tillsammans med kommunens tre arbetsgrupper. Workshopens syfte var att göra en SWOT-analys (strengths, weaknesses, opportunities och threats) över Haninge kommun. Utgångspunkten var nuläge och hållbarhet. Deltagarna delades in i tre grupper med blandade deltagare som diskuterade kommunens styrkor, svagheter, möjligheter och hot med avseende på hållbarhet. Diskussioner och slutsatser från SWOT-analysen

har sedan använts i arbetet med hållbarhetsbedömningen och som input till projektgruppen för ÖP-arbetet. SWOT-analysen kom huvudsakligen fram till följande:

Styrkor

De styrkor som bedöms som viktigast för Haninge kommun är att kommunen har stora områden med lättillgänglig, varierad och sammanhängande natur, skog, kulturmiljöer och skärgård. Ytterligare styrkor är att det finns en mångfald av människor i kommunen och att kommunen geografiskt är belägen i en expansiv region, tillgång till spårbunden kollektivtrafik och närhet till Stockholm. Haninge pekas också ut som en regional stadskärna (Handen och Vega) vilket ses som en styrka. I Haninge kommun finns goda möjligheter för utveckling av bostäder och service i attraktiva lägen och det finns tillgång till ytor och markresurser.

Svagheter

Svagheter i Haninge kommun handlar om segregation, att det byggs för få hyreslägenheter och bostäder för unga, att segregerade områden skapas och att det i kommunens olika bostadsområden finns en brist på en blandning av olika upplåtelseformer. Trots att Haninge kommun har tillgång till kollektivtrafikbunden spårtrafik är kommunen bilberoende och det finns stora ytor med parkeringar i tätorterna. Ytterligare svagheter är de bristfälliga förbindelserna till skärgården, att delar av tätorterna kan upplevas som otrygga och ödsliga kvällstid och att kommunens vattenmiljöer ej uppnår god ekologisk och kemisk status.

Möjligheter

De möjligheter som kommunen har är potential att utveckla områden och bostäder i attraktiva lägen, att bygga ut kollektivtrafiken samt att utveckla gång och cykelvägar som knyter samman olika målpunkter.

Möjligheter finns också att skapa miljöer som gynnar besöksnäringen, utveckla tätorterna samt att ta tillvara på obebyggda ytor i bra lägen.

Hot

Hot som lyftes var bristen på ett helhetsperspektiv i planeringen. Att olämpliga områden bebyggs belystes som ett hot som både skapar negativ påverkan på miljön och segregation. Dessutom riskerar de samhällsekonomiska kostnaderna att öka om inte klimatsäkert byggande tillämpas. Politiska förändringar, klimatförändringar, företagsnedläggningar och lågkonjunktur är andra möjliga hot.

Efter arbetet med avgränsningen inleddes arbetet med konsekvensbedömningarna. Konsekvensbedömningarna har gjorts i ett antal steg parallellt med framtagandet av översiktsplanen. Tidiga utkast/skisser på riktlinjer för översiktsplanen har granskats ur samtliga hållbarhetsperspektiv för input till det vidare arbetet. En workshop kring kommunens exploateringsstudie hölls där kommunens tjänstemän diskuterade möjliga exploateringsområden. Konsekvensbedömningar och slutsatser har granskats av kommunens olika projektgrupper.

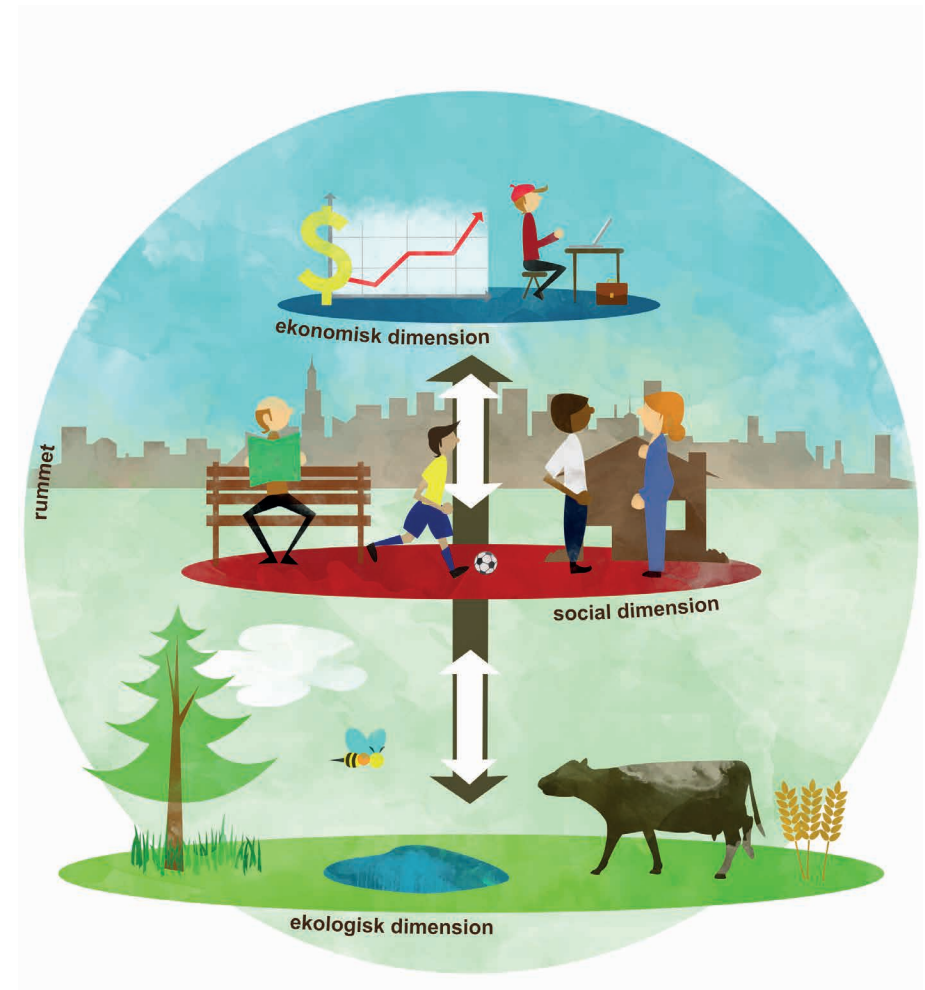
Sociala, ekologiska/miljömässiga och ekonomiska aspekter är på olika sätt länkade till varandra i komplexa samband. För att förstå dessa samband samt hur systemet beter sig kan ett systemanalytiskt angreppssätt tillämpas där kopplingar och samband mellan olika faktorer klarläggs och identifieras (Haraldsson, 2005). Ett orsak-verkan diagram är ett verktyg för att kommunicera och visualisera orsakssamband genom att sammanlänka de definierade variablerna med pilar. Ett orsak-verkan diagram har konstruerats och presenteras i den samlade bedömningen, kap 8.3. Syftet är att visa på hur en befolkningsökning och bebyggelseutveckling ger effekter och konsekvenser utifrån ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt perspektiv samt hur olika aspekter av hållbarhet i Haninge är sammanlänkade.

1.3. Hållbar utveckling i tre dimensioner

Begreppet hållbar utveckling fick stort internationellt genomslag i samband med att FN-rapporten *Vår gemensamma framtid* (1987), även kallad Bruntlandrapporten, publicerades. I denna definieras hållbar utveckling som en ”utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra framtida generationers möjligheter att tillgodose sina behov”.

Hållbar utveckling är ett begrepp som kan tolkas och förstås på många olika sätt beroende på personens bakgrund och i vilket sammanhang begreppet används. I planeringssammanhang kan det handla om att känna sig trygg i sin närmiljö, att minska utsläpp av klimatpåverkande gaser eller att skapa attraktiva stadsdelar för företagande och boende. Det finns många olika orsaker och drivfaktorer som påverkar om ett samhälle utvecklas i en hållbar riktning. Lagar, politik, ekonomi, tekniska lösningar och den enskilda individens beteende, livsmönster och val är exempel på faktorer vars innebörd påverkar huruvida en hållbar utveckling främjas eller inte. Den fysiska planeringen är ett viktigt redskap som kommunen har där möjligheter finns att skapa en hållbar fysisk miljö. I en översiktsplan beaktas kommunen som helhet och frågor rörande exempelvis infrastruktur, markanvändning, bebyggelse och bevarandevärden behandlas. Genom att exempelvis planera för god tillgänglighet till kollektivtrafik kan översiktsplanen skapa förutsättningar för att ändra den enskilda individens beteende.

Hållbarhetsbegreppet är brett och sträcker sig över ekologiska/miljö-mässiga, sociala och ekonomiska aspekter. Dessa aspekter är beroende av varandra, de hänger ihop och skapar tillsammans en helhet eller ett system. När dessa aspekter samverkar kan hållbar utveckling nås.

Figur 1. Förenklad och övergripande modell över förhållandet mellan de olika dimensionerna av hållbarhet.

I helheten blir också rummet betydelsefullt. I rummet samordnas de ekologiska, sociala och ekonomiska faktorerna fysiskt till en helhet genom den bebyggda, fysiska miljön. Att prata om rummet är särskilt intressant i fysisk planering där möjlighet finns att skapa förutsättningar för livsmiljöer vars utformning ger invånarna möjlighet till en hållbar livsstil. Rumsliga frågor som är intressanta i samband med fysisk planering är t.ex. hushållning med mark/naturresurser, resande, tillgänglighet till viktiga målpunkter och balans mellan olika typer av markanvändning. I denna hållbarhetsbedömning bedöms tre dimensioner av hållbarhet, den ekologiska/miljömässiga dimensionen, den sociala dimensionen och den ekonomiska dimensionen. De tre dimensionerna samordnas i rummet varför ett resonemang kring rummet görs i den samlade bedömningen.

Ett viktigt begrepp inom diskussionen om hållbarhet är resiliens, som betyder förmågan att återhämta sig eller motstå olika störningar. En hållbar utveckling innebär att vi bygger resilienta samhällen och system (ekologiskt/miljömässigt, socialt och ekonomiskt) som kan fortsätta att utvecklas och anpassas trots olika typer av störningar. Dessa störningar kan exempelvis vara kopplade till politik, befolkning eller klimatförändringar.

I figur 1 redovisas en förenklad och övergripande bild över förhållandet mellan de olika dimensionerna av hållbarhet. Den utgår från synsättet att den ekologiska dimensionen är en grund för den sociala och den ekonomiska dimensionen men att de olika dimensionerna av hållbarhet kan påverka varandra på olika sätt. Genom detta synsätt finns möjligheter att fokusera på långsiktig tillväxt och hållbarhet istället för att sikta mot en kortsiktig tillväxt som kan leda till negativ påverkan på miljön.

2. Om Haninge kommun

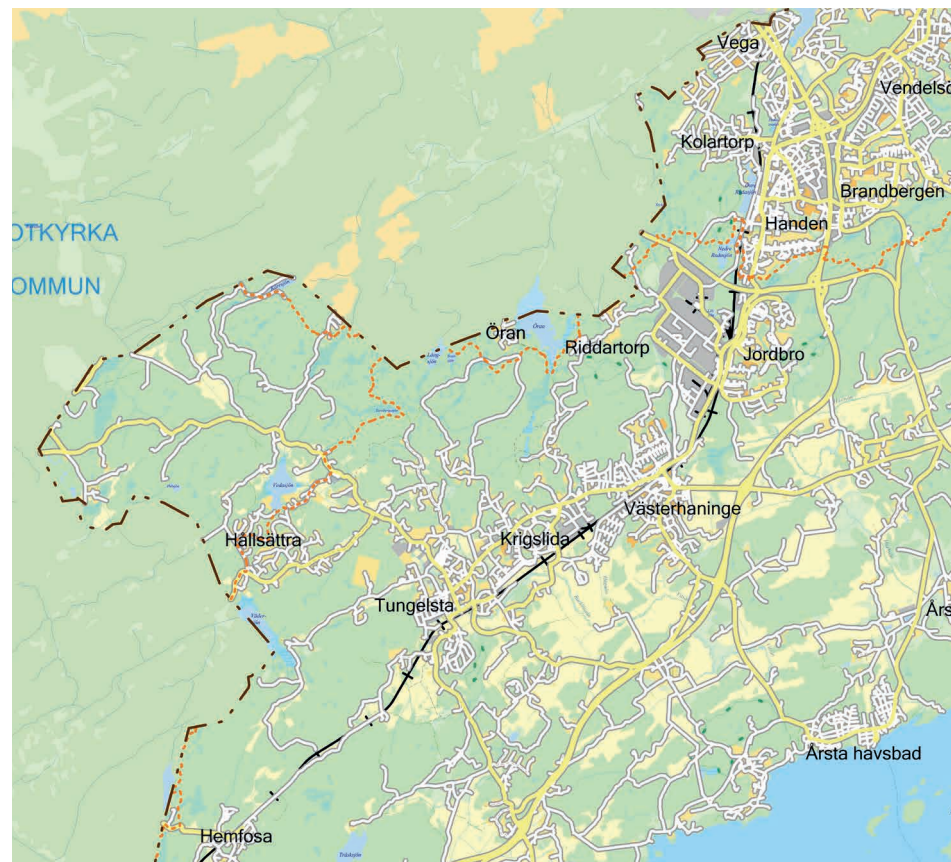
Haninge är en av de kommuner i Stockholms län där befolkningstillväxten är som störst. Under 2000-talet har Haninges befolkning vuxit med 12 procent, och på senare år med drygt 1 000 invånare om året. Enligt kommunens hemsida har Haninge kommun i dagsläget strax över 80 000 invånare.

Haninge är beläget söder om Stockholm och har utvecklats från en kranskommun och skärgårdskommun till en integrerad del av Stockholmsregionen. Ända in på 1960-talet utvecklades tvätterier och växthusodlingar på landsbygden och 1971 slogs kommunerna Öster- och Västerhaninge samman. Under åren 1960-80 skedde ett expansivt bostadsbyggande då Haninges tätorter växte och kommunens bebyggelse ligger nu koncentrerad i ett tätortsband utmed Gudöbroleden och Nynäsbanan. Längs med dessa infrastrukturstråk ligger bl.a. Handen (Haninge centrum), Brandbergen, Jordbro och Västerhaninge. Inom kommunen finns i dagsläget sex pendeltågstationer; Handen, Jordbro, Västerhaninge, Tungelsta, Krigslida och Hemfosa (se figur 2). En sjunde pendeltågsstation är under utbyggnad i kommunens nya stadsdel Vega.

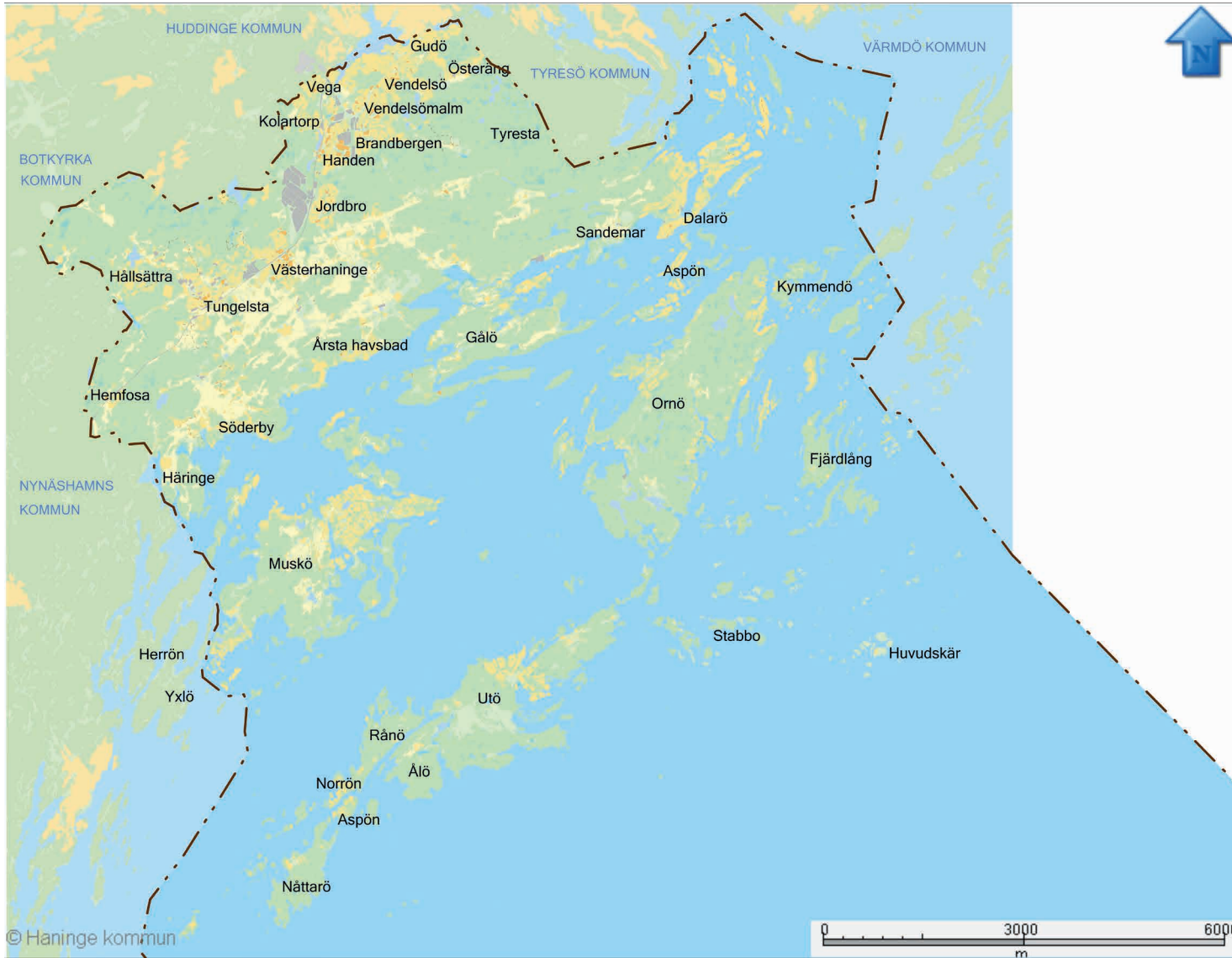
Haninge erbjuder också en stadsnära landsbygd och en värdefull kust- och skärgårdsmiljö. Haninge är en skärgårdskommun med över 3 600 öar, kobbar och skär, där de största öarna utgörs av Ornö och Utö. Kommunen består till 80 procent av vatten där en stor del utgörs av öppet hav. Utöver den stora skärgården så har Haninge också stora värden i naturen på fastlandet, bl.a. 20 naturreservat, fem områden av riksintresse för naturvärden och Tyresta nationalpark. Inom kommunen finns också åtta områden som är av riksintresse för kulturmiljövärden samt fyra riksintresseområden för friluftslivet.

Aktörerna i Stockholmsregionen har gemensamt antagit en regional utvecklingsplan, RUF 2010, med visionen att Stockholmsregionen

ska bli Europas mest attraktiva storstadsregion. En av strategierna i RUF 2010 är att vidareutveckla en flerkärning region där Haninge (Handen och Vega) pekas ut som en lämplig plats att utveckla en av regionens totalt åtta regionala stadskärnor. Dessa har som syfte att komplettera och utgöra ett alternativ till Stockholms citykärna. Haninge är den enda utpekade regionala stadskärnan på östra Södertörn och ligger centralt i det viktiga stråket mellan Globen och den nya hamnen Norvik i Nynäshamn som kommer att generera nya flöden av transporter och trafik utmed stråket.

Figur 2. Pendeltågssträckningen genom Haninge kommun

Figur 3. Haninge kommun

3. Avgränsning

Enligt lagstiftningen (6 kap 13§ miljöbalken) ska en miljökonsekvensbeskrivning avgränsas till den mest betydelsefulla påverkan på människa och miljö som planens genomförande kan antas medföra. Avgränsning ska ske i rum, tid, nivå och sak. Hållbarhetsbedömningen har, utifrån diskussioner med kommunens tjänstemän samt efter samråd med länsstyrelsen, avgränsats enligt tabell 1.

Konsekvensbeskrivningarna i kapitel 6-10 utgår från den i tabell 1 redovisade avgränsningen, som grundar sig på den diskussion kring hållbarhet som förts tillsammans med kommunens tjänstemän. Många av de sakliga frågorna berör samtliga dimensioner, fast på olika sätt. Vissa av frågorna kan kopplas till både den sociala och den ekologiska/miljömässiga dimensionen, detta gäller t.ex. frågor som rör rekreation

samt buller och luft. Rekreation samt buller och luft är alla kopplade till hälsa men har avgränsats enligt tabell 1 för att undvika upprepningar. Avgränsningen är viktig att ha med sig i konsekvensbedömningarna. De delar som utgör miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalkens krav är alla delar från den ekologiska/miljömässiga dimensionen av hållbarhet samt vissa delar från den sociala dimensionen (frågor kopplade till rekreation, folkhälsa och kulturmiljö). De frågor som uppfyller miljöbalkens krav på innehåll har markerats med en (*) i tabell 1.

Tabell 1. Hållbarhetsbedömningens avgränsning. Den sakliga avgränsningen bygger på de definitioner av hållbarhet ur de olika dimensionerna samt utvärderingskriterier som arbetats fram tillsammans med kommunens tjänstemän.

Rum	Haninge kommun samt grannkommuner och Stockholmsregionen i ett mer regionalt perspektiv.	Regionala konsekvenser samt konsekvenser för olika delområden kommer att belysas där det bedöms som relevant.
Tid	I huvudsak år 2030 men med utblick mot 2050.	Vid denna tidpunkt antas att översiktsplanen är realiserad. I de fall effekter och konsekvenser kan uppkomma i ett ännu längre tidsperspektiv, beskrivs även dessa.
Nivå	Strategisk/övergripande nivå.	Konsekvenser kommer att beskrivas med utgångspunkt i översiktsplanens detaljeringsgrad.

Sak		
Definitioner på hållbarhet utifrån den ekologiska/miljömässiga dimensionen	Utvärderas genom att bedöma om:	Beskrivs under följande rubrik i hållbarhetsbedömningen:
Höga naturvärden, goda förutsättningar för välfungerande ekosystem och en rik biologisk mångfald.	ÖP bidrar till att bevara och utveckla kommunens skogsmiljöer, stärker spridningssamband samt bidrar till att värna om det öppna landskapet och jordbruksmark.	Grönstrukturer; skogs- och jordbruksmark *
Rena och levande vattenmiljöer.	ÖP skapar förutsättningar för tillväxt samtidigt som vattenkvaliteten förbättras, bidrar till att säkerställa god status i kommunens vatten samt att andelen hårdgjorda ytor minimeras.	Vattenmiljöer och vattenkvalitet *
Resilienta system som är motståndskraftiga mot framtida klimatförändringar.	ÖP skapar möjligheter att utveckla gröna och mångfunktionella ytor i bebyggda områden samt tar hänsyn till klimatanpassning.	Klimatpåverkan och klimatanpassning *
Minimerad klimatpåverkan och hållbar (t) exploatering/byggande.	ÖP bidrar till minskade utsläpp av växthusgaser, skapar förutsättningar för att bygga på redan exploaterad mark samt främjar förnyelsebar energiproduktion.	Klimatpåverkan och klimatanpassning *
Livsmiljöer som ger förutsättningar för en god hälsa	ÖP säkerställer tillgänglighet till friluftsområden och närrekreation, bidrar till säkra och hälsosamma boendemiljöer samt skapar möjligheter till gång och cykel.	Människors hälsa – buller, luft och risk * Folkhälsa (se den sociala dimensionen nedan) *

Definitioner på hållbarhet utifrån den sociala dimensionen (där rättvisa och jämlikhet ska genomsyra samtliga definitioner)	Utvärderas genom att bedöma om:	Beskrivs under följande rubrik i hållbarhetsbedömningen:
God folkhälsa.	ÖP bidrar till att utveckla kommunens gång- och cykelförbindelser samt utvecklar och tillgängliggör friluftslivs/rekreations- och idrottsanläggningar samt grön- och vattenområden.	Folkhälsa *
God boendemiljö och trygghet.	ÖP skapar förutsättningar för ett varierat bostadsutbud inom många delar av kommunen, verkar för att handelsetableringar kan nås med kollektivtrafik och/eller med gång och cykel samt skapar förutsättningar för mångsidiga och gränsöverskridande mötesplatser.	Boendemiljö och trygghet
Allas rätt till utbildning och arbete.	ÖP skapar förutsättningar för högre utbildning och forskning i kommunen, skapar beredskap för etablering av verksamheter och företag i lättillgängliga lägen samt skapar förutsättningar för landsbygdens och skärgårdens näringar.	Utbildning och arbete
Rik och tillgänglig kulturmiljö.	ÖP bidrar till att utveckla den storstadsnära landsbygden, verkar för att större förändringar inte tillkommer i kulturhistoriskt värdefulla områden samt bidrar till att förstärka och tillgängliggöra kommunens kulturhistoria.	Kultur och kulturmiljöer *

Definitioner på hållbarhet utifrån den ekonomiska dimensionen	Utvärderas genom att bedöma om:	Beskrivs under följande rubrik i hållbarhetsbedömningen:
Demografisk balans samt varierad och attraktiv bostadsmarknad.	ÖP skapar förutsättningar för en blandad åldersstruktur inom kommunens orter, ett varierat utbud av bostäder (flerfamiljshus/ småhus och varierade upplåtelseformer) och serviceutbud samt skapar attraktiva boenden med närhet till rekreation och kollektivtrafik.	Befolkning och bostadsmarknad
Attraktiv arbetsmarknad och ett diversifierat näringsliv.	ÖP skapar förutsättningar för verksamhetsområden, kommersiella lokaler och näringslivsutveckling i lättillgängliga lägen (pendlingsmöjligheter med kollektivtrafik eller gång- och cykel) samt skapar förutsättningar för att kunna erbjuda en väl fungerande digital kommunikation för näringslivet.	Arbetsmarknad och näringsliv
God kommunalekonomi.	ÖP skapar möjligheter för en resurseffektiv markanvändning och en befolkningstillväxt. ÖP innebär stora kommunala investeringar och/eller innebär exploateringsinkomster till kommunen.	Kommunalekonomi och robusthet

4. Alternativredovisning

4.1. Planförslag-ÖP 2030

Kommunens syfte med översiktsplanen är att visa en vision samt konkreta strategier, mål och riktlinjer för mark- och vattenanvändningen i kommunen. Visionen för Haninge är *”Ett attraktivt och hållbart Haninge”*.

Haninges vision är att vara den södra porten till Stockholms skärgård och en motor för tillväxt på Södertörn. Vi ska erbjuda mångfald i boende och livsmiljöer i våra levande kommundelar, landsbygd och skärgård med en pulserande stadskärna som den centrala mötesplatsen. Haninge ska även bedriva ett aktivt miljö- och klimatarbete samtidigt som näringslivet expanderar.

Visionen konkretiseras med hjälp av fem planeringsinriktningar:

- Haninge erbjuder det attraktiva och hållbara boendet
- Haninge ger de stora möjligheterna för näringsliv och lärande
- Haninge arbetar för minskad miljöpåverkan samt ökad anpassning inom klimat- och miljöområdet
- Haninge har hög tillgänglighet och erbjuder attraktiva miljöer och mötesplatser
- Haninge är en motor för tillväxt i regionen

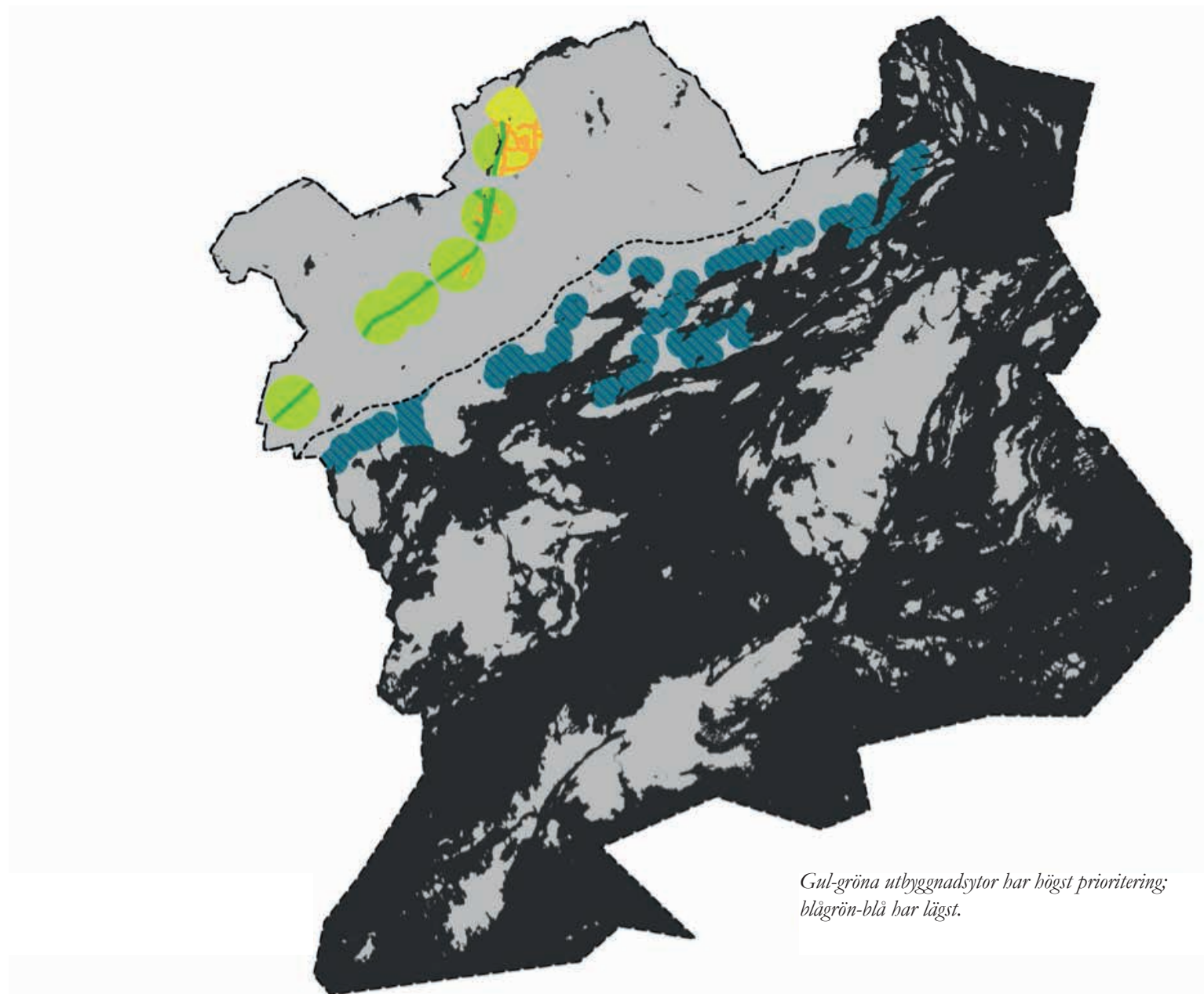
Med utgångspunkt i kommunens mål- och planeringsinriktningar har ett antal strategier för bebyggelseutvecklingen formulerats. I arbetet med att formulera dessa strategier har en exploateringsstudie tagits

fram. Exploateringsstudien innehåller både analys och utbyggnadsrekommendationer för Haninge kommun. Strategierna föreslår en prioriteringsordning mellan olika utbyggnadsytor fram till 2030 och med utblick till 2050 (se figur 4). Exploateringsstudien har legat till grund för kommunens arbete med översiktsplanen. All exploatering som föreslås i exploateringsstudien är dock inte aktuell för kommunen.

I första hand föreslås en utbyggnad i den regionala stadskärnan, som i översiktsplanen innefattar både Vega och Handen, och inom 1200 m från resecentrum. Där näst i prioritetsordning kommer utbyggnad nära (inom 1200 m) de övriga pendeltågsstationerna och längs med spårområdena. Därefter prioriteras förtätning utmed huvudgator och i centrumnära lägen i Vendelsö och Brandbergen som har god kollektivtrafikförsörjning i form av bussar. Lägst prioritet har kustnära områden. I kustnära områden prioriteras flerbostadshus i områden med förutsättningar för hållbara resor genom möjlighet till kollektivtrafik och i anslutning till befintlig bebyggelse. Om ny småhusbebyggelse ska tillkomma i kustnära områden bör den lokaliseras till områden med möjlighet till kollektivtrafik och på utbyggnadsytor som är mindre intressanta för flerbostadshus.

Fram till år 2030 förväntas Haninge öka sin befolkning och sitt bostadsbestånd enligt följande:

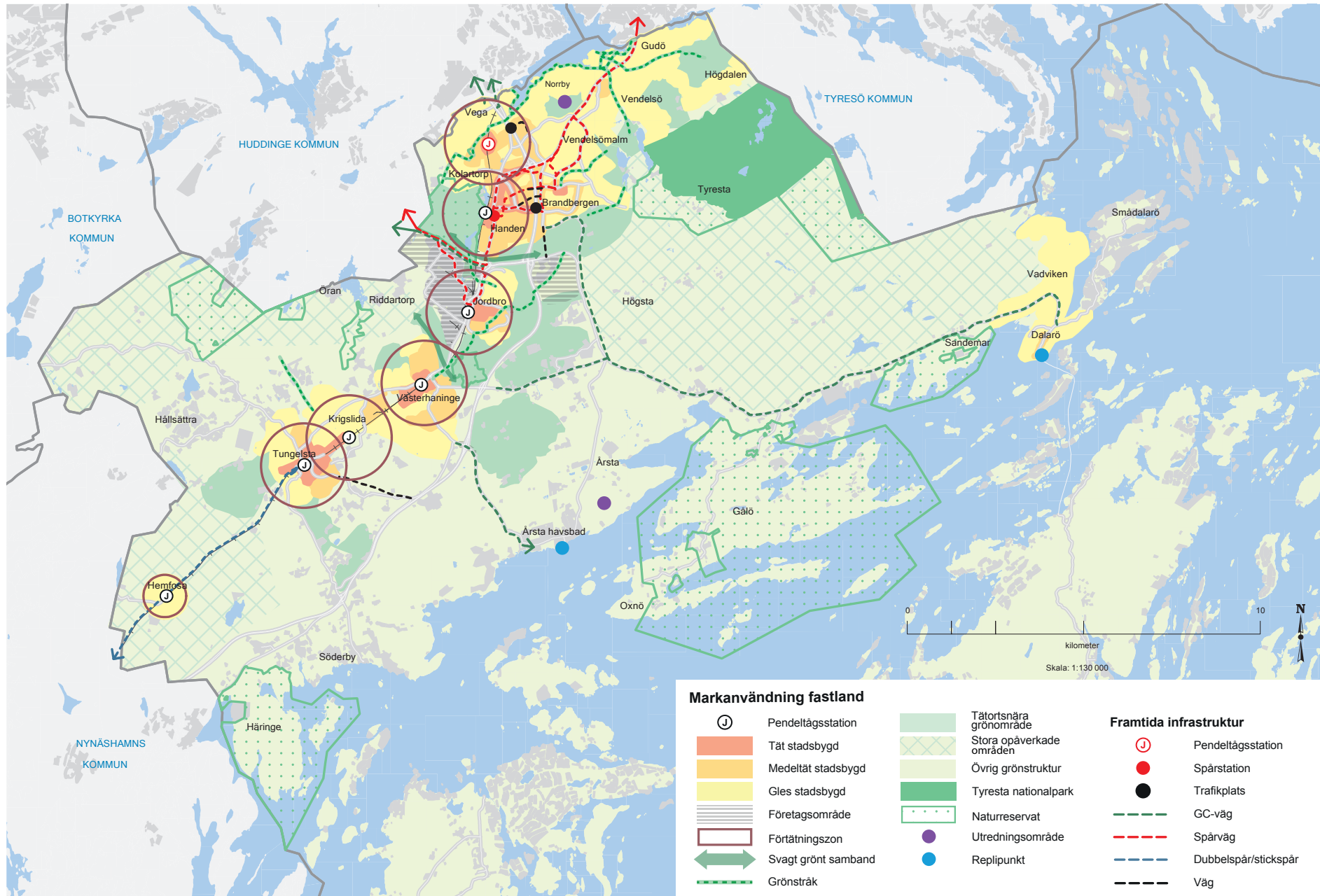
- Till drygt 105 000 invånare
- Minst 9 000 nya bostäder (minst 600 nya bostäder per år)

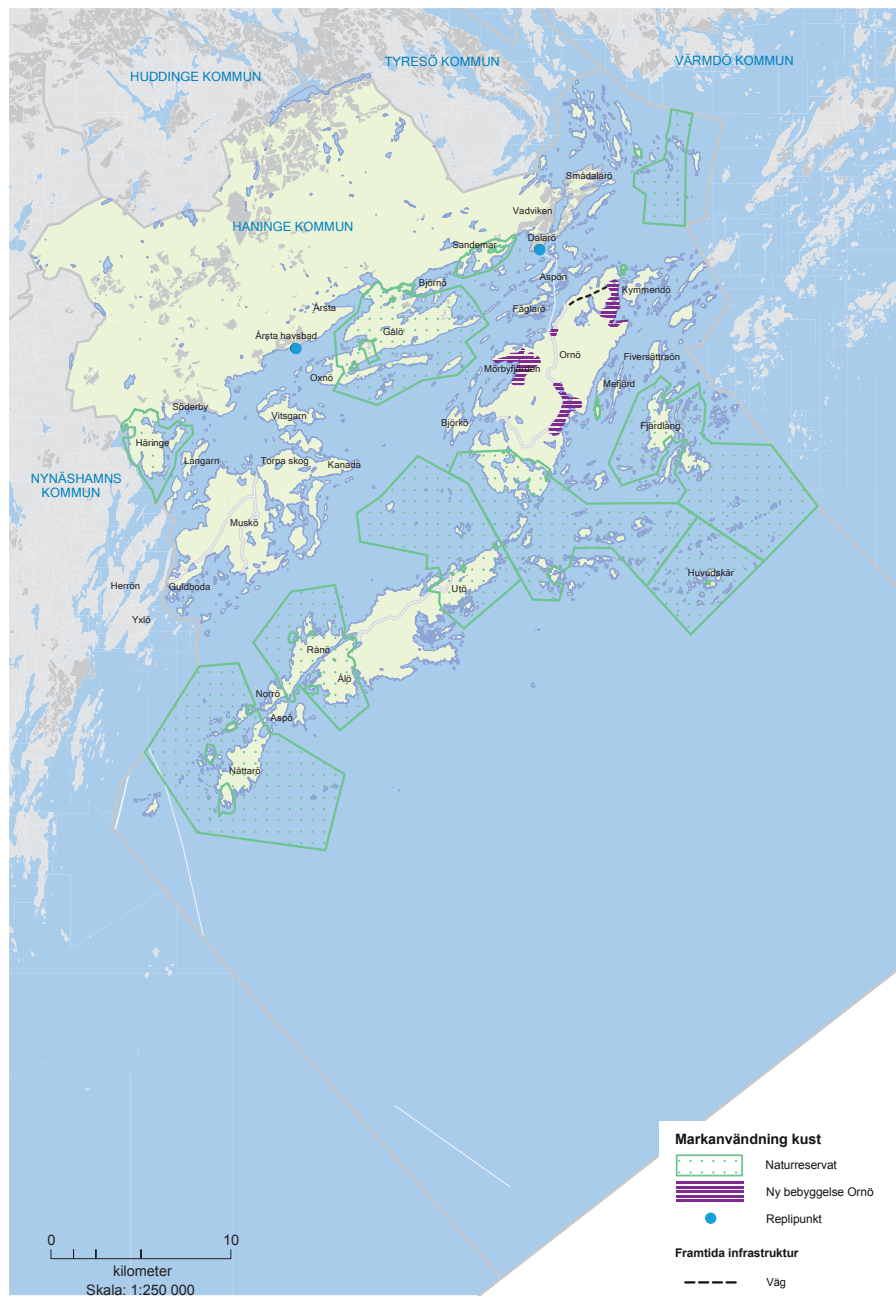
Figur 4. Rekommenderade utbyggnadsytor enligt Exploateringsstudien. (Spacecape, 20140923)

Den nya bebyggelsen kommer (som även uppges i exploateringsstudien) främst att växa fram i kommunens stationsnära områden och i redan bebyggda områden genom kompletterande bebyggelse som bygger vidare på platsens befintliga karaktär och identitet (se figur 5 och 6). Täta stadsmiljöer utvecklas nära pendeltågsstationerna, framförallt i den regionala stadskärnan som utgörs av Handen och Vega men även i Jordbro, Västerhaninge, Krigslida, Tungelsta och Hemfosa. I förtätningsområdena eftersträvas funktionsblandning (bostäder, arbetsplatser, service). Infrastrukturen byggs ut genom tvärförbindelse Södertörn, ny pendeltågsstation i Vega samt på sikt spårväg syd. För att kunna köra pendeltågstrafik med ökad turtäthet planeras för ett vändspår i Tungelsta. De flesta handelsetableringar förväntas ske i centrala Handen och i området runt Handens trafikplats. Övriga lokala kommundelscentrum utvecklas och stärks utifrån sina unika förutsättningar. Personal – och besöksintensiva, icke störande arbetsplatser och verksamheter planeras främst i centrala lägen och tillsammans med bostäder, service och kultur. Transportintensiva och utrymmeskrävande verksamheter lokaliseras i lägen med god transportinfrastruktur, t.ex. i anslutning till Fors trafikplats samt i anslutning till järnvägen i Krigslida och i Hemfosa.

Inom kommunen ska det också vara möjligt att bo på landsbygden och kustnära. Bebyggelse på landsbygden och kustnära ska huvudsakligen tillkomma i anslutning till befintlig bebyggelse med förutsättningar för kollektivtrafikförsörjning. Förslag på utredningsområde för bebyggelseutveckling är bl.a. ett område nordost om Årsta Havsbad. Tanken är att pröva om området har förutsättningar för en kustnära bebyggelseutveckling med en blandning av småhus och flerfamiljshus. Även Norrbyskogen har utpekats som ett utredningsområde. Delar av norra Norrbyskogen är redan föremål för pågående detaljplanearbete. Att peka ut Norrbyskogen i översiktsplanen har som syfte att utreda om förutsättningar finns för att utveckla området mer än det som föreslås i pågående detaljplanearbete.

Figur 5. Plankarta fastland, ÖP 2030.

Figur 6. Plankarta kust, ÖP 2030.

4.2. Scenario Låg

Scenario Låg innebär att kommunens nya översiktsplan antas. Dock innebär olika omvärlds- och marknadsfaktorer att kommunens tillväxt avtar och att utvecklingen fram till år 2030 tar en annan vändning. En anledning till en avtagande tillväxt och befolkningsökning kan vara att Stockholm tappar i konkurrenskraft – vilket kan leda till en minskning av Haninge kommuns utveckling, i form av sysselsättning, inkomster och etablering av nya arbetsplatser, en tillbakagång på den lokala arbetsmarknaden och minskade investeringar i nya och i upprustade bostäder. En annan anledning kan vara att Stockholms regionala obalans förstärks där den norra regionhalvans fortsatta och förstärkta attraktivitet och utveckling leder till negativa konsekvenser för den södra regionhalvan.

Scenario Låg ger en lägre befolkningsutveckling än den i planförslaget planerade, vilket också ger strukturella och fysiska skillnader i den framtida exploateringen. Tillväxten kan jämföras med tidigare negativa utvecklingsperioder då befolkningsutvecklingen avstannat, exempelvis oljekrisen i mitten av 1970-talet och finanskrisen i början av 1990-talet. Scenario Låg innebär vidare att näringsliv och sysselsättning minskar och leder till en nedgång av företagsetableringar och satsningar inom infrastruktur och kollektivtrafik. Den negativa utvecklingsperioden innebär även att bostadsbyggandet avtar.

I scenariot faller bostadsbyggandet tillbaka men upphör inte helt. Viss förtätning och bostadsutbyggnad kommer att ske även i detta scenario, huvudsakligen i anslutning till kommunens pendeltågsstationer som till exempel Handen. Även Vegastaden kommer att fortsätta byggas ut. Det bedöms även finnas ett intresse för att bygga enstaka villor på landsbygden och i skärgårdsnära lägen. Scenario Låg innebär, liksom alternativ låg i RUFs, följande för Haninges utveckling fram till 2030:

- 4 500 nya bostäder (300 nya bostäder per år)

4.3. Nollalternativ

Nollalternativet beskriver den förväntade utvecklingen i Haninge kommun om inte förslaget till ny översiktsplan antas. I nollalternativet bedöms gällande översiktsplan från 2004 vara det strategiska dokument som ger vägledning vid planering av kommunens markanvändning. Översiktsplanen från 2004 består av, utöver själva översiktsplanen och plankarta, en kustplan, en Fördjupad översiktsplan (FÖP) för Ornö och en Fördjupad översiktsplan (FÖP) för Årsta. Sedan dessa planer antagits har förändringar inom planeringen samt för mål och visioner i kommunen skett och i samband med att översiktsplanen aktualitetsprövades 2010 framkom att innehållet i huvudsak var aktuellt, med undantag för FÖP Årsta, och att översiktsplanen även i fortsättningen kunde utgöra stöd för planläggning och bygglovsprövning. Under arbetet med aktualitetsprövningen växte dock insikten fram att en ny ÖP var aktuell att ta fram. De fyra dokumenten som utgör kommunens översiktsplan var dock alla i behov av uppdateringar varför, i väntan på processen med att ta fram en ny översiktsplan, en revidering av befintlig översiktsplan togs fram. Revideringen från 2011 utgör en egen bilaga till översiktsplanen. Utifrån detta bedöms nollalternativet utgöras av översiktsplanen från 2004 tillsammans med revideringen från 2011 samt kustplanen och den Fördjupade översiktsplanen för Ornö.

Den Fördjupade planen för Årsta är från 1990 och har under lång tid varit inaktuell. Detta har gjort att den under lång tid inte använts i praktiken av vare sig politiker eller handläggande tjänstemän. Denna bedöms även i nollalternativet vara inaktuell.

I gällande översiktsplan från 2004 nämns att det ska byggas 8000 nya bostäder (men möjlighet till 10 000 redovisas) fram till 2025. Fram till 2015 har 4000 av dessa byggts vilket innebär att det finns möjligheter till ytterligare 4000 nya bostäder fram till 2025. Om utbyggnadstakten

bedöms vara densamma fram till 2030 bedöms nollalternativet innebära följande för Haninges utveckling fram till 2030:

- 6 000 nya bostäder (400 nya bostäder per år)

Förändringsområdena är lokaliserade till tätortsbandet vilket i stort följer järnvägen och i norr även Gudöbroleden. De största utbyggnadsområdena för bostäder och lokaler finns i Vegastaden och Campusområdet (Handen). Även Vendelsö-Gudö, Västerhaninge och Tungelsta pekas ut som områden med utbyggnadspotential. I översiktsplanen finns också tre nya verksamhetsområden, Alby, Norrbygårde samt delar av Campusområdet.

I många av de förändringsområden som pekades ut i översiktsplanen från 2004 har planläggning skett och utbyggnad pågår, detta gäller till exempel för Vegastaden, utveckling av stadskärnan (Handen), Tungelsta, Krigslida, Västerhaninge och verksamhetsområdet vid Alby. I andra områden har planläggning ännu inte startat, t.ex. vid Lyckeby/Vendelsö och Hållsättra. I dessa områden kan dock omvandling från fritidshusområden till permanenta bostadsområden ske på sikt. Inget som står i strid med gällande översiktsplan har planlagts eller byggts.

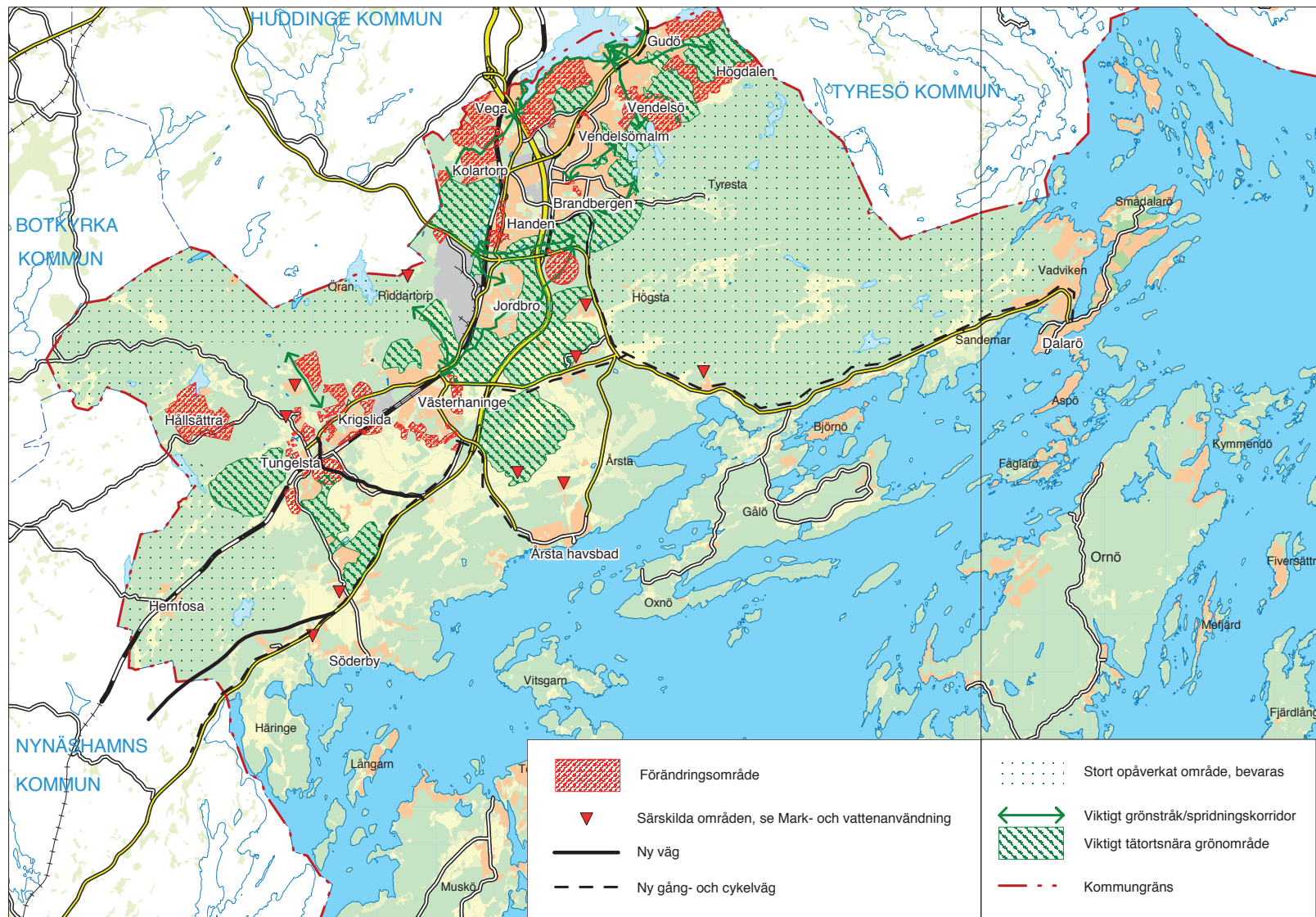
Även nollalternativet innebär en fortsatt utveckling av bl.a. bostadsområden och verksamhetsområden. Utbyggnad bedöms även kunna ske utanför utpekade områden genom detaljplaneläggning och bygglovs-hantering, så till vida projekten inte strider mot gällande översiktsplan.

Huvudsakligen stöds de förändringsområden som pekades ut i översiktsplanen från 2004 även av det nya förslaget till översiktsplan. Detta innebär att ÖP 2030 och nollalternativet i många avseenden liknar varandra. Ett område som dock inte stöds av ÖP 2030 är utbyggnaden i Hållsättra. Den största skillnaden mellan ÖP 2030 och befintlig översiktsplan är att befintlig översiktsplan bygger på att utbyggnad

sker något mer spritt, huvudsakligen i ett band längs med järnvägen men även längs med Gudöbroleden och i ett antal mindre områden som inte är belägna längs med denna infrastruktur (t.ex. Hållsättra). ÖP 2030 bygger på utbyggnad och betydligt mer förtätning (t.ex. i Handen) kring kommunens sju spårstationer (inklusive den nya spårstationen i Vega som beräknas vara utbyggd någon gång under åren 2017-2019). Områdena som pekas ut för förtätning är mycket mindre än de som pekas ut i översiktsplanen från 2004. I nollalternativet pekas dock inte Norrbyskogen och området nordost om Årsta havsbad ut som utredningsområden vilket är en skillnad. Ytterligare skillnader är att spårväg syd inte pekas ut i översiktsplanen från 2004 och att utvecklingen på landsbygden och kustnära är lägre i översiktsplanen från 2004.

I och med likheterna mellan nollalternativet och ÖP 2030 kommer konsekvensbeskrivningen av nollalternativet att fokusera på skillnaderna mellan de två översiktsplanerna. Denna beskrivning redovisas separat i kapitel 7. I övrigt hänvisas till kapitel 5 där konsekvensbedömning sker av ÖP 2030. I figur 7 redovisas gällande översiktsplans intentioner och hur det skulle påverka kommunens utveckling i ett framtida perspektiv.

PLANKARTA TILLHÖRANDE ÖVERSIKTSPLAN 2004 FÖR HANINGE KOMMUN

Figur 7. Nollalternativ – Plankarta för översiktsplan 2004, Haninge kommun.

5. Hållbarhetsbedömning ÖP 2030

5.1. Ekologiska/miljömässiga aspekter

5.1.1. Förutsättningar och bedömningsgrunder

Grönstrukturer, skogs- och jordbruksmark

Den ekologiska dimensionen av hållbarhet handlar om att samhället bör anpassas efter vad miljön och människors hälsa tål och om en långsiktig förvaltning av vattnets, jordens och ekosystemens produktionsförmåga. Det handlar även om att minska den mänskliga negativa påverkan på naturen. Den ekologiska dimensionen innefattar allt som har med jordens ekosystem att göra, bland annat luft- och vattenkvalitet, biologisk mångfald, klimatsystemens stabilitet men även om att långsiktigt bevara och återskapa de ekosystemtjänster som naturen erbjuder.

Naturen i Haninge är varierad och är framförallt knuten till skogslandskapet, skärgården och odlingslandskapet. I Haninge finns Tyresta nationalpark, 20 naturreservat, sju biotopskyddsområden, 14 Natura 2000-områden och fem områden som är av riksintresse för naturvården. En stor del av Haninge kommun består av skärgård med stora arealer skyddade naturområden, bland annat ett stort antal fågelskyddsområden. På fastlandet dominerar barrskog men här finns även odlingslandskap och lövskogar. Genom kommunen sträcker sig två av Stockholms tio gröna kilar, Hanvedenkilen och Tyrestakilen (se figur 7). Den enda länken mellan dessa två kilar utgörs av ett ekologiskt samband som sträcker sig genom Jordbro och söder om Handen. Detta stråk är utpekat som ett så kallat svagt samband av TMR i RUFSS 2010 och enligt rapporten Ekologiska landskapssamband (Calluna, 2014) beskrivs det som en känslig del i det kommunala och regionala ekologiska nätverket. Väg 73 utgör en stor barriär för denna gröna

länk. Även andra vägar och järnvägen fragmenterar landskapet i en västlig och en östlig del.

Enligt rapporten Ekologiska landskapssamband har några områden vid kommungränsen definierats som viktiga ekologiska spridnings-samband i ett mellankommunalt och regionalt perspektiv. Dessa är Tyresta nationalpark i norra delen av kommunen (mot Tyresö kommun), Rudan – Hammarskogen väster om Handen (mot Huddinge kommun) och Hemfosa, i södra delen av kommunen (mot Nynäshamns kommun). Den nordöstra delen (Tyresta nationalpark) och den nordvästra delen av kommunen utgörs av starka och resilienta (motståndskraftiga) delar av det barr- och blandskogs nätverk som sträcker sig genom kommunen. En av de känsligaste delarna för barr- och blandskogs nätverket återfinns dock som ovan nämnt i Jordbro, där Hanvedenkilen och Tyrestakilen är sammanlänkade. Det är även där som viktiga länkar finns till Huddinge kommun.

Vattenmiljöer och vattenkvalitet

Miljökvalitetsnormer, MKN, infördes med miljöbalken år 1999 (Vattenmyndigheterna beslutade om MKN för vattenförekomster år 2009) och är juridiskt bindande styrmedel för att komma till rätta med miljöpåverkan från diffusa föroreningskällor. De flesta av miljökvalitetsnormerna grundar sig i krav från olika EU-direktiv och handlar oftast om en högsta tillåtna halt för ett visst ämne i luft, mark eller vatten. Miljökvalitetsnormer för vatten uttrycker den kvalitet en vattenförekomst ska ha vid en viss tidpunkt. Huvudregeln är att alla vattenförekomster ska uppnå normen god status till år 2015 och att statusen inte får försämrats. Det finns två sorters miljökvalitetsnormer för ytvatten: ekologisk och kemisk status.

Skärgårdslandskapet utgör en betydande del av kommunen med ca 3 600 öar, kobbar och skär. Kommunen har en sjö (Drevviken) och två vattendrag (Husbyån och Vitsån) som räknas som vattenförekomster, i övrigt finns vattenförekomster i form av bland annat kustvatten- och grundvattenförekomster. Ca 90 % av kommunens dricksvatten köps från Stockholm Vatten (Norsborgs vattenverk) resterande tas från grundvattenförekomster i grusåsar (Pålalm, Dalarö, Hanveden och Muskö). Enligt kommunens Vattenplan håller, med ett par undantag (Sandemar och Dalarö), kommunens grundvatten god kvalitet men flera av kommunens stora grundvattenreserver ligger dock i riskzonen för att förorenas. Ingen av kommunens ytvattentillgångar når ännu god ekologisk eller kemisk status.

Kommunens relativt utspridda befolkning innebär att det finns stora områden som idag inte har tillgång till kommunalt vatten och avlopp. Majoriteten av kommunens enskilda avlopp är dock inventerade (av Södertörns Miljö- och Hälsoskyddsförbund (SMOHF)) med syfte att lokalisera avloppsanläggningar som behöver förbättra sin reningsförmåga. Ca 70 % av de inventerade avloppen har fått föreläggande om förbättringar och behöver därmed åtgärdas (VA-plan, 2014).

Människors hälsa - buller, luft och risk

I Haninge finns kollektivtrafik i form av buss, pendeltåg och båt. Enligt en resvaneundersökning från 2011 sker ca 40 % av resorna mellan Haninge och Stockholms innerstad med bil. Korta resor inom kommunen (i genomsnitt 5 km), till södra eller norra delen av länet samt till övriga delar av Sverige sker till största del med bil.

I Haninge är Nynäsbanan (järnvägen), väg 73 (Nynäsvägen) och väg 259 (Södertörnsleden) primära transportleder för farligt gods. Länsstyrelsen har tagit fram en vägledning och rekommendationer

för planläggning intill transportleder med farligt gods, där det bland annat rekommenderas att 25 meter bör lämnas byggandsfritt närmast transportleden.

Miljö kvalitetsnormer för luft syftar bl.a. till att skydda människors hälsa och miljön. De flesta normer klaras överallt i Sverige. Svårast att klara i täta stadsmiljöer är normerna för PM10 och kvävedioxid. När det gäller luftföroreningar förekommer höga partikelhalter (PM10) främst längs med väg 73 där miljö kvalitetsnormen för PM10 periodvis överskrids eller ligger nära normen. Detta främst i norra delen av kommunen.

Miljö kvalitetsnormen för buller gäller omgivningsbuller från alla vägar, järnvägar, flygplatser, tillståndspliktiga hamnar samt vissa större, utpekade industrigrenar i de största kommunerna. Miljö kvalitetsnormerna bedöms utifrån en allmänt hållen värdering om bullrets effekter på människors hälsa. I Haninge återfinns en bullerproblematik bland annat utmed de större trafiklederna samt i tätbebyggda områden.

Haninge kommer i hög grad att drabbas av klimatförändringar med bland annat översvämningar och risk för ras och skred. Enligt Klimat och sårbarhetsanalys för Haninge kommun (Thörn, Liljeberg, Roth & Karlsson, 2013) riskerar områden längs kust och i skärgården att översvämmas på grund av höjda havsvattennivåer. Förhöjd risk inkluderar vissa områden i Dalarö, norra delarna av Gälö, vid Årsta och Berga i Västerhaninge och östra Haninge. Även Tyresåns sjösystem och bebyggelseområde i Vendelsö riskerar att översvämmas. Även risken för ras och skred förväntas öka. Kommunen har även genom en skyfallsstudie (Structor & DHI, 2014) kartlagt områden som riskerar att översvämmas och där vatten riskerar att bli stående till följd av skyfall/korttidsnederbörd. Områden med denna risk återfinns i flertalet av

kommunens tätbebyggda områden. I denna rapport presenteras även förslag på riktlinjer för översvänningshotade områden vid extrema regn.

5.1.2. Konsekvenser

Grönstrukturer; skogs- och jordbruksmark

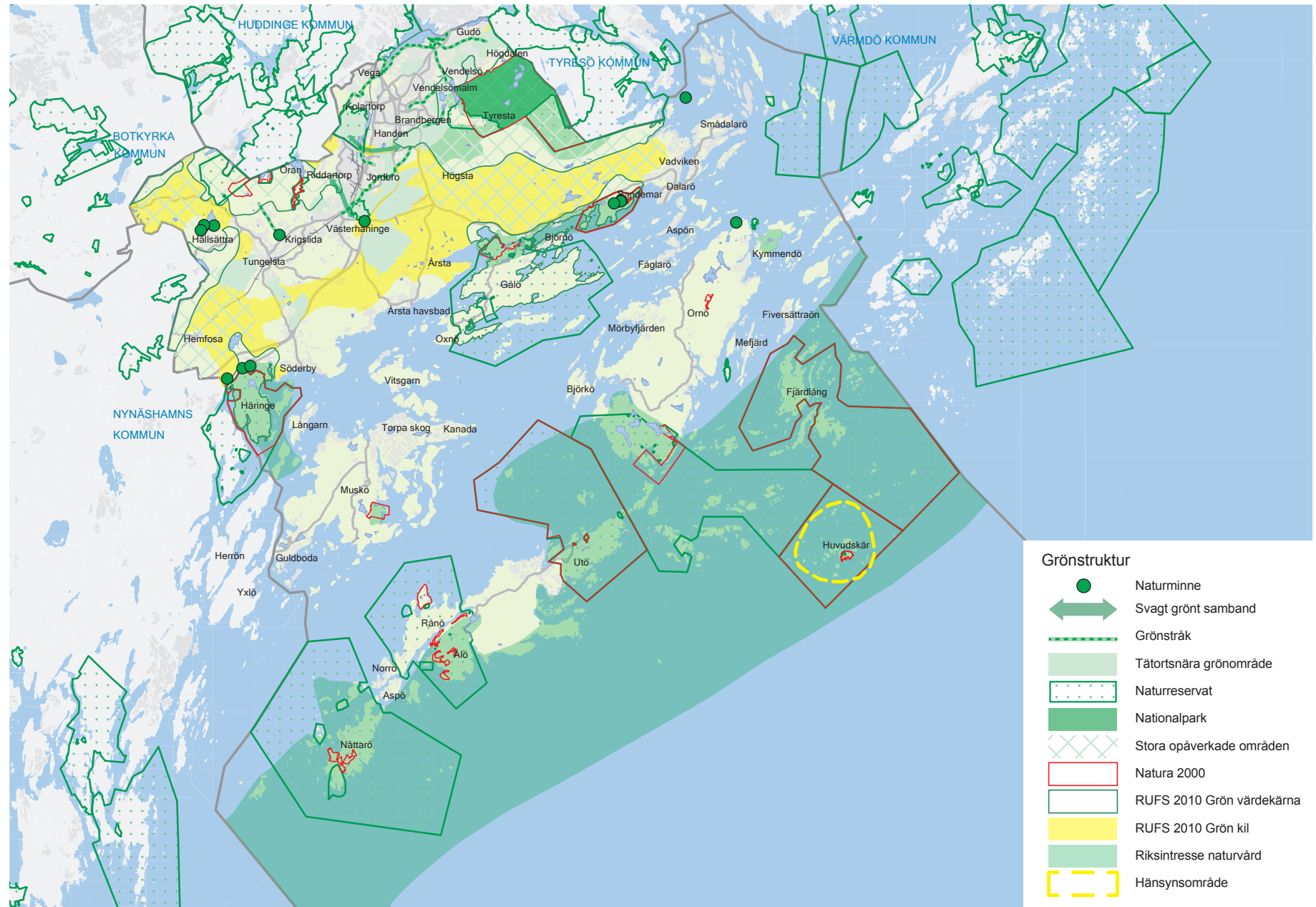
Översiktsplanens vision är att hushålla med värdefull jordbruksmark och natur genom att planera för en sammanhållen bebyggelse främst i närhet av pendeltågsstationerna. Detta bedöms i stort som positivt då förtätning inom redan bebyggda delar av kommunen innebär att Haninges större sammanhängande grönområden (skogs- och jordbruksmark) i stort kan bevaras.

Intentionen i översiktsplanen är att viktiga ekologiska landskapssamband ska beaktas vid planläggning, vilket är positivt för upprätthållandet av spridningskorridorer, dock tas viss mark i anspråk som kan innebära negativa konsekvenser för den kommunala, och till viss del även regionala, grönstrukturen. De viktiga grönområdena som utgör länken mellan västra och östra Haninge och som länk mellan Tyrestakilen och Hanvedenkilen är betydelsefulla att bevara i både ett regionalt och lokalt perspektiv. En exploatering av naturmark i Lillsjöområdet (planarbete pågår), som en del av utvidgningen av Jordbro företagspark, innebär att lokala naturvärden tas i anspråk. Detta tillsammans med den exploatering som planeras för i södra delen av Handen, i anslutning till Slätmosse (till viss del i naturmark), kan leda till att det känsliga spridningssambandet i öst-västlig riktning mellan Jordbro och Handen ytterligare smalnas av. En förlängning av Söderbyleden som dras genom ett befintligt grönområde skulle utgöra en ytterligare barriär i detta känsliga samband. Detta kan i förlängningen leda till konsekvenser på regionalt viktiga grönstrukturer och biologisk mångfald som följd. Dock beskrivs i översiktsplanen att exploatering i området i första hand bör lokaliseras till områdets sydvästra del och på ett sådant sätt att den

minimerar påverkan på områdets natur- och rekreationsvärden, liksom dess funktion som spridningssamband. I Jordbro planeras i övrigt även för viss exploatering inom natur- och rekreationsområde, Hurtigs park. Vid exploatering i anslutning till detta smala och känsliga spridningssamband bör, i efterföljande planering, extra hänsyn tas till hur dess lokala och regionala värden kan stärkas och utvecklas. En förlängning av spårväg Syd till Haninge skulle även utgöra en ytterligare barriär inom detta område.

För att inte riskera att ytterligare fragmentera kilarna genom den planerade bebyggelseutvecklingen är det viktigt att i den fortsatta planeringen ytterligare studera länkarna mellan kilarna samt arbeta med åtgärder för hur detta samband kan stärkas. I rapporten Ekologiska landskapssamband beskrivs en åtgärd att se över möjligheten att minska barriäreffekterna vid Jordbro genom att skapa en ekodukt över väg 73, även järnvägen utgör en barriär för sambanden i kommunen.

I översiktsplanen beskrivs att grönstråket väster om Hanvedens idrottsplats och norr om Åby i Västerhaninge ska värnas då det utgör en viktig spridningskorridor mellan Hanveden och området runt Gullringskärret. En del av detta stråk är i översiktsplanen utpekad som exploateringsområde med ny bebyggelse. Även delar av Norrbyskogen är i översiktsplanen utpekad som utredningsområde. Här återfinns ett flertal naturvärdesområden och nyckelbiotoper med naturvärden som i ett länsperspektiv är mycket höga. Denna utveckling är sammantaget negativ för kommunens naturmiljöer och riskerar att leda till ökad uppdelning av viktiga naturområden med negativa konsekvenser som följd. Detta främst för kommunens vidsträckta barr- och blandskogs nätverk och för spridning av arter knutna till denna miljö (Ekologiska landskapssamband, Calluna 2014).

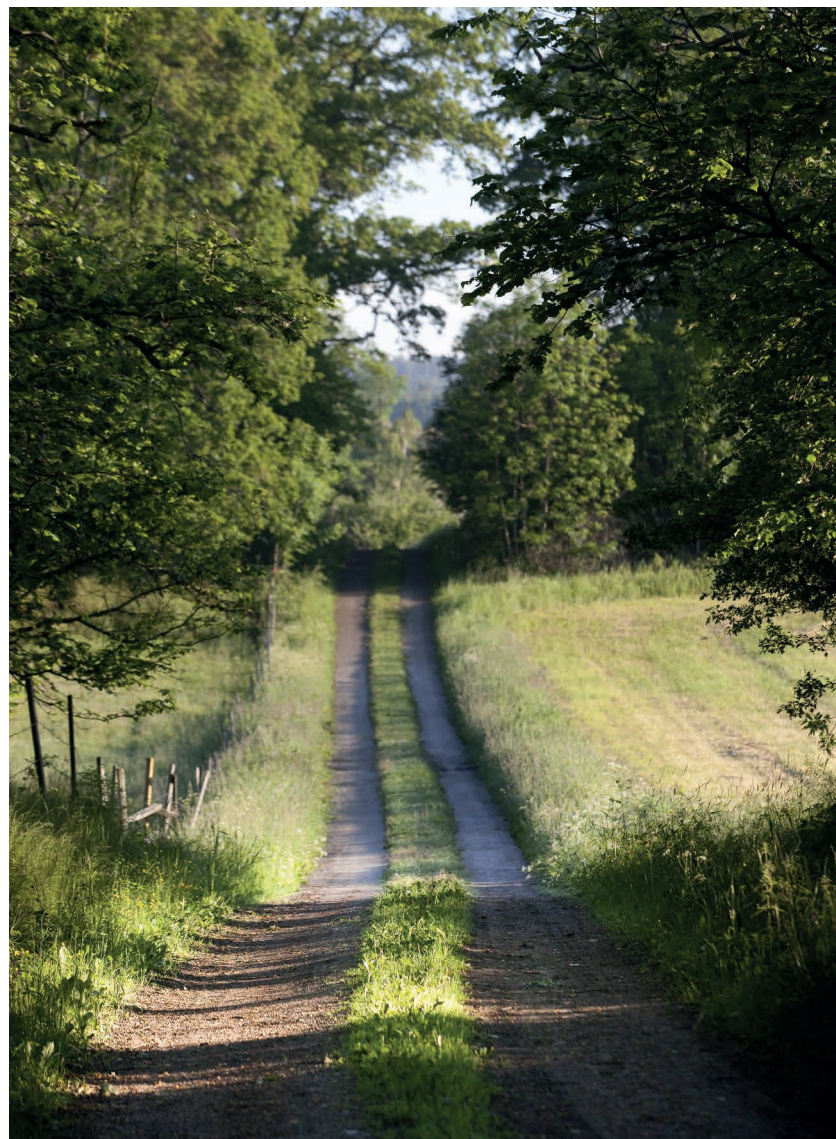

Figur 8. Grönstruktur i Haninge kommun

Översiktsplanens intentioner är att behålla det öppna landskapet, kultur- och naturvärden och så långt som möjligt spara värdefulla jordbruks- och skogsmarker. I delar av kommunen tas dock oexploaterad mark i anspråk (bland annat skog-, jordbruks-, och ängsmark), t.ex. i Tungelsta, Västerhaninge och Krigslida. Detta riskerar att leda till att spridningssamband, närnatur och viktiga grönstråk försvinner eller försvagas. Ianspråktagande av jordbruksmark/åkermark/ängsmark kan, förutom en förändrad landskapsbild, leda till negativ påverkan på biologisk mångfald då jordbrukslandskapet ofta hyser många unika miljöer med hög artrikedom.

Kommunens intentioner är att bevara gröna mötesplatser och stråk inom förtättningsområdena. Trots detta finns risk att den exploatering som sker inom redan bebyggda områden leder till att bostadsnära natur, park och strövområden byggs bort som ett resultat av mer hårdgjorda och förtätade miljöer. Det är här betydelsefullt att i efterföljande planering studera varje enskilt utbyggnadsprojekt i både lokal och regional skala för att få förståelse för grönområdets betydelse som lokala habitat och länkar i större samband. En risk finns att varje enskilt utbyggnadsområde leder till kumulativa effekter och konsekvenser med negativa följder på biologisk mångfald och resiliens som följd.

I översiktsplanen beskrivs att exploatering på landsbygden endast får ske om inte områdets natur- och kulturvärden påtagligt skadas. För den vattennära exploatering som sker nordost om Årsta Havsbad, i Dalarö och på Ornö är det särskilt viktigt att värna om strandskyddet och det växt och djurliv som är sammankopplade med strandlinjen och omkringliggande miljöer.

Figur 9. Landsbyggd Stegsholm

Hur grönstrukturen i slutändan påverkas är inte enbart beroende av vad som sker i Haninge kommun. Ett regionalt samarbete mellan Haninge och omkringliggande kommuner är viktigt. En befolkningssökning med ökad exploatering förväntas även i grannkommunerna varför frågor rörande grönstruktur, spridningssamband och biologisk mångfald även bör hanteras på denna skala.

Tabell 2. I tabellen presenteras ett ekosystemtjänstperspektiv på frågor kopplade till kommunens grönstrukturer.

Stödjande ekosystemtjänster (ET): biologisk mångfald, genetisk diversitet, habitat för arter

Förutsättning för ET	Hot	Vem/vad påverkas	Hänsyn och åtgärder
Sammanhängande grönområden	Befolkningsökning/ utbyggnad – regionalt perspektiv	Resiliens för framtida påverkan i ett lokalt/ globalt perspektiv	Landskapsperspektiv (regionalt samarbete)
Spridningskorridorer genom tätbebyggda områden (länkar mellan Hanvedenkilen och Tyrestakilen)	Ianspråktagande av parker/grönområden (t.ex. Lillsjöområdet, Slätmosse, Norrbyskogen)	Befolkning (långsiktigt)	Bevara bredd på viktiga länkar Ekodukt över väg 73 (järnvägen)
Småskalig jordbruksmark	Barriärer (väg 73, järnväg, spårväg Syd)	Fragmentering av landskapet i en västlig och östlig del	Öka kvaliteten – bevara gammal skog och träd, skapa död ved Mångfunktionella ytor

Vattenmiljöer och vattenkvalitet

ÖP 2030 förväntas leda till en ökad mängd dagvatten i förtätningsområden, framförallt i Handen men även i andra områden runt pendeltågstationerna. Dagvatten från verksamhetsytor, parkeringar och andra hårdgjorda ytor kan innehålla föroreningar och näringsämnen i form av exempelvis oljespill eller partiklar från erosion av vägbanor och däck. Utan rening kan föroreningar i dagvattnet nå grundvatten eller recipienter exempelvis Drevviken/Tyresån samt Husbyåns båda grenar, vilka, enligt kommunens dagvattenstrategi, redan idag är hårt belastade. Förtätning med en ökad mängd andel hårdgjorda ytor, ökad befolkning och framtida klimatförändringar riskerar tillsammans att leda till negativ påverkan på kommunens vattenmiljöer, varför dagvattenhanteringen kommer att behöva studeras vidare. Varje enskilt utbyggnadsområde, både inom Haninge, men även i omkringliggande kommuner leder till ökad avrinning (dagvattenflöde) med risk för ökat föroreningsinnehåll. För att uppnå miljö kvalitetsnormer i kommunens vattenförekomster krävs att det vatten som når recipienten är renare än idag. Utan rening riskerar dagvattnet att leda till negativa konsekvenser för regionens vattenmiljöer och dess flora och fauna.

En åtgärd för att minska problemet med förorenat dagvatten är att prioritera miljöcertifierade byggmaterial. I planerade utbyggnads- och förtätningsområden bör även mångfunktionella ytor anläggas, ytor som både kan rena och hantera det dagvatten som uppstår samt som tillåts att svämma över. I översiktsplanen beskrivs att dagvatten i första hand ska omhändertas lokalt, i andra hand utjämnas och fördröjas innan det når recipient och översiktsplanen beskriver betydelsen av att studera behovet av mångfunktionella ytor. Trots detta kan det, i mycket täta miljöer, framförallt i den centrala stadskärnan, bli svårt på grund av den höga tätheten och stor andel hårdgjorda ytor. Här är det särskilt viktigt att i framtida planering säkerställa en

säker dagvattenhantering enligt kommunens dagvattenstrategi och att grönytor för rening och infiltration avsätts, bevaras och utvecklas.

Norrby gärde pekas i ÖP 2030 ut som förändringsområde. Här finns idag en dagvattendamm där vatten leds ner till Drevviken som omfattas av miljö kvalitetsnormer för vatten. Vid exploatering av detta område är det särskilt viktigt att säkerställa att dess värde för dagvattenhantering upprätthålls och stärks och att utsläpp till Drevviken inte ökar.

Figur 10. Flytande våtmark

Tabell 3. I tabellen presenteras ett ekosystemtjänstperspektiv på frågor kopplade till vatten.

Reglerande ekosystemtjänster (ET): Vattenrening, vattenreglering

Förutsättning för ET	Hot	Vem/vad påverkas	Hänsyn och åtgärder
Större grönområden	Klimatförändringar – skyfall	Befolkning	Mångfunktionella ytor
Parker/träd i tätbebyggda områden	Ianspråktagande av parker, grönområden, dagvattendammar (Norrby gärde)	Rekreationsmöjligheter	Gröna tak och väggar
Dagvattendammar	Ökad andel hårdjord yta	Vattenmiljöer/flora och fauna	Återskapa ”naturliga ekosystem”
	Ökad befolkning, trafik, verksamheter, utsläpp m.m.	Vattenkvalitet (dricksvatten)	Avsätta mark för omhändertagande av dagvatten

Vid exploatering i vattennära lägen (t.ex. på Ornö, Dalarö och vid Årsta havsbad) ska hänsyn tas till strandskyddet och till växt- och djurlivet. Vattennära bebyggelse riskerar att negativt påverka det växt- och djurliv som förekommer i strandlinjen både genom direkt påverkan genom ianspråktagande av mark men även genom ökat slitage då fler människor förväntas vistas i området. Frågor rörande allmänhetens tillgänglighet till strandlinjen beskrivs i avsnitt 5.2.2. Vid vattennära

bebyggelse är det även viktigt att säkerställa en god vatten- och avloppshantering. Enskilda avloppsanläggningar med dålig reningskapacitet kan vara en risk för människors hälsa om föroreningar, näringsämnen och bakterier når grundvattnet samt leda till övergödning och algblooming genom att förorenat vatten når sjöar och hav. En ökad befolkning och fler permanenta boende i kustnära områden och i skärgården riskerar därmed att påverka tillståndet för vattenmiljön i skärgården. Till följd av en ökad vattenkonsumtion riskerar även tillgången till dricksvatten av god kvalitet att påverkas, framförallt genom saltvatteninträngning. Samtidigt pågår ett arbete med utbyggnation av samlade VA-lösningar genom kommunens VA-plan (2014) där områden med förändringsbehov för VA-försörjning pekas ut. VA-planen tillsammans med förutsättningar för ett ökat befolkningsunderlag i ÖP 2030 kan leda till en utbyggnad av kommunalt VA. Detta tillsammans med ytterligare krav på rening av avloppsvatten kan förväntas leda till mindre risk för utsläpp av förorenat vatten. Den största delen av exploateringen planeras dock i redan bebyggda områden, längs med pendeltågsstationerna, där goda möjligheter för anslutning till kommunalt vatten och avlopp finns.

I områden med vattenförekomster som inte når eller riskerar att inte uppnå miljö kvalitetsnormerna är vattenfrågor särskilt viktiga att hantera och studera i efterföljande planering. Som nämnts tidigare ligger flera av kommunens stora grundvattenreserver i riskzonen för att förorenas. Ökad bebyggelse och exploatering ökar risken ytterligare för förorening av dessa varför stor hänsyn till detta bör tas i all kommunal planering. Att rena en grundvattenförekomst som blivit förorenad är på grund av den långsamma transporten och omsättningen av grundvattnet svårt. I VA-planen beskrivs hur kommunen behöver planera och arbeta med sina egna vattenresurser för att bli mer självförsörjande och minska beroende från Stockholm vatten vid exempelvis en krissituation. Vidare beskrivs hur befintliga skyddsföreskrifter

bör revideras. Detta bedöms som viktigt att ta med sig vid ett genomförande av ÖP 2030.

Vid utvidgning av verksamhetsområden, t.ex. utvidgning av Jordbro företagspark krävs särskilda försiktighetsåtgärder så att inte vattenmiljöer påverkas negativt, bl.a. bör områdets dagvattenhantering studeras. Vissa delar av parken ligger inom vattenskyddsområde för kommunens vattentäkt och risk finns här även att grundvattnet förorenas på grund av infiltrerbara jordarter. Dock finns här planer på att utvidga vattenskyddsområdet till att omfatta större delar av företagsparken.

En nyexploatering av gamla verksamhetsområden skapar möjligheter att avlägsna förorenad mark med positiva konsekvenser för kommunens vattenmiljöer och människors hälsa som följd. Exempelvis planeras västra delen av företagsområdet i Handen att utvecklas till en blandad stadsmiljö där bostäder och verksamheter kan integreras.

Människors hälsa – buller, luft och risk

I stort innebär förtätning i kollektivtrafknära lägen att utsläpp till luft och buller från vägtrafik kan minska som ett resultat av att förutsättningar skapas för att fler människor ska resa kollektivt. ÖP 2030 skapar därmed förutsättningar för en minskad andel bilresor per capita. Samtidigt väntas vägtrafiken av såväl tunga godstransporter som personbilstransporter öka under de kommande åren som ett resultat av Stockholms hamnars nya hamn i Norvik och den planerade Södertörnsleden. Detta tillsammans med exploatering och ökad befolkning, som generellt innebär mer trafik och ökade transporter med mer utsläpp och tätare gaturum som följd, bidrar till att frågor rörande buller, luftkvalitet och risker (kopplat till transporter med farligt gods samt störande verksamheter), särskilt måste beaktas i kommande planering.

Figur 11. Väg 73

Kompletterande bebyggelse planeras på vissa ställen längs med vägar där buller-, luft och riskproblematiken särskilt bör ses över. I norra delen av kommunen planeras t.ex. för nybyggnation i anslutning till väg 73 (Nynäsvägen).

Vid utbyggnad av Krigslida kan bullerstörningar förväntas utmed Tungelstavägen och Södertäljevägen. Även vid nybyggnation i närheten av järnvägen bör dessa frågor särskilt ses över.

Risk finns att den exploatering som sker leder till sämre luftkvalitet och ökat buller, framförallt i förtättningsområdena. I Handen, där den största exploateringen sker, finns t.ex. risk för bristfällig genomluftning vilket kan leda till lokalt försämrade miljöer. Med rätt placering av

bebyggelsen och med en genomtänkt planlösning finns dock möjligheter att även i bullerutsatta lägen skapa god ljudkvalitet. Detta är viktigt att hantera i efterföljande planering. Ur bullersynpunkt kan en blandning av bostäder, service och verksamheter vara fördelaktigt då ny bebyggelse med exempelvis kontor kan planeras närmast spåret eller vägen och därmed fungera som bullerskydd mot bostäderna. Trots att kommunens intentioner är att bullerfrågan ska beaktas i kommande planering riskerar dock bullerproblematiken att upplevas som ett problem för vissa människor, kanske särskilt för befintliga boende.

I översiktsplanen planeras för att transportintensiva och utrymmeskrävande verksamheter lokaliseras i lägen med god transportinfrastruktur, t.ex. i anslutning till Fors trafikplats samt i anslutning till järnvägen i Krigslida och i Hemfosa. Här beskrivs även att störande verksamheter planeras i områden på tillräckligt avstånd från bostäder och andra verksamheter, vilket är betydelsefullt ur buller och risksynpunkt. Vid planläggning utmed transportvägar med farligt gods bör hänsyn tas till Länsstyrelsen vägledning där det bland annat rekommenderas att 25 meter bör lämnas byggnadsfritt närmast transportleden.

För beskrivning av människors hälsa kopplat till närrecreation, friluftsliv, aktiviteter och tysta områden hänvisas till avsnitt 5.2.1.

Tabell 4. I tabellen presenteras ett ekosystemtjänstperspektiv på frågor kopplade till buller och luft.

Reglerande ekosystemtjänster (ET): Luftrening, bullerreglering

Förutsättning för ET	Hot	Vem/vad påverkas	Hänsyn och åtgärder
Grönytor/ parker/träd i tätbebyggda områden	Ökad befolkning – mer utsläpp	Befolkning (hälsa)	Mångfunktionella ytor
	Täta gaturum	Attraktivitet	Spara/skapa träd längs gator, mellan bostadshus, fickparker, alléer.
	Bebyggelse nära vägar m.m.	Kommunal ekonomi	
	Ianspråktagande av parker/grönområden		Gröna tak och väggar

Klimatpåverkan och klimatanpassning

Förtätning i kollektivtrafiknära lägen skapar tillsammans med utbyggd kollektivtrafik förutsättningar för minskade utsläpp av växthusgaser per person. En ny pendeltågstation i Vega, vändspår i Tungelsta som medger ökad turtäthet för pendeltåget, ny bussterminal och resecenter i Handen samt förbättrade bussförbindelser inom kommunen ger fler människor möjlighet att åka kommunalt istället för att ta bilen. En utbyggnad av Spärväg syd länkar samman Haninge med närliggande kommuner vilket skapar goda förutsättningar för att bilberoendet även

för resor till grannkommunerna ska minska. Täta strukturer med en satsning på en blandning av service, arbetsplatser och bostäder i de olika förtättningsområdena innebär att förutsättningar skapas för att vardagliga ärenden kan utföras med gång eller cykel. Förutsättningar skapas därmed för minskat bilberoendet i förtättningsområdena, framförallt för boende i pendeltågsstråket där den största exploateringen sker.

I översiktsplanen beskrivs att cykelvägar planeras byggas ut till Dalarö, Gälö och Årsta Havsbad och satsningar görs på ökade bussförbindelser inom kommunen. Trots detta förväntas bilberoendet för människor boende i de östra delarna av Haninge att vara fortsatt stort och resor inom kommunen för människor boende utanför pendeltågsstråket förväntas fortsatt till stor del att utgöras av biltrafik. Även långväga resor från kommunen förväntas fortsättningsvis i hög grad att ske med bil.

Trots att kollektivtrafiksatsningar görs och förtätning sker i kollektivtrafiknära lägen innebär en ökad befolkning generellt mer trafik, ökade transporter och ökad energianvändning med ökade utsläpp av klimatpåverkande gaser som följd, relativt nuläget.

Täta strukturer utmed pendeltågsstationerna skapar förutsättningar för en resurseffektiv markanvändning. Vid täta strukturer skapas även förutsättningar för mer energieffektivitet per ytenhet, relativt nuläget genom att bland annat uppvärmning, exempelvis fjärrvärme, kan samordnas kommunalt. Vid nybyggnation bör energi- och miljömässigt effektiv teknik, design och planering eftersträvas för att i största möjliga mån skapa förutsättningar för minskade utsläpp av växthusgas.

En tätare bebyggelsestruktur är också positivt ur ett resurshushållningsperspektiv då större sammanhängande grönområden kan bevaras. Samtidigt innebär täta miljöer en risk att grönområden byggs bort. Grönytor i täta miljöer förväntas utgöra en än mer betydelsefull roll i framtiden då de skapar robusthet mot ett förändrat klimat, t.ex. som skydd mot översvämningar, för rening av dagvatten och då de ger svalka och skugga varma dagar.

I översiktsplanen pekas ett antal oexploaterade naturområden, i anslutning till pendeltågsstationerna, ut som bebyggelseområde. Detta, tillsammans med att lokala parker och grönområden riskerar att försvinna, som ett resultat av förtätning, kan leda till minskad motståndskraft mot framtida klimatförändringar. I Haninge kommun innebär klimatförändringarna bland annat ett varmare och blötare klimat, vilket i sin tur kan leda till ökad risk för översvämningar, bränder, skred och ras i både bebyggelseområden och oexploaterade områden. Hur hänsyn ska tas till klimatförändringarnas effekter och konsekvenser belyses i ÖP, bland annat i en av de fem planeringsriktningarna, vilket är positivt. Kommunen har även kartlagt områden som riskerar att översvämmas vid extrema regn och tagit fram förslag till riktlinjer för dessa genom rapporten Skyfallsstudie (Structor & DHI, 2014). Framtida klimatförändringar riskerar att leda till skador på infrastruktur och kommunikationer, ökade hälso- och olycksrisker och därigenom konsekvenser ur både ett socialt och ekonomiskt perspektiv. Vid nyexploatering och förtätning i riskområden (dessa beskrivs i avsnitt 5.1) är det särskilt viktigt att ta hänsyn till detta och att inte bebyggelse och viktiga samhällsfunktioner placeras i översvämningszoner där dagvattenhanteringen kan bli svårhanterlig. Det är därmed viktigt att ny bebyggelse planeras utifrån de riktlinjer kring översvämningar och effekter av ett förändrat klimat som finns framtagna (Structor & DHI, 2014).

Vid framtida detaljplanering bör extra hänsyn tas till eventuella värden som finns i bostadsnära grönområden samt att aktivt arbeta med att bevara och skapa mångfunktionella ytor. För motståndskraftiga (resilienta) samhällen krävs att hänsyn tas till mångfalden i systemet vilket i ett långsiktigt perspektiv kan ge både ekologiska, sociala och ekonomiska fördelar. En frisk och artrik grön- och blåstruktur har bättre förutsättningar att motstå och anpassa sig till framtida klimatförändringar.

Med hänsyn till ett ökad globalt behov av produktiva marker förväntas värdet på jordbruksmarker att öka i framtiden. Tätortsnära odlingsmarker förväntas bli en viktig del av världens växande städer då de möjliggör för en närodling av livsmedel och produktionsgrödor. Nya möjligheter för odlingar inom förtätningsområdena bör studeras, dessa kan fungera både ur matförsörjningssynpunkt men även ge andra viktiga ekosystemtjänster i den bebyggda miljön, exempelvis gynna biologisk mångfald, pollinering, fungera som kunskapsbank, gynna rekreation och ge estetiska värden.

Figur 12. Pendeltågsstation

5.2. Sociala aspekter

5.2.1. Förutsättningar och bedömningsgrunder

Hållbarhet utifrån den sociala dimensionen handlar om att bygga ett långsiktigt stabilt och dynamiskt samhälle där grundläggande mänskliga behov uppfylls. Den sociala dimensionen fokuserar på människor och att genom den fysiska planeringen skapa förutsättningar för exempelvis demokrati, rättvisa, trygghet, mångfald och kultur. Den sociala dimensionen handlar om att bygga ett samhälle där grundläggande mänskliga rättigheter respekteras och inga grupper missgynnas strukturellt. Alla medborgare har lika stort värde.

Haninge har jämfört med Stockholms län en yngre befolkning, med större andel unga under 25 år. Enligt en presentation kring befolkning och bostäder som är gjord av Haninge kommun 2013 är bostadsbeståndet relativt jämnt fördelat i kommunen (siffror från 2012) med en andel småhus på ca 40 % och flerbostadshus ca 25 % (hyresrätt) respektive ca 30 % (bostadsrätt). Inom respektive kommundel är dock fördelningen mer ojämn, t.ex. dominerar flerbostadshus i Brandbergen och Handen medan småhus dominerar i Tungelsta och Dalarö. Bostadstyper skiljer sig också markant åt mellan olika områden med inga/få hyresrätter i många områden och med ett par områden där det är en stor övervikt på hyresrätter.

Enligt förslaget till ny översiktsplan är utpendlingen i Haninge större än inpendlingen och kommunen ligger i ett relativt perifert geografiskt läge jämfört med andra regionala stadskärnor i regionen.

I kommunen finns ett antal stora fysiska barriärer, t.ex. Nynäsbanan och väg 73. Dessa har medfört att avståndet mellan arbetsplatser och bostadsområden upplevs som långa. Ett exempel är Jordbro (se figur 12), där bostadsområde och centrum ligger öster om järnvägen och

industriområdet väster om järnvägen. Att Jordbro industriområde, kommunens största arbetsplatsområde, ligger granne med bostadsområdet Jordbro, med kommunens högsta arbetslöshet, är ett tydligt exempel på fysiska barriärer.

I Haninge finns många värdefulla kulturmiljöer, bl.a. fornminnen, byggnadsminnen och åtta områden som är av riksintresse för kulturmiljövården. I Haninge finns också s.k. tysta områden, skogar där det inte hörs några ljud från trafik eller verksamheter. Fyra områden som är av riksintresse för friluftslivet finns i Haninge, varav det största är Stockholms skärgårds yttre del. Haninge har vidare en lång historia av jordbruk och odling.

Enligt översiktsplanen är det i Haninge stora skillnader i livslängd mellan kvinnor och män samt mellan personer med kort utbildning och personer med lång utbildning.

Figur 13. Jordbro med Nynäsbanan som barriär mellan bostadsområde/centrum och Jordbro industriområde

Samma skillnader gäller skolresultat, ekonomi, arbete, delaktighet i samhällslivet, deltagande i val, tilltro till sin möjlighet att påverka etc.

I arbetet för social hållbarhet har Haninge kommun fastslagit ett antal huvudområden till vilka hänsyn har tagits i diskussionerna kring avgränsningen (kapitel 3). De huvudområden som Haninge kommun beslutat om är hälsa, rättvisa, boendemiljö och trygghet, utbildning, delaktighet och inflytande samt arbete. Dessa tillsammans med definitionerna och utvärderingskriterierna för hållbarhet ur den sociala dimensionen (se kapitel 3), relevanta folkhälsomål samt ett antal kommunala styrande dokument (t.ex. strategi för ungas hälsa, trygghet och utveckling, plan för främjande av mångfald samt Haninge kommuns bostadsstrategi) har använts som bedömningsgrunder för att beskriva konsekvenserna ur ett socialt perspektiv.

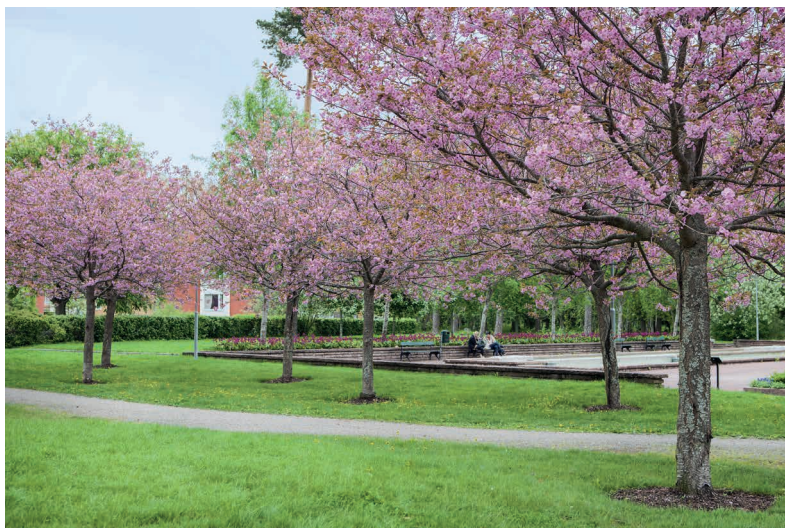
5.2.2. Konsekvenser

Folkhälsa

Forskning (bl.a. Malmö stad, 2012) visar att människors hälsa och levnadsväl påverkas av den sociala sfär de befinner sig i och eftersom den fysiska miljön är ett ramverk för alla de sociala interaktioner som sker i en stad, är stadens utformning en grundläggande förutsättning för invånarnas hälsa.

ÖP 2030 innebär förtätning och funktionsblandning (bostäder, arbetsplatser och service) i många delar av kommunen vilket medför förutsättningar för kortare avstånd mellan bostad, arbete och vardags-service. Enligt forskning innebär den täta staden med små avstånd till viktiga destinationer en stödjande miljö för ett aktivt liv (Malmö stad, 2012). Människor som bor i områden med hög täthet promenerar mer till utbud och service. Korta avstånd främjar även användandet av cykel. Genom att främja gång och användandet av cykel skapas möjligheter till lättillgänglig vardagsmotion och rekreation vilket kan

bidra till positiva effekter för hälsan, med t.ex. lägre risk för fetma eller att utveckla högt blodtryck. Enligt forskning (Leyden, 2003) förbättrar promenader inte bara hälsa utan främjar även socialt kapital och gör människor mer benägna att känna sina grannar, att lita på människor i området och att engagera sig politiskt och socialt. Benägenheten att använda sig av gång eller cykel till arbete och service hänger även samman med vägens utformning. Genom att i ÖP 2030 bygga bostäder och service längs med befintliga vägmiljöer ges också förutsättningar att skapa trygga och levande gator vilket stimulerar ytterligare till att ta sig mellan olika målpunkter via gång och cykel. Korta avstånd längs med trygga och lättillgängliga gator bedöms även kunna medföra att fler tar sig ut och rör på sig, även de som annars är mer begränsade i sin rörlighet, t.ex. äldre, barn och personer med funktionsnedsättning. Det underlättar även för de som inte har tillgång till bil att ta sig mellan bostad, arbete och service. Ambitionen är att knyta samman olika kommundelar vilket underlättar att ta sig mellan dem.

Figur 14. Åbyparken, Västerhaninge. Fotograf Tommy Södergren.

Även förutsättningarna att delta i aktiviteter ökar vilket kan stärka medborgarnas identitet till kommunen och delaktigheten i kommunens utveckling.

Förtätning skapar möjligheter att tillgodose behov av boenden med närhet till rekreation, park, lek, motionsspår, idrott och natur. Detta har tagits upp i översiktsplanens strategier om att det vid förtätning ska säkerställas att det finns strategiskt placerade ytor som ger möjlighet att utveckla närrekreation, spontanidrott och annan fritidsverksamhet.

Förtätning riskerar dock att mindre grönområden/närnatur tas i anspråk, naggas i kanten eller försvinner, t.ex. ytor för spontanidrott-/lek. Detta kan vara särskilt påtagligt i de större tätorterna som Handen, där avstånden till närnatur kan bli längre vilket kan minska den för hälsan viktiga vardagsmotionen. Vidare tas parkmark och grönytor i anspråk i Jordbro, Västerhaninge och Tungelsta. Ytor som kan betraktas som outnyttjade kan ha stor betydelse för lek och spontanidrott för barn och ungdomar. God tillgång till grönska och grönytor har betydelse ur hälsosynpunkt och studier från bl.a. Lantbruksuniversitetet i Alnarp har visat att personer som bor nära ett grönområde använder det oftare, och mer sällan lider av besvär relaterade till stress (Malmö stad, 2012). Motivationen till fysisk aktivitet ökar ju lättillgängligare det är. Översiktsplanen pekar dock på vikten av att anlägga ytterligare kvartersparker i planerade förtättningsområden och att det vid planläggning ska säkerställas att det inom eller i anslutning till varje kommundel finns tillgång till olika typer av grönytor.

Översiktsplanen skapar möjligheter att bo både stadsnära och på landsbygden och i skärgården. Men även de som inte bor naturnära eller på landsbygden ska ha god tillgång till parker, grönområden, skog och vatten. Översiktsplanen har ambitionen att stärka befintliga

kvaliteter i kommunens grönområden, att stärka och vidareutveckla innehållet så att miljöerna kan vara levande och tillgängliga samt att rekreation prioriteras i tätortsnära skog. Detta bör säkerställas i efterföljande planering.

Haninge har stora områden som är tysta liksom kust- och skärgårdsnära områden. Att kommunens befolkning ska kunna nyttja tillgångar som t.ex. Haninges stora tysta områden och skärgård, oavsett var i kommunen man bor, är av vikt för befolkningens hälsa. Tillgängligheten från Handen till Rudans naturreservat och Hanvedenkilen planeras att stärkas och ambitionen är att överbrygga järnvägen med mer kvalitativa samband. I översiktsplanen anges också att tillgängligheten till stränder och badplatser t.ex. utmed Rudan och Drevviken ska öka för alla i Haninge kommun genom att bygga strandpromenader och gångstråk vilket medför att fler invånare kan uppleva vattenlinjen. Ett annat exempel är Vendelsö och tillgängligheten till Tyresta nationalpark. Översiktsplanen anger att de delar som gränsar mot nationalparken ska skyddas från exploatering och att ingen ny bebyggelse får tillkomma som minskar dagens och framtida möjligheter att ta sig ut i naturen. Planer finns på att tydliggöra entréerna till nationalparken. Att öka tillgängligheten till natur- och vattenområden för stora delar av befolkningen är positivt, både ur ett hälsoperspektiv och ett rättviseperspektiv.

I delar av kommunen tas bostadsnära naturområden i anspråk, t.ex. vid Norrbyskogen som är ett närrekreationsområde för Norrbyborna. Norrbyskogen är markerat som ett utredningsområde och ÖP 2030 anger att det ska utredas hur delar av skogen kan exploateras samtidigt som den tillgängliggörs och de mest värdefulla delarna bevaras. Hur exploatering i och i anslutning till Norrbyskogen utformas påverkar möjligheten till närrekreation och kvaliteten på rekreation. Det är viktigt att i fortsatt arbete säkerställa att det fortfarande är möjligt

för närrekreation i Norrbyskogen och att åtkomsten, kvaliteten och tillgängligheten verkligen utvecklas i samband med en eventuell exploatering.

En förlängning av Söderbyleden planeras genom ett befintligt grönområde som används för rekreation och här passerar bl.a. Sörmlandsleden. Den nya vägsträckningen kan bli en ytterligare barriär i landskapet, vid sidan av väg 73, vilket kan försvåra för människor att ta sig genom grönområdet. Vägen kan även påverka grönområdet genom ökade ljudnivåer vilket innebär att upplevelsen av området kan bli sämre. Placering och utformning av vägen kommer att studeras vidare, i översiktsplanen anges t.ex. att exploatering bör begränsas till områdets sydvästra del, där naturvärdena är som lägst.

Nordost om Årsta havsbad pekas ett utredningsområde för ny bebyggelse ut. Området är beläget inom riksintresseområde enligt 4 kap miljöbalken där turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt ska beaktas. Området är också beläget inom riksintresseområde för kulturmiljövården - Österhaningebygden. Vid eventuell exploatering av detta område bör konsekvenserna för det rörliga friluftslivet särskilt beaktas. Med nya vägar och ny bebyggelse kan området bli lättillgängligare för ett flertal människor vilket är positivt. Ny bebyggelse i vattennära läge kan dock innebära att tillgängligheten till strandlinjen begränsas. Allmänhetens tillgång till strandlinjen bör därför studeras så att inte strandskyddets intentioner motverkas.

Planen medför goda förutsättningar för gående och cyklister, som ska prioriteras, och gator ska utformas utifrån människans behov. Planer finns på att bygga ut cykelvägar till t.ex. Gälö, Dalarö och Årsta havsbad vilket ökar möjligheterna för människor att vara fysiskt aktiva.

Tabell 5. I tabellen presenteras ett ekosystemtjänstperspektiv på frågor kopplade till folkhälsa (rekreation, friluftsliv och turism).

Kulturella ekosystemtjänster (ET): Rekreation, friluftsliv, turism

Förutsättning för ET	Hot	Vem/vad påverkas	Hänsyn och åtgärder
Tillgänglig när-natur och större friluftsområden	Ianspråktagande av parker/grön-områden	Befolkning – välbefinnande	Öka tillgängligheten – kollektivtrafik, gång- och cykelvägar
Tysta områden	Barriärer (nya bostadsområden, vägar, järnväg)	Hälsa hos befolkning – minskad stress	Diversifierad design av grönytor
Tillgänglig kust, hav och skärgård	Befolkningsökning – slitage	Kommunens attraktivitet	
		Kommunal-ekonomi	

Boendemiljö och trygghet

Översiktsplanen skapar förutsättningar för ett varierat utbud av bostäder när det gäller t.ex. storlek och upplåtelseform, inom många olika delar av kommunen. I samband med översiktsplansarbetet har bostadsriktlinjer tagits fram. En av riktlinjerna lyder ”För att uppnå en variation i hustyp, upplåtelseform och bostadsstorlek planeras ny bostadsbebyggelse utifrån vad det råder brist på i kommundelen”. Detta ska uppnås genom att bostadsbebyggelsen anpassas efter vad det råder brist på i aktuellt område men bör säkerställas i efterföljande planarbete. Även på landsbygden och kustnära skapas till viss del

förutsättningar för ett varierat boende vilket innebär möjligheter att bo i flerbostadshus och i mindre lägenheter både i stadsmiljö nära pendeltågsstation och närmare naturen och kusten, t.ex. i Dalarö. I kustnära områden ska t.ex. flerbostadshus prioriteras. Genom att placera ny kustnära bebyggelse och ny bebyggelse på landsbygden nära kollektivtrafik och i anslutning till befintlig bebyggelse ges även personer utan tillgång till bil möjligheter att bosätta sig utanför mer stadsmässig bebyggelse. Även cykelväg till Dalarö och Årsta havsbad studeras liksom en utveckling av kollektivtrafiken på vatten. Sammantaget kan ovanstående leda till större individuell valfrihet över sin boendesituation oberoende vilket skede man befinner sig i livet och oberoende bakgrund, vilket är positivt ur ett rättviseperspektiv. Enligt Haninge kommuns bostadsstrategi kan ett ensidigt bostadsbestånd ofta medföra att även befolkningssammansättningen blir ensidig. Områden med låg alternativt hög status kännetecknas ofta av ett ensidigt utbud av bostäder, både med avseende på storlek, utformning och upplåtelseform. Ett ensidigt bostadsbestånd kan därmed leda till ökade samhällsklyftor och segregation mellan olika stads-/kommundelar. Genom att förutsättningar skapas för ett varierat bostadsbestånd bedöms ÖP 2030 kunna motverka ökad segregation. Ute på öarna och i Tungelsta-Krigslida och Hemfosa bedöms det dock även fortsättningsvis vara småhus som dominerar. Vid planering av det utpekade utredningsområdet nordost om Årsta havsbad bör det särskilt följas upp att kommunens bostadsriktlinjer om bl.a. ett varierat bostadsutbud följs. Om inte kan villor för resursstarka grupper förväntas i området, detta eftersom det är ett attraktivt område i anslutning till kusten.

Utveckling av Handen och övriga kommundelscentrum leder till stärkt underlag för service, handel, omsorg, arbetsplatser och kulturaktiviteter, vilket medför att en mångfald av tillgängliga mötesplatser skapas. Därigenom kan även kommundelscentrumen utanför Handen levandegöras. Tät och stadsmässig bebyggelse innebär kortare avstånd

mellan bostad, arbete och vardagsservice och underlättar därmed vardagen för kommunens invånare, även för de som inte har tillgång till bil. Det bör dock studeras hur målpunkter och därigenom mötesplatser över kommundelarna och kommundelscentrumen kan skapas. Det planeras bl.a. för en förstärkning av kopplingarna mellan Brandbergen och Handen vilket är positivt för boende i dessa delar. Genom att överbygga barriärer och att skapa möten över kommundelsgrensarna kan kommunens alla invånare känna att de tillhör kommunen och att känslan av utanförskap minskar. Enligt forskning (Malmö stad, 2012) förbättras möjligheterna till gynnsamma rörelsemönster, ökad samhörighet och vidgade sociala sfärer genom detta. Utvecklade kopplingar mellan kommunens olika delar bör vara inriktade på kollektivtrafik och gång- och cykel.

Täta och funktionsblandade områden innebär att folk rör sig i området både dag och kväll vilket enligt kommunens handlingsplan för trygghet främjar trygghet och tillit genom att det generellt ger levande och trygga miljöer under en större del på dygnet. Trygga och säkra utemiljöer är positivt ur ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv då kvinnor, barn och äldre generellt känner sig mer otrygga, vilket begränsar deras rörlighet. Enligt kommunens handlingsplan för trygghet avstår fler kvinnor än män från att gå ut på kvällen av rädsla för att bli utsatta för våld. Fler kvinnor än män känner sig också otrygga när de reser ensamma på kvällen med t.ex. pendeltåg. Om människors avstånd från att resa minskar inte bara den egna rörligheten och möjligheten till möten med andra människor, utan även tilliten till andra och till samhället i övrigt. Täta miljöer med korta avstånd till skola, omsorg och service samt välutvecklade kommunikationer och gång- och cykelnät medför även att det är lättare att få vardagen att gå runt.

Figur 15 och 16. Brandbergen och Dalarö, olika bebyggelsekaraktärer i kommunen

Detta skapar förutsättningar för kvinnor och män att fördela vardagsarbetet på ett jämnare sätt samt ökade möjligheter för barn, ungdomar, äldre och människor utan bil att nå service, rekreation och jobb. Kommunens strategi är att prioritera de funktioner som det råder brist på i den befintliga bebyggelsen och att det i bottenplan på bebyggelse finns lokaler vilket tillför folkliv och rörelse i gaturummet såväl dagtid som kvällstid.

Någon ny extern handel planeras inte och kommunen förordar att handel bör placeras i kollektivtrafknära lägen och anslutas till trygga och trivsamma gång- och cykelstråk. De befintliga större handelseableringarna i centrala Handen och runt Handens trafikplats ska utvecklas och stärkas. Förbättrade kommunikationer med kollektivtrafik samt gång- och cykelvägar till Handens trafikplats bör dock studeras så att möjligheterna att ta sig hit för personer utan tillgång till bil stärks.

Utbildning och arbete

ÖP 2030 har en stark inriktning mot förtätning och tillväxt och fler invånare ställer större krav på utbildning och arbetstillfällen i närområdet. Växande täta attraktiva stadsmiljöer, i t.ex. Handen, bedöms kunna attrahera till sig nya företag vilket skapar fler arbetstillfällen. En ökad befolkning medför även ökade arbetstillfällen inom t.ex. service, skola och vård.

I ÖP 2030 anges att det ska vara möjligt att utveckla landsbygden och kusten inklusive skärgården utan att påverka dess natur- och kulturvärden. Landsbygdens näringar ges fortsatt möjlighet till utveckling genom att planera för en levande landsbygd med varierande boendeformer, arbetsplatser, service och rekreativmöjligheter. Viss utveckling genom kompletterande bebyggelse planeras bl.a. i Hemfosa, Dalarö och på Ornö. Planen anger bl.a. att tillkommande bebyggelse för det lokala småskaliga näringslivets behov ses som positivt.

Med anledning av ovanstående bedöms ÖP 2030 skapa förutsättningar för att locka till sig både småskaliga och större verksamheter och företag till kommunen. Detta kan leda till en både mångsidig arbetsmarknad och fler arbetstillfällen i kommunen. Att planen ger goda förutsättningar för sysselsättning inom en mångfald av näringar är positivt då arbete och försörjning är basalt för människors livskvalitet och påverkar individens fysiska och psykiska hälsa. Ökade möjligheter för sysselsättning innebär att fler kan komma in på arbetsmarknaden och bidrar därmed till ökad jämlikhet mellan kommunens invånare.

Inom kommunen finns tillgång till utvecklingsbar mark för fler verksamheter i såväl befintliga som planerade verksamhetsområden. Exempel på utvecklade verksamhetsområden är Håga industriområde, söder om järnvägen samt vid Fors trafikplats där det idag finns företagsmark. Genom att planera för utvecklade områden med verksamheter, både icke störande, och mer störande och utrymmeskrävande verksamheter, bedrivs en aktiv markplanering och därigenom kan arbetstillfällen skapas inom olika delar av kommunen.

Möjligheten att resa kollektivt och nå verksamhetsområden och arbetsplatser kommer att förbättras genom bl.a. ny bussterminal och resecentrum i Handen samt ny pendeltågsstation i Vega. Planen skapar också förutsättningar att knyta samman kommundelarna samt att utveckla gång- och cykelstråk inom kommunen. De förbättrade kommunikationerna kan attrahera nya företag till kommunen och underlättar för befolkningen att ta sig till sitt arbete. Det kan också medföra större växelverkan mellan olika områden, t.ex. mellan arbetsplatsområden och bostadsområden. Förbättrad kollektivtrafik gör arbetsplatserna tillgängliga även för de som inte har tillgång till bil vilket är positivt ur ett rättvise- och tillgänglighetsperspektiv.

En ökad befolkning kommer att kräva en utökad lokalkapacitet i både förskola och skola vilket behöver tas med i den fortsatta planeringen.

Genom utvecklade samt säkra och trygga gång- och cykelvägar kan det bli lättare att ta sig till skolor och arbete vilket kan medföra att motivationen för skola och arbete kan öka. I det fortsatta arbetet bör kommunen planera för attraktiva förskolor och skolor i olika delar av kommunen, där invånare från olika kommundelar kan mötas och interagera. Enligt forskare är utbildning den samhällsstruktur som äger den största potentialen att ge barn och ungdomar kapacitet att överskrida familjebakgrundens sociala begränsningar och utveckla god hälsa (Malmö stad, 2013).

Kommunen planerar vidare för ett nära samarbete mellan företag och utbildning vilket bidrar till att stödja både ett växande näringsliv och mängden arbetstillfällen. Hur detta ska utvecklas bör studeras vidare.

Kultur och kulturmiljöer

Förtätning i Handen och i övriga kommundelscentrum skapar förutsättningar för naturliga mötesplatser och kortare avstånd till att uppleva kultur, konst och arkitektur. Täta och attraktiva miljöer leder till ökat befolkningsunderlag vilket i sin tur kan medföra större satsningar på ny konst, arkitektur och kulturupplevelser. Konst, arkitektur och kultur kan på så sätt bli lättillgängligare och att det blir möjligt att uppleva detta i flera delar av kommunen. Planen ger också förutsättningar att befintliga kulturmiljöer blir mer lättillgängliga, dels genom förbättrade kommunikationer och dels genom att utveckla och levandegöra befintliga kulturmiljöer inom kommunens landsbygd och skärgård. Att lätt kunna uppleva kultur och kulturmiljöer kan medföra att kommunens invånare förstår kommunens historia och därmed känner större identitet med sin omgivning. Lättillgänglig konst, arkitektur och kultur för kommunens invånare kan också bidra till minskad segregation.

Översiktsplanen ger goda förutsättningar för att bevara kommunens befintliga kulturhistoriskt värdefulla miljöer. I ett långsiktigt perspektiv

kan nya kulturmiljöer tillkomma och befintliga utvecklas och förändras, genom t.ex. ändrad eller ökad användning. I ett antal områden planeras dock ny bebyggelse i anslutning eller inom kulturhistoriskt intressanta områden. Det nya utredningsområdet som anges nordost om Årsta havsbad är beläget inom riksintresseområde för kulturmiljövården – Österhaningebygden samt inom riksintresseområde enligt 4 kap miljöbalken. Förtätning planeras vidare i värdefulla kulturmiljöer vid Tungelsta och Västerhaninge där även jordbruksmark och öppen åkermark tas i anspråk. Dessa områden, tillsammans med ett flertal andra förtättningsområden i kommunen är rika på fornlämningar (Riksantikvarieämbetet, fornsök). Kustnära och i skärgården planeras tillkommande bebyggelse i Dalarö, på Muskö och på Ornö. I dessa områden anger dock översiktsplanen att ny bebyggelse ska tillkomma i anslutning till befintlig bebyggelse och infrastruktur samt att hänsyn ska tas till kulturhistoriska värden och att genuina kulturmiljöer ska bevaras. Vid förtätning och tillkomst av ny bebyggelse kan områdenas karaktär försvagas och deras koppling till historien kan bli mindre urskiljbar. När nya fysiska miljöer växer fram är det därför viktigt att detta görs i samspel med de kulturhistoriska miljöerna så att de även i framtiden kan berätta om kommunens historia och identitet. Utformning och placering av ny bebyggelse i anslutning till eller inom kulturhistoriskt värdefulla områden bör därför särskilt studeras i förhållande till platsens kulturhistoriska värden. Genom anpassning i fortsatt planering kan negativa konsekvenser för fornlämningar och andra kulturmiljövården i många fall gå att undvika eller mildra. Konsekvenserna för dessa bör studeras närmare i fortsatt planering, t.ex. vid detaljplaneläggning, ansökan/anmälan enligt miljöbalken etc. För att säkerställa detta bör kulturhistoriska och antikvariska utredningar genomföras i efterföljande planering.

Ny bebyggelse i anslutning till eller inom kulturhistoriskt värdefulla områden kan dock även ses som en förstärkning av området.

Översiktsplanens inriktning mot en levande landsbygd och skärgård bedöms vara positivt ur detta perspektiv. En utveckling av bostäder, lokal och småskalig service och näringsliv kopplat till landsbygd och skärgård samt förbättrade kommunikationer bidrar till att levandegöra dessa områden och att de fortsätter att vara tillgängliga för allmänheten. Att levandegöra landsbygden kan enligt Haninge kommun vara ett sätt att skapa nya arbetstillfällen och att främja integration.

Tabell 6. Tabellen presenterar ett ekosystemtjänstperspektiv på värden kopplat till mötesplatser, landskapsbild, kultur, kunskap och estetisk uppskattning.

Kulturella ekosystemtjänster (ET): Sociala interaktioner (mötesplatser), naturpedagogik, inspiration till kultur, estetisk uppskattning, landskapsbild

Förutsättning för ET	Hot	Vem/vad påverkas	Hänsyn och åtgärder
Tillgänglig närnatur, jordbruksmark, gröna stråk och större friluftsområden	Ianspråktagande av parker/ grönområden/ jordbruksmark Barriärer (nya bostadsområden, vägar, järnväg)	Befolkning (barn, äldre, funktionshindrade) – välbefinnande, trygghet, samhörighet Kunskap om naturens processer – bättre förutsättningar för att skydda och vårda den Hälsa hos befolkning – minskad stress Kommunens attraktivitet Kommunalekonomi	Öka tillgängligheten – kollektivtrafik, gång- och cykelvägar Stadsodling – något att samlas kring Mångfunktionella ytor - mångfald i och av gröna utemiljöer Gröna utblickar från boendet

5.3. Ekonomiska aspekter

5.3.1. Förutsättningar

Hållbarhet utifrån den ekonomiska dimensionen innebär en balanserad tillväxt som på lång sikt inte leder till skuldsättning eller förstörelse av grundläggande tillgångar, varken materiella, mänskliga eller ekologiska. Bostäder och infrastruktur är investeringar med lång livslängd och kräver därför strategiska överväganden för en effektiv användning av resurser och för att verka för hållbar utveckling. Vägar, transporter, kollektivtrafik och resmönster har betydelse för regionens möjligheter att utvecklas och påverkar förutsättningarna för utveckling.

Ekonomisk forskning visar att det finns starka samband mellan en regions storlek och dess förmåga att generera tillväxt. Enligt RUFSS ska framtida Stockholmsregionen vara en region som är attraktiv att bo och verka i, samt besöka. Haninge kommun har del i det gemensamma ansvaret för att leva upp till detta.

Den inriktning på bebyggelseutvecklingen som kommunens översiktsplan bygger på styr kommunens framtida befolkningsstruktur och därmed också skatteunderlaget. Ur såväl ett ekonomiskt som socialt perspektiv är det viktigt att ny bebyggelse kompletterar den befintliga och möjliggör en blandning av hustyper, upplåtelseformer och prisbilder. Det skapar förutsättningar för bostadsområden och orter med en blandad och balanserad ålderssammansättning (demografisk balans). Det ger också balans mellan skatteintäkter och kostnader för den kommunala servicen. Haninge har jämfört med Stockholms län en yngre befolkning, med större andel unga under 25 år. En stor andel av kommunens befolkning är också i åldersgruppen 35-50 år. Angående Haninges bostadsbestånd och fördelningen dem emellan, hänvisas till avsnitt 5.2.1 där samma information finns.

Haninge som regional stadskärna domineras främst av handel och övrig tjänstesektor, med viss tonvikt på utbildning och offentlig förvaltning. Möjligheten att pendla inom Haninge men även till andra delar av regionen är en viktig förutsättning för att främja sysselsättningen för både kvinnor och män. En förutsättning för näringslivet är också att kommunen kan erbjuda attraktiv infrastruktur. Detta kan till exempel vara att arbetsplatsområdena har tillgång till en väl fungerande digital kommunikation samt ligger i attraktiva kommunikationslägen. Haninge som regional stadskärna domineras främst av handel och övrig tjänstesektor, med viss tonvikt på utbildning och offentlig förvaltning.

Begreppet robusthet innebär i plansammanhang att kommunen ska bli mindre sårbar och mer uthållig mot yttre förändringar och störningar. För att öka hållbarheten ur ett ekonomiskt perspektiv gäller det även att minska sårbarheten för yttre förändringar, såsom lågkonjunkturer och drastiska klimatförändringar.

5.3.2. Konsekvenser

Befolkning och bostadsmarknad

Genom att ha en helhetssyn på boendemiljön och planera för att människor ska kunna bo i kommunens orter under flera skeden i livet skapas förutsättningar för mer långsiktiga och hållbara kommunala investeringar. Tillgång till bl.a. service, arbete, kultur och fritidsaktiviteter påverkar växtkraften och även kommunens konkurrenskraft. En önskad befolkningstillväxt innebär därför ett ökat behov av investeringar i nya förskolor/skolor, annan kommunal verksamhet, vägar, vattenförsörjning, avloppshantering m.m.

ÖP 2030 är till stora delar en tillväxtbefrämjande plan. Detta gäller i synnerhet sett till befolkning och bostadsmarknad där man kan se en stor ökning jämfört med idag. En växande kommun med tätare och

intressantare stadsmiljöer tenderar att öka en stads/orts attraktivitet i en positiv spiral som genererar ökad inflyttning, som i sin tur innebär ytterligare behov av exploatering, mer underlag för bl.a. service och skolor och därmed arbetstillfällen. Inriktningen i ÖP 2030 ger större möjligheter än idag att förverkliga den inflyttningspotential som både kommunen och regionen har. En förutsättning för en hållbar utveckling i Haninge kommun är att utbyggnad av såväl bostäder som arbetsplatser koncentreras till redan befintliga strukturer. För Haninges del handlar det bl.a. om att stärka kommunens befintliga orter utmed Nynäsbanan samt bättre knyta dem till de regionala huvudstråken.

ÖP 2030 tar i stora drag sikte på att utveckla en tätare, kollektivtrafik-, gång och cykelvänlig miljö för boende och förutsättningar skapas för ett mer varierat bostadsutbud i kommunens befintliga stationsnära tätorter och i redan bebyggda områden, t.ex. Jordbro, Vega, Västerhaninge och Tungelsta där en stor andel av de boende idag bor i småhus. Huruvida det finns marknadsmässig grund för en sådan utveckling återstår dock att se. Pågående utveckling av Handen bedöms i hög grad komma att utveckla boendemiljöer med höga stads-kvaliteter i ett regionalt intressant läge. Boendemiljöer med närhet till natur och Stockholm tenderar generellt att attrahera befolkningsgrupper i yrkesverksam ålder. Den sammantagna effekten blir i så fall att skatteinkomsterna ökar.

Nyexploateringar sker både i utkanten av och på jordbruksmark och grönområden samt i mer bebyggda miljöer. På de större öarna Dalarö, Ornö och Muskö vill kommunen underlätta för helårsboende och öka antalet fastboende. Ny bebyggelse föreslås lokaliseras framför allt till områden med befintlig bebyggelse och infrastruktur. En större variation av bostadsmiljöer än idag skapas och människor i olika skeden

av livet kan därigenom lockas till att bosätta sig i kommunen, både på fastlandet och på öarna.

ÖP 2030 ger sannolikt en någorlunda balanserad demografisk utveckling (balanserad ålderssammansättning) och varierad inflyttning, men med en något större andel barnfamiljer och kanske också äldre (55+). I de mer stadsmässiga delarna möjliggör översiktsplanen även att grupper, såsom ungdomar, yngre par och ensamstående kan hitta lämpligt boende i kommunen. Översiktsplanen har en försiktig bostadsutveckling i kustnära lägen. Ett område nordost om Årsta havsbad pekas dock ut som ett fortsatt utredningsområde. Kustnära boenden tenderar att attrahera inkomststarka grupper, vilket skulle gynna kommunens ekonomi med avseende på skatteintäkter.

Sammanfattningsvis är ÖP 2030:s inriktning att kommunens större tätorter blir mer stadsmässiga utan att för den skull ge avkall på viktiga natur- och rekreativmiljöer. Korta avstånd, goda kollektivtrafikförbindelser och möjligheten att både arbeta och bo i kommunen kan bidra till att locka nya invånare till kommunen. Om kommunen satsar på små lägenheter med lägre hyra kan även en större andel unga tänkas stanna kvar i Haninge, vilket på sikt skulle gynna den ekonomiska tillväxten. Sammanfattningsvis ger översiktsplanen förutsättningar för en positiv befolkningsutveckling som dels bidrar till regionens utveckling och dels är en förutsättning för att stärka Haninges kommunala ekonomi.

Figur 17. Haninge kommunbus (Iterio AB)

Arbetsmarknad och näringsliv

Stora och täta befolknings- och arbetsplatskoncentrationer ger generellt bättre förutsättningar för tillväxt i dagens urbana och kontaktintensiva tjänsteekonomi. Attraktiva stadsmiljöer och offentliga rum är viktiga för näringslivets utveckling. ÖP 2030 tar till vara på de stationsnära lägena och ger genom ökad täthet i kollektivtrafiklägen grund för en större variation, förbättrad tillgänglighet och stärkta förutsättningar för regional arbetspendling. Kommunens förutsättningar för lokalt företagande, service och handel stärks generellt med ÖP 2030, men i vilken omfattning är svårt att säga.

Nya områden för verksamheter i Haninge ska möjliggöra för utveckling av både det lokala näringslivet och komplettera det regionala. Ett varierat näringsliv minskar också känsligheten för konjunktursvängningar. Översiktsplanens intentioner är att skapa förutsättningar för en något starkare och mer varierad förekomst av lokaler för småföretagande, service och handel och en väl fungerande infrastruktur

i kommunens större tätorter, framför allt Handen. Det ger goda förutsättningar för mindre företag att driva sina verksamheter. Detta kan i sin tur bidra till att invånarna kan lösa många av sina behov inom kommunen och att de kan både bo och jobba i Haninge, vilket är positivt för det lokala näringslivet samt kan stärka kommunens attraktivitet. Stärkta förutsättningar för pendling inom kommunen innebär också att kommunen kan locka till sig företag och skapa ett mer varierat näringsliv i stora delar av kommunen. På de större öarna ges förutsättningar till ett ökat utbud av handel och service samt lokalt näringsliv då fler invånare ges möjlighet att bosätta sig här permanent samt viss utveckling av turism och friluftsliv kan förväntas. Utanför de tätare bostadsområdena finns fortsatt utrymme att utveckla både befintliga och nya företagsbyar samt transport- och yrkrävande industriområden, som idag utgör kommunens största sysselsättning och som erbjuder viktiga instegsjobb och praktikplatser för yngre, som härmed kan lockas att stanna kvar i kommunen.

Sammanfattningsvis bedöms inriktningen i ÖP 2030 ge positiva effekter på såväl antalet arbetstillfällen i kommunen som mångfalden på arbetsmarknaden, vilket långsiktigt gynnar den kommunala ekonomin. Haninges näringslivsutveckling förväntas dock få hård konkurrens från andra Södertörnskommuner med goda kommunikationer och skyltlägen.

Kommunalekonomi och robusthet

Fler invånare innebär som oftast att fler bostäder måste byggas samt att infrastruktur, vatten och avlopp, service och skolor m.m. måste byggas ut och underhållas. Haninges förtätningspotential är en relativt kostnadseffektiv lösning då redan befintlig infrastruktur, som gator, fjärrvärme, kommunalt vatten och avlopp, kan tas tillvara i hög grad. Dock kommer även vissa kostnader med förtätning, såsom utbyggnad av nya gator, flytt av ledningar samt byggnation av parkeringsgarage

(vilket är mycket dyrare än markparkering). Många av dessa kostnader fördelas dock mellan fastighetsägare/byggherrar och kommunen. Tätare bebyggelsestrukturer med större befolkningsunderlag innebär även att kommunal service som skolor, kultur- och fritidsanläggningar, vårdcentraler m.m. kan utnyttjas mer kostnadseffektivt. Även viss förtätning och exploatering i mer perifera lägen planeras, vilket kan innebära en utmaning när det kommer till hållbar och kostnadseffektiv infrastruktur. Detta är något som måste beaktas i fortsatt planering.

Ur ett kommunalekonomiskt perspektiv är det positivt att Haninge med stor sannolikhet kommer att få en mer varierad inflyttning och demografisk balans än idag. Framtidsbilden ger dock sannolikt måttliga förändringar i kommunens inkomstprofil och förändrar inte kommunens karaktär i grunden. Eftersom översiktsplanen bygger vidare på befintliga strukturer kan riskerna generellt anses vara låga, men därmed också potentialen till förändring. Väldigt låg exploatering sker i attraktiva kustnära områden. Exploateringar i sådana attraktiva lägen leder till ökade kommunala intäkter men också kostnader för nya investeringar i teknisk infrastruktur med mera.

Möjligheter för en relativt resurseffektiv markanvändning skapas genom att nybyggnation främst tillkommer intill redan bebyggda områden och längs med befintlig infrastruktur och service som därmed kan utnyttjas i högre grad. I vissa delar av kommunen tas dock större områden av oexploaterad mark (skog och jordbruksmark) i anspråk, t.ex. i Tungelsta, Västerhaninge, Vega samt Hemfosa. Detta leder till vissa kostnader för ny infrastruktur i ett kortsiktigt perspektiv, t.ex. vatten och avlopp. Med en tätare bebyggelsestruktur i stationsnära områden ges dock ett större underlag för kollektivtrafiken, vilket är samhällsekonomiskt gynnsamt och innebär bättre resurshushållning än om bebyggelsen planerades utan kollektivtrafikförbindelser.

Förutsättningar skapas för en attraktiv boendemiljö, ett diversifierat näringsliv samt en större variation av arbetsplatser och tjänster inom stora delar av kommunen. Detta innebär intäkter till kommunen i ett långsiktigt perspektiv. Kommunen kan på så sätt bli mer robust för t.ex. framtida lågkonjunkturer.

Stora skyfall under senare år har gjort samhällen mer sårbara. Kostnader relaterade till naturskador ökar och det handlar därför om att investera i att förebygga skador till följd av översvämningar, ras och skred. Genom att kommunen investerar i förebyggande åtgärder, istället för att behöva ta kostnader i efterhand för stora skador, kan kommunen bli mer ekonomiskt robust.

Figur 18. Haninge centrum

Tabell 7. I tabellen presenteras ett ekosystemtjänstperspektiv kopplat till robusthet (bland annat inför framtida klimatförändringar).

Reglerande ekosystemtjänster (ET): Vattenreglering (översvämningsskydd), klimatreglering

Förutsättning för ET	Hot	Vem/vad påverkas	Hänsyn och åtgärder
Sammanhängande grönområden	Klimatförändringar – värmeböljor och skyfall	Befolkning – ökade sjukskrivningar (folkhälsa)	Mångfunktionella ytor
Grönytor/parker/träd i tätbebyggda områden	Ianspråktagande av parker och grönområden Ökad andel hårdgjord yta vilket leder till ökad ytavrinnng	Kommunal-ekonomi – materiella skador på vägar, fastigheter, kommunika-tioner m.m. Robusthet mot framtida klimatförändringar, lågkonjunkturer etc.	Gröna tak och väggar Återskapa ”naturliga ekosystem” vid översvämningssdrabbade områden (sjöar, vattendrag). Investering i ”naturlig” infrastruktur för att förebygga skador och kostnader kopplade till klimatförändringar

6. Hållbarhetsbedömning

Scenario Låg

6.1. Ekologiska/miljömässiga konsekvenser

I jämförelse med ÖP 2030 innebär scenario Låg en mindre exploateringsgrad och en mindre utbyggnad av bostäder, verksamheter och infrastruktur. Den exploatering som sker kommer dock, likt ÖP 2030, att utgöras av förtätning i stationsnära lägen vilket är positivt för kommunens naturmiljöer som i stort kan fortsätta att utvecklas likt nuläget. I jämförelse med nuläget innebär dock en befolkningsökning och ökad bebyggelseutveckling att viss exploatering kan förväntas ske inom naturmark (skogs- och jordbruksmark) nära pendeltågsstationerna. I jämförelse med ÖP 2030 finns dock i scenario Låg större möjligheter att spara viktiga områden av närnatur och spridningssamband vilket är positivt för kommunens naturmiljöer, spridningssamband och i förlängningen biologisk mångfald och resiliens. En risk finns dock att närnatur, viktiga som lokala habitat eller delar av större samband, ianspråk tas men i mindre utsträckning än i ÖP 2030. Lokalisering, utformning och omfattning av tillkommande bebyggelse styr konsekvensernas betydelse.

Scenario Låg innebär mindre andel hårdgjorda ytor i jämförelse med ÖP 2030. Vid mindre täta strukturer finns förutsättningar att närnatur och parker kan sparas vilket skapar möjligheter att omhänderta dagvatten lokalt genom exempelvis anläggande av mångfunktionella ytor för rening och fördröjning. En mindre mängd dagvatten kan medföra att även belastningen på sjöar och vattendrag blir mindre i jämförelse med ÖP 2030. Dock är det även här viktigt att säkerställa att dagvattenhanteringen vid nyttillkommen bebyggelse sker enligt kommunens dagvattenstrategi. Förutsättningar att bevara parker och grönområden

inom tätbebyggda områden ökar även förutsättningarna att skapa robusta samhällen, motståndskraftiga mot framtida klimatförändringar, exempelvis översvämningar. Mindre täta bebyggelsestrukturer kan även innebära mindre problem med dålig luftkvalitet som ett resultat av bättre förutsättningar för genomluftning.

En mindre bebyggelseutveckling på landsbygden i Scenario Låg kan innebära mindre underlag och resurser att bygga ut de kommunala vatten- och avloppssystemet på landsbygden och istället bedöms det fortsatt vara enskilda vatten- och avloppslösningar som dominerar. Detta kan medföra större utsläpp och belastningar på kommunens vattenmiljöer i jämförelse med ÖP 2030. Samtidigt kan behovet av att bygga ut kommunalt vatten och avlopp bli mindre, bl.a. beroende på att den största utvecklingen sker inom redan förtätade områden där möjligheter att ansluta till kommunalt vatten och avlopp finns.

En avtagande tillväxt kan riskera att kollektivtrafik-, gång och cykelsatsningar uteblir. Detta skapar sämre förutsättningar än ÖP 2030 att minska bilberoendet, både till omkringliggande kommuner och för resor inom kommunen. Bilberoendet förväntas därmed att vara fortsatt stort. Dock bedöms befolkningstillväxten bli betydligt lägre i scenario Låg än i ÖP 2030 vilket kan leda till en mindre ökning av bilåkandet. På grund av den begränsade utvecklingen förväntas nybyggnation utmed större vägar att vara mindre än ÖP 2030, vilket innebär att färre människor riskerar att utsättas för risker från transporter av farligt gods, buller och försämrad luftkvalitet.

6.2. Sociala konsekvenser

Scenariot innebär viss förtätning, huvudsakligen i anslutning till pendeltågsstationerna som Handen och Vega, men med betydligt lägre täthet och lägre antal nya bostäder i övriga kommunen. Viss service

och ett visst antal nya arbetsplatser kan förväntas men underlaget blir lägre än i ÖP 2030 vilket kan innebära att avstånden mellan viktiga målpunkter som t.ex. arbete, vardagsservice och bostad blir längre. Längre avstånd, lägre täthet och därmed minskad trygghet kan innebära att förutsättningarna för att gå eller cykla blir lägre än i ÖP 2030. Detta kan i sin tur medföra negativa konsekvenser på människors hälsa då de kan bli mer stillasittande. Sämre förutsättningar för promenader och mer stillasittande kan även leda till mindre engagemang i sin omgivning, både politiskt och socialt. Detta bedöms huvudsakligen påverka boende utanför områdena kring pendeltågsstationerna, särskilt de som är mer begränsade i sin rörlighet, t.ex. äldre, barn, personer med funktionsnedsättning och för de som inte har tillgång till bil.

Satsningar inom infrastruktur, gång- och cykelnät och kollektivtrafik riskerar att utebli, t.ex. kopplingar mellan Handen och Brandbergen samt gång- och cykelvägar till Dalarö och Årsta havsbad. Vilket kan medföra att kommundelarna inte knyts samman och förblir separerade från varandra. Detta medför att det, i jämförelse med ÖP 2030, kan bli svårare att ta sig mellan olika kommundelar. Detta kan bidra till minskade möten över kommundelsgränser, ökad segregering och att skillnader (t.ex. gällande tillgång till kollektivtrafik) mellan olika områden ökar vilket är negativt ur ett rättviseperspektiv. Det kan också leda till att Haninges attraktiva landsbygd och skärgård blir mindre tillgänglig i jämförelse med ÖP 2030, särskilt för dem som inte har tillgång till bil.

I och med lägre täthetsgrad kan både större naturområden samt närnatur inne i bebyggelsen till stor del sparas vilket skapar goda möjligheter för rekreation, lek och mötesplatser. Haninge har gott om grönområden och det kommer även i detta scenario att finnas goda möjligheter att ta sig ut i naturen. Samtidigt finns risk att den negativa

utvecklingsperioden i kommunen har bidragit till att skötsel och tillgänglighet (t.ex. till stränder och badplatser) eftersatts och att nya entréer och mötesplatser i anslutning till större naturområden (t.ex. Tyresta nationalpark) samt nya rekreations-, aktivitets- och friluftsområden inte tillkommer vilket kan påverka besöksfrekvensen negativt och därmed hälsan. Detta kan särskilt påverka invånare som är mer begränsade i sin rörlighet. För de som har begränsade möjligheter att ta sig ut i naturen kan scenario Låg innebära ännu större svårigheter, vilket är negativt ur ett rättvis- och jämlikhetsperspektiv.

Scenariot skapar vissa förutsättningar för ett varierat utbud av bostäder när det gäller t.ex. storlek och upplåtelseform. Detta gäller framförallt inom de större stationsnära tätorterna. Jämfört med ÖP 2030 bedöms scenario Låg innebära sämre förutsättningar för ett varierat boende på landsbygden och i kustnära områden. Den negativa utvecklingsperioden riskerar att resultera i att marknaden styr exploateringen och att det på landsbygden och kustnära huvudsakligen skapas attraktiva boenden i villor som till största delen gynnar socioekonomiskt starka grupper. På grund av utebliven utveckling av både kollektivtrafik samt gång- och cykelstråk till dessa områden blir det också svårare för personer utan tillgång till bil att bosätta sig naturnära och utanför de mer stadsmässiga områdena. Scenario låg bedöms därmed innebära mindre individuell valfrihet över sin boendesituation i jämförelse med ÖP 2030 och därigenom också ökad segregation mellan olika bostadsområden och kommundelar.

Scenariot innebär att näringsliv och sysselsättning minskar vilket leder till en nedgång av företagsetableringar och satsningar inom infrastruktur och kollektivtrafik. Goda kommunikationer är en viktig komponent i kommunens konkurrenskraft. Detta riskerar att leda till en minskad attraktivitet för nya företagsetableringar och därmed skapas

inte lika många nya arbetsplatser som i ÖP 2030. I de pendeltågsnära lägena bedöms viss ny etablering av arbetsplatser tillkomma vilket är positivt. En nedgång av näringsliv och sysselsättning tillsammans med mindre satsningar på kollektivtrafik riskerar att påverka redan resurssvaga och rörelsebegränsade grupper vilket är negativt ur ett jämlikhetsperspektiv.

Scenariot bedöms medföra att mindre bebyggelse tillkommer i anslutning och/eller inom kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Detta bedöms som positivt för kulturmiljön vars värden bibehålls, kulturhistoriska samband hålls intakta, förståelsen av ett kulturhistoriskt landskap bibehålls och att de kulturhistoriska värdena fortfarande går att urskilja i landskapet. Dock kan de ekonomiska resurserna för en utveckling av landsbygden och skärgården saknas varför dessa delar, som utgör en stor del av kommunen, kan bli mindre levande än i ÖP 2030. Satsningar på att tillgängliggöra kommunens kulturmiljöer kan utebli vilket innebär att tillgängligheten riskerar att bli sämre än i planförslaget. Detta bedöms medföra negativa konsekvenser i och med att möjligheten till förståelse för kommunens historia och dess kulturvärden minskar för kommunens invånare samt för besökare i kommunen.

6.3. Ekonomiska konsekvenser

Scenario Låg ger en betydligt mindre balanserad demografisk utveckling i kommunen jämfört med en full utbyggnad enligt ÖP 2030. I och med att scenario Låg innebär en lägre bebyggelseutveckling och att kommunen inte byggs ut med samma täthet samt att bebyggelsen blir något mer spridd, bedöms scenariot ge en majoritet av framför allt barnfamiljer, kanske också äldre. Det är främst i Handen, där tätheten är betydligt högre, där även andra grupper, såsom ungdomar, yngre par och ensamstående kan hitta lämpligt boende i scenario Låg. Med

scenariot kommer också de stadsmässiga kvaliteterna bli lägre i och med att bebyggelseutvecklingen sker mer spritt och inte har samma täthet som en starkare utbyggnad av ÖP 2030 skulle innebära.

I scenario Låg bedöms bostadsmarknadens attraktivitet bli låg till måttlig, inga större strukturella förändringar sker jämfört med idag och spårstationernas lägen tas inte till vara i samma utsträckning som i ÖP 2030. Scenario Låg tar dock väl till vara på kommunens gröna kvaliteter för villa och visst lägenhetsboende. Det som byggs planeras likt en fullt utbyggd ÖP 2030 på behagligt pendlingsavstånd till Stockholm och andra Södertörnskommuner. Scenariot innebär också färre eller inga investeringar i kollektivtrafiken, vilket sannolikt också påverkar kollektivresandets attraktivitet och därmed bostadsmarknaden.

Eftersom tätheten och härmed befolkningsunderlaget blir lägre i stationsorterna jämfört med ÖP 2030 förväntas etableringen av service och andra funktioner bli betydligt lägre, särskilt utanför Handen. Detta påverkar i hög grad områdenas attraktivitet på bostadsmarknaden, vilket i sin tur påverkar den kommunala och ekonomiska tillväxten. Utvecklingen utmed kusten och på de större öarna bedöms avstanna något och bli låg, vilket innebär att dessa områdens underlag för utökad kommunal service, färjetrafik etc. blir för lågt för att bära nya investeringar. Risken är dock stor att de marknadsmässiga krafterna i hög grad kommer att styra den slutliga utvecklingen. Även i scenario Låg kan finnas intresse av att bygga både sommarhus och permanentboende utmed kusten och i skärgården.

Den begränsade bebyggelsestätheten i scenario Lågs utvecklingsstråk gör det sannolikt svårt att utveckla verksamheter i dem och kommunens något splittrade och mer spridda bebyggelsestruktur ger generellt svaga förutsättningar för lokala näringar som service och handel.

Befintlig service kan lokalt och beroende på ort också läggas ned på grund av bristande befolkningsunderlag. Den spridda strukturen och få eller inga investeringar i kollektivtrafiken gör också att kommunens tillgänglighet och pendlingsmöjligheter inte tas tillvara så som i alternativet med en fullt utbyggd ÖP 2030. Härmed försämrar detta alternativ förutsättningarna till att interagera med den regionala ekonomin och arbetsmarknaden.

Scenariots begränsade utveckling innebär en sämre grund för kommunens tillväxt. Utvecklingen möjliggör heller ingen nämnvärd komplettering/diversifiering av den befintliga näringsstrukturen. Den skisserade utvecklingen kring Handen tar jämfört med en full utbyggnad av ÖP 2030 sämre tillvara på möjligheten att utveckla nya kontorsverksamheter. De mer utbredda boendelägena kan emellertid locka egen-/småföretagare som har hemmet som bas. Scenariot innebär att färre arbetsplatser skapas i kommunen. Även antalet praktikplatser och instegsjobb inom kommunen kan förväntas bli lägre, jämfört med en fullt utbyggd ÖP 2030, i och med att etableringen av de större arbetsplatsområdena med lager- och logistikverksamhet kommer att avta.

Det som ändå byggs i scenario Låg torde vara säljbart till yrkesverksamma grupper såsom barnfamiljer och medelålders samt äldre par. Dessa grupper bidrar till skatteintäkter men innebär också kostnader för kommunen med avseende på investeringar i kommunal service och verksamhet. Den mer spridda bebyggelsen kan också bli något dyrare att bygga och ge en sämre driftsekonomi än en ännu mer samlad struktur. Scenariot bedöms inte vara särskilt robust ur ett regionalt och kommunalekonomiskt perspektiv, jämfört med en fullt utbyggd ÖP 2030. Det vill säga den ekonomiska robustheten blir sämre.

7. Hållbarhetsbedömning Nollalternativ

7.1. Ekologiska/miljömässiga konsekvenser

Nollalternativet innebär, likt ÖP 2030 att utveckling till stor del sker i stationsnära lägen utmed järnvägen. Skillnaderna är att bebyggelsen till viss del sker på längre avstånd från pendeltågsstationerna och mer spritt vilket innebär exploatering även längs med Gudöbroleden samt i ett antal områden som inte är belägna längs med denna infrastruktur, exempelvis i Hållsättra. I stort innebär därmed nollalternativet att kommunens större sammanhängande grönområden bevaras vilket är positivt. Samtidigt kan en något mer spridd bebyggelse innebära en risk att landskapet och naturmiljön i högre grad än i ÖP 2030 fragmenteras. Grönområdet mellan Åby och Hanvedens IP i Västerhaninge, som i ÖP 2030 anges som exploateringsområde, samt större delen av Norrbyaskogen, säkerställs dock i nollalternativet, vilket är positivt.

ÖP 2030 innebär tätare strukturer i bland annat Tungelsta, Västerhaninge, Jordbro och Handen. Sammantaget bedöms det därmed i nollalternativet finnas större möjligheter att spara tätortsnära grönområden och parker. Dessa är viktiga både som lokala habitat, delar av spridningssamband samt för omhändertagande av dagvatten och som skydd mot översvämningar. Samtidigt innebär även nollalternativet att närnatur riskerar att försvinna. Även andelen hårdgjord yta förväntas vara något mindre i nollalternativet än i ÖP 2030, vilket innebär att påverkan på kommunens vattenmiljöer kan bedömas som något mindre i nollalternativet jämfört med ÖP 2030.

Förutsättningar för minskat bilberoende skapas till viss del då bebyggelse planeras i kollektivtrafiknära lägen. Samtidigt utblir vissa

kollektivtrafiksatsningar som Spårväg syd och det vändspår som planeras i Tungelsta för ökad turtäthet för pendeltågen, vilket innebär sämre möjligheter för resor med kollektivtrafik inom kommunen och till grannkommunerna. Den mer spridda befolkningen bidrar även till risk för bristfälligt underlag för ökad busstrafik varför även resor inom kommunen i stort förväntas utgöras av biltrafik. Satsningar på gång- och cykelvägar inom kommunen görs dock, vilket är positivt. Sammantaget bedöms ett flertal människor ha längre avstånd till kapacitetsstark kollektivtrafik i nollalternativet än i ÖP 2030. Längs med spårstationerna förväntas dock tätare strukturer med ökat service- och handelsutbud skapa förutsättningar för att dessa kan nås med gång eller cykel, vilket är positivt ur ett klimat, buller- och luftföroreningsperspektiv. En viss försämrad luftkvalitet kan dock förväntas i förtättningsområden som ett resultat av täta strukturer med sämre genomluftning, samtidigt förväntas möjligheten till genomluftning vara större i nollalternativet än i ÖP 2030. Totalt sett innebär den ökade befolkningen ökade utsläpp av klimat- och hälsopåverkande gaser.

Viss kustnära exploatering förväntas, dock mindre än i ÖP 2030. Utveckling norr om Årsta Havsbad utblir vilket bedöms som positivt beträffande naturmiljö i strandzonen. Liket ÖP 2030 kan kommunens VA-plan tillsammans med förutsättningar för ett ökat befolkningsunderlag i nollalternativet leda till en utbyggnad av kommunalt VA. Detta kan i sin tur förväntas leda till mindre risk för utsläpp av förorenat vatten.

7.2. Sociala konsekvenser

Även nollalternativet innebär planer för utveckling och förtätning i stora delar av kommunen. Dock inte lika tätt i t.ex. Handen och något mer spritt utanför pendeltågsstationerna. Nollalternativet innebär i

något lägre grad att kommundelscentrumen knyts samman, jämfört med planförslag ÖP 2030. Nollalternativet skapar också förutsättningar för kortare avstånd mellan bostad, arbete och vardagsservice men i något lägre grad i jämförelse med ÖP 2030. Korta avstånd bedöms framförallt uppstå i de större stationsnära förtätningsområdena. Korta avstånd främjar användandet av gång och cykel, skapar boenden med närhet till rekreation, park, lek, motionsspår, idrott och natur samt möjligheter att bo både stadsnära, på landsbygden och i skärgården. Detta innebär sammantaget, likt ÖP 2030, goda förutsättningar för ett aktivt liv vilket kan bidra till positiva effekter för hälsan. Nollalternativet innebär till viss del något mer spridd bebyggelse i jämförelse med planförslaget, med något mer uttalad förtätning i områden som inte är belägna längs med Nynäsbanan, t.ex. i Vendelsö-Gudö och Hällsättra. För boende i dessa områden kan det bli längre avstånd till arbete och service om de inte förses med välutvecklad kollektivtrafik samt gång- och cykelvägar. Dessa områden kan därför upplevas som något mindre integrerade med den övriga kommunen.

Även i nollalternativet riskerar förtätning att ta mindre grönområden/närnatur i anspråk, vilket kan leda till att avståndet till närnatur kan bli längre och därmed minska möjligheter till lättillgänglig vardagsmotion. I nollalternativet anges inte någon tillkommande exploatering vid Kvarntorp, Söderby och Norrbyskogen vilket innebär att grönområden i dessa delar huvudsakligen bibehålls. Detta är positivt eftersom det är grönområden som är lätta att ta sig till för närboende. God tillgång till grönytor leder till god folkhälsa och motivationen till fysisk aktivitet ökar ju lättillgängligare det är. Detsamma gäller för grönområdet mellan Åby och Hanvedens IP i Västerhaninge, som säkerställs i nollalternativet medan det i ÖP 2030 anges som exploateringsområde.

Nollalternativet skapar framförallt förutsättningar för trygga utemiljöer och mötesplatser samt ett varierat utbud av bostäder när det gäller

storlek och upplåtelseform i kommunens större förtätningsområden, t.ex. Handen och kring övriga pendeltågsstationer. I dessa delar av kommunen kan nollalternativet motverka ökad segregering. Nollalternativet bedöms dock medföra något sämre förutsättningar för ett varierat boende utanför pendeltågsstationerna och kustnära som t.ex. i Dalarö. Underlaget för en utveckling av kollektivtrafiken blir lägre än i ÖP 2030 och på längre avstånd från pendeltågsstationerna bedöms det framförallt vara rimligt att bygga småhus vilket framförallt kan gynna resursstarkare grupper. I nollalternativet bedöms möjligheten för ytterligare bostäder i Dalarö vara mycket begränsat och nya bostäder bedöms främst utgöras av villor vilket också riskerar att endast gynna resursstarka grupper. Detta kan jämföras med planförslaget där vikten av mindre lägenheter för äldre påtalas, för att fler med olika förutsättningar ska kunna bosätta sig/bo kvar i Dalarö. Nollalternativet kan därför medföra något större skillnader och ökade samhällsklyftor mellan stad och landsbygd, i jämförelse med ÖP 2030. Förutsättningarna för möten över kommundelsgränser riskerar också att bli något sämre jämfört med ÖP2030 eftersom kommundelarna, t.ex. Handen och Brandbergen samt Tungelsta och Krigslida, inte knyts samman på lika tydligt sätt i nollalternativet.

Nollalternativet, liksom ÖP 2030, bedöms skapa förutsättningar för fler arbetstillfällen i kommunen, både genom att locka till sig småskaliga och större verksamheter och företag till kommunen och genom att peka ut mark för fler verksamheter. Ökade möjligheter för sysselsättning, liksom ÖP 2030, innebär att fler kan komma in på arbetsmarknaden och bidrar därmed till ökad jämlikhet mellan kommunens invånare. Kommunikationerna till och från Haninge, framförallt kollektivtrafiken, bedöms dock bli något sämre i nollalternativet, bl.a. eftersom någon Spårväg syd inte pekas ut.

Nollalternativet innebär liknande konsekvenser som ÖP 2030 när det gäller påverkan på kulturmiljö. Något nytt utredningsområde nordost om Årsta havsbad pekats dock inte ut vilket skulle medföra att eventuell negativ påverkan på de riksintressanta kulturmiljöerna som detta område berör skulle undvikas.

7.3. Ekonomiska konsekvenser

Nollalternativet ger sannolikt en lite mindre balanserad demografisk utveckling i kommunen jämfört med planförslaget ÖP 2030, men skillnaderna är ändå små. I och med att nollalternativet inte byggs ut med riktigt samma täthet och bebyggelsen blir något mer spridd än i ÖP 2030, finns viss risk att även nollalternativet får en övervägande del barnfamiljer kanske också äldre. Det är främst i Handen, där tätheten kommer att vara högst, där även andra grupper, såsom ungdomar, yngre par och ensamstående kan hitta lämpligt boende i nollalternativet.

Bostadsmarknadens attraktivitet bedöms bli god till måttlig. Alternativet innebär några mindre strukturella förändringar jämfört med ÖP 2030, men tydligare är att spårstationernas lägen inte tas till vara i samma utsträckning som i ÖP 2030. Nollalternativet tar dock väl till vara på kommunens gröna kvaliteter för villa och viss lägenhetsboende. Merparten planeras likt ÖP 2030 på behagligt pendlingsavstånd till Stockholm och andra södertörnskommuner. Nollalternativet visar på några färre investeringar i kollektivtrafiken, vilket sannolikt också påverkar kollektivresandets attraktivitet, t.ex. inga investeringar i pendeltågstrafiken samt ingen utbyggd spårväg syd i Haninge.

Nollalternativet innebär att en något lägre utveckling planeras t.ex. i orterna Tungelsta, Västerhaninge, Jordbro och Handen. Utvecklingen

utmed kusten och på de större öarna förväntas också bli något lägre än i ÖP 2030, det sjönära utredningsområdet norr om Årsta havsbad som skulle kunna locka fler inkomststarka grupper till kommunen finns t.ex. enbart utpekade i ÖP 2030. Eftersom skillnaderna mot ÖP 2030 dock är relativt små förväntas etableringen av service och andra funktioner bli likvärdiga. Eventuellt kan nollalternativet innebära ett något sämre utbud av detta eftersom att tätheten är något lägre samt strukturen något mer spridd. Detta kan innebära vissa skillnader mellan alternativet med avseende på områdenas attraktivitet på bostadsmarknaden.

Eftersom bebyggelsetätheten i nollalternativets utvecklingsstråk är ungefär densamma som ÖP 2030 finns förutsättningar för etablering av nya verksamheter och lokala näringar som service och handel. Den lite mer spridda strukturen och färre investeringar i kollektivtrafiken gör dock att kommunens tillgänglighet och pendlingsmöjligheter inte tas tillvara i lika stor utsträckning som i ÖP 2030. Härmed innebär nollalternativet något sämre förutsättningar för att interagera med den regionala ekonomin och arbetsmarknaden, men skillnaderna bedöms vara små. Även nollalternativet innehåller till viss del nya ytor för mer ytkrävande och transportintensiva verksamheter.

Inriktningen på boendeutvecklingen torde vara säljbar till yrkesverksamma grupper såsom barnfamiljer och par, vilket gynnar kommunens inkomstprofil. Dock innebär denna grupp också vissa ökade kostnader för kommunen med avseende på kommunal service och verksamhet. Den lite mer spridda bebyggelsen kan också bli lite dyrare att bygga och ge en något sämre driftsekonomi än en ännu mer samlad struktur likt i ÖP 2030. Nollalternativet bedöms vara något mindre robust ur ett regionalt och kommunalekonomiskt perspektiv, jämfört med ÖP 2030.

8. Samlad bedömning och systemanalys

8.1. Möjligheter till hållbar utveckling

8.1.1. Regionalt perspektiv

ÖP 2030 medför att förutsättningar skapas för en stark tillväxt och befolkningsökning med goda möjligheter till att både bo och arbeta i kommunen. Många delar av kommunen förstärks och utvecklas vilket skapar förutsättningar för en variation av företag, service och handel och en välfungerande infrastruktur. Detta tillsammans med stärkta förutsättningar för både in- och utpendling, kan å ena sidan locka till sig företag och arbetskraft till kommunen samtidigt som det blir lättare att röra sig mellan Haninge och grannkommunerna. Även i övriga Stockholmsregionen planeras det för tillväxt vilket gör att Haninge kommun kommer att utsättas för ökad konkurrens. Haninge kan därför behöva visa att de ”har något extra” för att sticka ut i konkurrensen från övriga delar av regionen. Att ÖP 2030 skapar förutsättningar för en levande landsbygd och en levande kust och skärgård bedöms vara en möjlighet att ta tillvara. En levande och tillgänglig landsbygd samt kust och skärgård kan locka till sig både besökare och boende från övriga delar av regionen. I ett regionalt perspektiv kan en utveckling av dessa egenskaper vara intressant att lyfta fram. ÖP 2030 bedöms vara mer fördelaktigt ur ett regionalt perspektiv kopplat till rörelse mellan Haninge och grannkommuner och att stå sig i en ökad konkurrens framförallt i jämförelse med scenario Låg men även i förhållande till nollalternativet där satsning på kommunikationer och utveckling kring pendeltågsstationerna inte görs i lika hög grad.

Både ÖP 2030 och nollalternativet bygger på att förtätning i hög grad sker inom redan exploaterade områden. Detta innebär att större regionala grönstrukturer och viktiga spridningssamband kan sparas. I båda alternativen tas dock viss oexploaterad mark i anspråk vilket kan försvaga viktiga lokala spridningssamband, t.ex. mellan Tyrestakilen och Hanvedenkilen. En sådan utveckling riskerar att leda till ökad fragmentering av viktiga naturområden och därigenom negativ påverkan på t.ex. spridningsförmågan och biologisk mångfald. Scenario Låg bedöms inneha de största möjligheterna att spara viktiga grönområden och spridningssamband vilket är positivt för kommunens naturmiljöer, spridningssamband och i förlängningen biologisk mångfald och resiliens. Hur grönstrukturer och spridningssamband i slutändan påverkas beror också på vad som händer i grannkommunerna, t.ex. Tyresö och Huddinge. Samarbete över kommungränser är viktigt gällande dessa frågor.

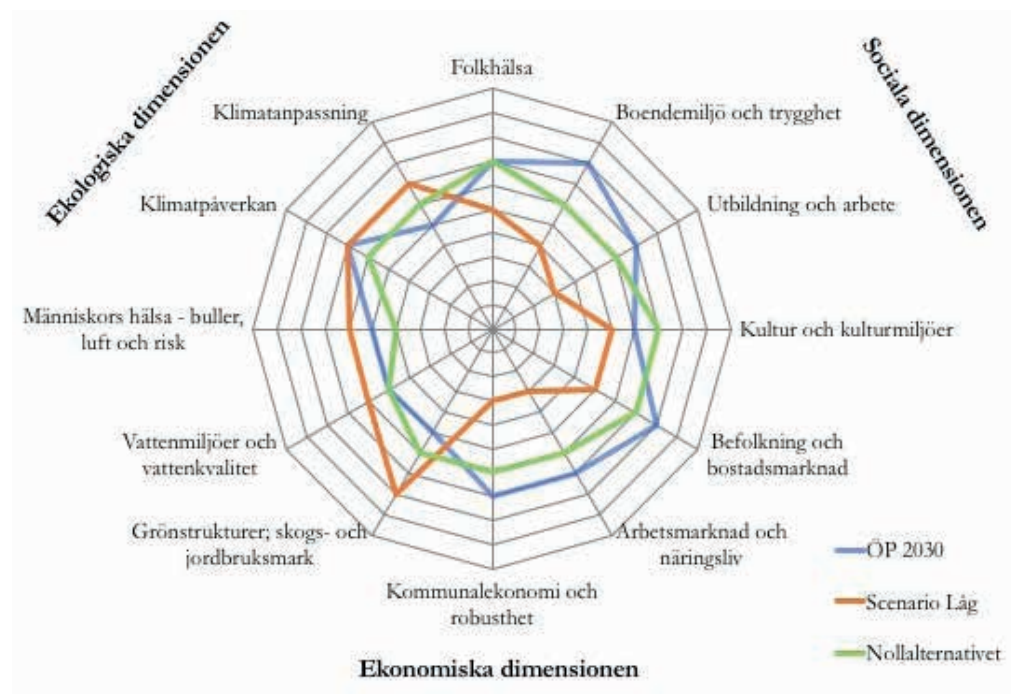
Även när det gäller frågor kopplade till vatten är det viktigt att ta ett regionalt grepp, oavsett alternativ och scenario. Flera av de kommuner som ligger i samma region som Haninge, planerar för expansion och tillväxt. En befolkningsstillväxt som medför ökad vattenkonsumtion och en ökad andel hårdgjorda ytor i ett flertal kommuner kan, i ett regionalt perspektiv, medföra ökat tryck på dricksvattentillgång och ökad belastning på både dagvattennät och recipienter. Säkerställs inte en säker hantering av dessa frågor riskerar varje enskilt utbyggnadsområde att leda till kumulativa negativa effekter på regionens vattenföreskomster- och miljöer.

8.1.2. Kommunalt och lokalt perspektiv

Översiktsplanens (inklusive scenario Låg och nollalternativet) möjligheter att i ett lokalt perspektiv bidra till en hållbar utveckling belyses med hjälp av ett värderosdiagram. Värderosen är ett verktyg som används för att översiktligt kunna utvärdera och illustrera hållbarheten i olika stadsutvecklingsförslag. I värderosen beskrivs förutsättningar för hållbarhet ur ekologiskt/miljömässigt, socialt och ekonomiskt perspektiv. Cirkelns mitt representerar ett sämsta tänkbara utslag, medan cirkelns ytterkant representerar bästa tänkbara. Om värdena binds samman skapas en bild, en värderos. Ju större bild, desto bättre är alternativet ur miljö- och hushållningssynpunkt, d.v.s. desto mer hållbart är alternativet/scenariot. Genom att både ÖP 2030, scenario Låg och nollalternativet utvärderas ger rosen en tydlig bild av hur de står i förhållande till varandra och till hållbarhet. Värderosen ska betraktas som en bedömning av möjligheterna att nå hållbar utveckling och inte som ett absolut värde på hållbarhet.

Hållbarhetsbedömningen och värderosen visar att ÖP 2030, nollalternativet och scenario Låg har olika stora möjligheter att bidra till en hållbar utveckling. Samtliga alternativ/scenarion har frågor som kommunen behöver arbeta vidare med i arbetet för en hållbar utveckling.

ÖP 2030 och nollalternativet innebär liknande förutsättningar för att gå i en hållbar riktning men är mer eller mindre fördelaktiga beroende på vilken dimension som studeras. Scenario Låg bedöms vara minst hållbar men däremot mer fördelaktig än både ÖP 2030 och nollalternativet om man enbart studerar den ekologiska dimensionen.

Figur 19. Värderos för ÖP 2030, scenario Låg samt nollalternativet. Värderosen visar att ÖP 2030 och nollalternativet är relativt likvärda ur hållbarhetsynpunkt men mer eller mindre fördelaktiga utifrån olika dimensioner. Värderosen visar också att scenario Låg är minst hållbar men däremot fördelaktigare än både ÖP 2030 och nollalternativet utifrån den ekologiska/miljömässiga dimensionen. Värderosen visar inget absolut värde på hållbarhet. Bedömningar grundar sig istället på ett resonemang kring huruvida möjligheter för hållbarhet skapas. Möjligheten att nå en hållbar utveckling är dock i allra högsta grad beroende av vad som sker i efterföljande planering och inom respektive aspekt av hållbarhet har sammanvägda bedömningar av ett stort antal variabler gjorts, varför värderosen ska förstås och tolkas tillsammans med bedömningar i text.

Ekologisk/miljömässig dimension

Grönstrukturer; skogs- och jordbruksmark

Vattenmiljöer och vattenkvalitet

Klimatpåverkan och klimatanpassning

Människors hälsa – buller, luft och risk

När det gäller den ekologiska/miljömässiga dimensionen av hållbarhet bedöms scenario Låg vara mest fördelaktig. Detta beror huvudsakligen på att scenariot innebär lägst exploatering och befolkningsökning, vilket i sin tur medför att kommunen i högre grad kan bevara större grönområden och spridningssamband samt mindre närnatur och grönytor. Scenario Låg bedöms också medföra en lägre andel hårdgjorda ytor vilket medför att en mindre mängd förorenat dagvatten behöver omhändertas och att en mindre mängd föroreningar riskerar att påverka kommunens vattenmiljö negativt. Utöver detta bedöms färre människor utsättas för buller och höga luftföroreningshalter i och med att det inte byggs lika mycket och lika tätt som i ÖP 2030 och nollalternativet. Både ÖP 2030 och nollalternativet bygger i stor grad på förtätning i redan exploaterade områden vilket också innebär att större mer sammanhängande grönområden samt spridningssamband kan bevaras. Detta är av stor vikt för växter och djur och för att kunna vara motståndskraftigt i ett förändrat klimat där grönska har många viktiga funktioner, t.ex. för att omhänderta vatten, rena luft och erbjuda skugga. ÖP 2030 och nollalternativet tar dock viss oexploaterad mark i anspråk och risken är större att närnatur och mindre grönytor inne i bebyggelseområden tas i anspråk i jämförelse med scenario Låg. I dessa alternativ är det viktigt att säkerställa och utveckla grönytor för närrekreation och vardagsmotion. I det fortsatta arbetet är det även viktigt att studera hur ny bebyggelse bör utformas och placeras i närheten av viktiga gröna spridningssamband.

För ÖP2030 och nollalternativet bör en detaljerad skyfallskartering göras och frågorna kring lokal dagvattenhantering och reglering av dagvattenflödena behöver studeras vidare, framförallt i Handen och i övriga större förtättningsområden kring pendeltågstationerna. Här är det viktigt att spara och utveckla grönytor inne i bebyggelsen och att arbeta med andra tekniska lösningar för att minska belastningen av förorenat dagvatten till recipienter. Detta är även viktigt ur ett klimatanpassningsperspektiv. ÖP 2030 och scenario Låg bedöms som likvärdiga när det gäller klimatpåverkan, även om de är kopplade till olika aspekter. I ÖP 2030 ökar t.ex. möjligheterna att använda sig av kollektivtrafik samt gång och cykel, vilket kan minska bilbehovet och därigenom minska utsläpp av växthusgaser per capita. Befintlig infrastruktur kan också nyttjas i högre grad. ÖP 2030 innebär dock totalt sett ökade utsläpp av växthusgaser till följd av fler bilar samt uppvärmning och ökad energianvändning till alla nya hushåll. I scenario Låg bedöms befolkningstillväxten bli betydligt lägre vilket kan innebära en mindre ökning av bilåkandet och de totala utsläppen förväntas därmed bli lägre än i ÖP 2030. I nollalternativet bedöms bilberoendet bli större. Framtida tuffare energikrav, fler alternativa energikällor etc. kan dock innebära att utsläppen inte ökar i den takt som dagens exploateringar innebär.

Möjligheterna för klimatanpassning bedöms som något större i Scenario Låg och nollalternativet jämfört med ÖP 2030 eftersom bebyggelsens täthet är lägre i dem. I täta miljöer är risken större att grönområden, viktiga för samhällets robusthet mot ett förändrat klimat, tas i anspråk. Dock behöver det inte alltid vara en motsättning mellan dessa två variabler. I en tät stadsmiljö kan gröna tak och fasader samt genomsläppliga material i refuger och parkeringsytor m.m. användas. Detta är något som bör beaktas och som bör regleras i fortsatt detaljplanering.

Social dimension

Folkhälsa

Boendemiljö och trygghet

Utbildning och arbete

Kultur och kulturmiljöer

Utifrån den sociala dimensionen av hållbarhet bedöms ÖP 2030 vara mest fördelaktigt, framförallt beroende på att ÖP 2030 skapar förutsättningar för korta avstånd mellan arbete, bostad och service som främjar gång och cykel, funktionsblandade och trygga utemiljöer samt förutsättningar för en tillgänglig och levande landsbygd samt kust och skärgård. Utöver detta får människor goda förutsättningar till valfrihet i sin boendesituation och det är möjligt att i stora delar av kommunen bo både stadsmässigt och naturnära i olika bostadstyper. Sammantaget bedöms ÖP 2030 motverka segregation. Korta avstånd och bättre sammanbundna stadsdelar innebär också större närhet och tillgänglighet till rekreation- och grönområden, kulturmiljöer, mötesplatser samt möjlighet att uppleva parker, torg, aktiviteter och arkitektur. Det skapar också bättre förutsättningar till att minska segregation mellan kommunens olika orter. Detta innebär att fler får tillgång till och att det blir enklare att uppleva natur- och kulturupplevelser och att skapa sociala relationer genom möten. ÖP2030 omfattar dock ny bebyggelse i anslutning till eller inom riksintresseområden för kulturmiljön samt i områden som är mycket formlämningsrika, vilket är viktigt att ta hänsyn till i kommande planering. Nollalternativet liknar ÖP 2030 men genom något mer spridd bebyggelse skapas något lägre förutsättningar utanför Handen och de större pendeltågsstationerna för gång och cykel samt för trygga och säkra utemiljöer och mötesplatser.

Nollalternativet bedöms också innebära ett något mindre varierat bostadsutbud, särskilt på landsbygd och i kustnära områden. Beträffande kulturmiljöer innebär nollalternativet liknande konsekvenser som ÖP2030, den största skillnaden är att utredningsområdet i Årsta Havsbad uteblir och därmed även eventuell negativ påverkan på riksintressanta kulturmiljöer. Scenario Låg bedöms vara minst fördelaktigt utifrån den sociala dimensionen eftersom det innebär sämre förutsättningar för att gå och cykla samt mindre förutsättningar för ett varierat bostadsutbud. Det finns risk för att marknaden får styra i alltför hög grad, vilket kan leda till att främst resursstarka grupper gynnas. Längre avstånd och lägre täthet ger också sämre förutsättningar för trygga och attraktiva bostadsmiljöer. Scenario Låg bedöms kunna bidra till ökad segregation men innebär mindre bebyggelse i anslutning till och inom värdefulla kulturmiljöer. Samtidigt kan satsningar på att tillgängliggöra kommunens kulturmiljöer utebli, liksom ekonomiska satsningar på en utveckling av landsbygden och skärgården.

Ekonomisk dimension

Befolkning och bostadsmarknad

Arbetsmarknad och näringsliv

Kommunalekonomi och robusthet

Utifrån den ekonomiska dimensionen av hållbarhet bedöms ÖP 2030 vara mest fördelaktigt. Planen ger förutsättningar för en positiv befolkningsutveckling med en relativt balanserad demografisk balans och med valfrihet över sitt boende. Attraktiva bostadsområden skapas nära kollektivtrafik, service och natur. Dessutom ger planen förutsättningar för en varierad arbetsmarknad och ett diversifierat näringsliv när kollektivtrafiken utvecklas och mark för arbetsplatser skapas, vilket kan locka nya företag till kommunen. Ny mark tas delvis i anspråk vilket leder till vissa kostnader. Men utbyggnad sker huvudsakligen genom förtätning vilket är resurseffektivt. Allt detta leder till kommunala intäkter men också kostnader eftersom ökad befolkning ställer krav på utbildning, vård m.m. Nollalternativet liknar ÖP 2030 men bedöms medföra något sämre förutsättningar för en varierad arbetsmarknad och ett mångsidigt näringsliv p.g.a. lägre täthet och att områdena i anslutning till spårstationerna inte tas tillvara i lika hög grad som i ÖP 2030. Kommunens attraktivitet bedöms också som något lägre eftersom kollektivtrafiken inte är lika utvecklad med det alternativet. I och med den något mer spridda bebyggelsen kan nollalternativet också leda till något lägre demografisk balans och något högre kostnader för utbyggnad i jämförelse med vid förtätning. Scenario Låg är minst gynnsam utifrån den ekonomiska dimensionen eftersom det generellt finns sämre grund för tillväxt. Satsningar på bostadsbyggande, service och kollektivtrafik riskerar att utebli, vilket

kan påverka kommunens attraktivitet för både boende och företag. Därmed minskar också möjligheterna för en attraktiv arbetsmarknad ett diversifierat näringsliv. Det finns risk för att marknaden blir alltför styrande, vilket kan leda till att främst resursstarka grupper gynnas. Detta leder i sin tur till sämre demografisk balans, spridd bebyggelse och en majoritet av barnfamiljer och äldre i villor i attraktiva lägen. Scenario Låg bedöms inte vara lika robust som ÖP 2030 och nollalternativet.

Rumsligt

Rumsligt bedöms ÖP 2030 och nollalternativet i lika hög grad hushålla med mark och naturresurser samt inneha en balans mellan olika markanvändning som också kan bidra till kommunens attraktivitet. Scenario låg bedöms ha något lägre förutsättningar gällande dessa aspekter då marknaden riskerar att styra utvecklingen och markanvändningen i högre grad. ÖP 2030 är det alternativ som bedöms tillvarata möjligheterna för resande och tillgänglighet till viktiga målpunkter på bäst sätt. Anledningen är att kommunens pendeltågsstationer utvecklas i hög grad med förtätning och funktionsblandning samt att kollektivtrafiken görs attraktivare och möjligheten att gå och/eller cykla ökar.

8.1.3. Motstående intressen "målkonflikter"

Översiktsplanen behandlar långsiktiga, strategiska frågor för markanvändning och byggande och är av vägledande art. Med långsiktiga intentioner fungerar översiktsplanen som "riktningsgivare". En intressekonflikt uppstår när två olika intressen/intentioner är motsatta och det ena intresset riskerar att uppnås på bekostnad av det andra. Den huvudsakliga intressekonflikten i kommunens framtida utveckling handlar om tillväxt i förhållande till tillgångar och förlusten av dessa. Översiktsplanens övergripande intressekonflikter kan grovt delas upp i nedanstående konfliktområden:

- Ekonomiska mot ekologiska/miljömässiga intressen
- Sociala mot ekologiska/miljömässiga intressen
- Ekonomiska mot sociala intressen

Vid en intressekonflikt behöver avvägningar mellan dessa ske. De i detta avsnitt redovisade intressekonflikterna ger en god hänvisning om vilka avvägningar som behöver göras och som bör behandlas i kommunens fortsatta planarbete.

Ekonomisk tillväxt, det vill säga befolkningstillväxten i sig, innebär att mer naturresurser används och att både utsläppen och belastningen på ekosystemen ökar. Detta är en övergripande konflikt som naturligtvis inte kan lösas inom enbart Haninge kommun, men som bör uppmärksammas eftersom diskussionen om hållbarhet även har en mycket viktig global dimension. Haninges ekologiska fotavtryck och bidrag till den globala uppvärmningen kommer med översiktsplanens intentioner om tillväxt att bli större. Önskemålet om tätare bebyggelse behöver till exempel balanseras mot de sociala och ekologiska värden som lokala och tätortsnära natur- och parkmarker har. Ett annat exempel på denna intressekonflikt finns mellan att bygga ut och förtäta i

kommunens tätort (Handen) och samtidigt skapa goda boendemiljöer samt att skydda människor från att utsättas för störande buller och höga luftföroreningshalter från biltrafiken. I planen läggs dock stor vikt vid att bygga en tätare struktur med litet transportbehov och goda förutsättningar för gång-, cykel- och kollektivtrafik, vilket i viss mån kan minska intressekonflikten.

Haninges förtättningsområden ska långsiktigt utvecklas mot att bli tätare, mer stadsmässiga och där en bra boendemiljö eftersträvas. Detta har betydelse för sociala intressen såsom folkhälsa, befolkningsstruktur, trygghet, integration, jämställdhet och barns uppväxtmiljö. Tillväxt för att förbättra något av ovanstående sociala intressen kan dock innebära en intressekonflikt med ekologiska/miljömässiga aspekter som till exempel att biltrafiken ökar lokalt och att ekologiskt värdefull natur-/parkmark tas i anspråk (t.ex. exploatering i Norrby-skogen). Nya exploateringsprojekt innefattar dock även möjligheten att förbättra och utveckla befintliga miljöer. Även barriärerna i kommunen, det vill säga de stora vägarna och järnvägen, behöver hanteras i förhållande till önskemålet om en god boendemiljö med avseende på tillgänglighet, säkerhet, risker och buller.

8.2. Lever ÖP 2030 upp till Haninges vision?

Som nämnts tidigare är kommunens syfte med översiktsplanen att visa en vision samt konkreta strategier, mål och riktlinjer för mark- och vattenanvändningen i kommunen. Visionen för Haninge är *"Ett attraktivt och hållbart Haninge"*. Visionen konkretiseras med hjälp av fem planeringsinriktningar. I detta avsnitt resoneras kring frågan om Översiktsplanen, ÖP 2030, innebär ett attraktivt och hållbart Haninge. Frågan har besvarats genom att utgå från de fem planeringsinriktningarna.

1. Erbjuder Haninge det attraktiva och hållbara boendet?

ÖP 2030 skapar förutsättningar för attraktiva och hållbara boenden. Detta genom att förtätning sker i redan exploaterade områden nära kollektivtrafik. Genom täta och funktionsblandade områden skapas korta avstånd vilket underlättar för gående och cyklister. Möjligheter för olika typer av attraktiva boenden skapas både i kommunens regionala stadskärna och ute på landsbygden samt nära kust och skärgård. Korta avstånd och utvecklade kommunikationer medför också att tillgängligheten till aktiviteter, rekreation, natur- och kulturmiljöer, vatten m.m. ökar. För att ytterligare säkerställa det attraktiva och hållbara boendet bör det säkerställas att det i det fortsatta arbetet med Handen och övriga kommundelscentrum sparas och/eller utvecklas grönytor för närrekreation inne i den tätare bebyggelsen. Vid planering och byggande av nya bostadsområden bör säkerställas att hänsyn tas till buller och luftfrågor samt val av hållbara byggnadsmaterial och energilösningar.

2. Ger Haninge de stora möjligheterna för näringsliv och lärande?

Möjligheter skapas för en varierad arbetsmarknad och ett diversifierat näringsliv. Detta genom att det finns tillgång till utvecklingsbar mark för verksamheter i kollektivtrafknära lägen, genom att kommundelscentrumen utvecklas och även genom att utveckla landsbygden samt kust och skärgård. Därigenom kan både småskaliga och större verksamheter och företag lockas till kommunen. ÖP 2030 anger inte hur de stora möjligheterna för lärande skapas. Kommunen planerar för ett nära samarbete mellan företag och utbildning men hur detta ska utvecklas bör studeras vidare.

3. Arbetar Haninge för minskad miljöpåverkan samt ökad anpassning inom klimat- och miljöområdet?

ÖP 2030 bygger på tillväxt vilket ofrånkomligt går hand i hand med ökad resursförbrukning, ökade utsläpp och en rumslig expansion. Haninges utveckling bygger dock på förtätning i redan exploaterade områden nära kollektivtrafik vilket innebär att större natur-, kultur- och rekreationsområden kan bibehållas i stor grad. Genom att också satsa på utvecklad kollektivtrafik samt gång och cykel ges möjligheter till att minska bilanvändningen och därmed utsläpp till luft. Fortsatt arbete krävs dock. Anpassning till klimat och miljö behöver studeras vidare, bl.a. med avseende på dagvattenhanteringen i kommunens tätare miljöer, både med avseende på översvämningsrisker och med avseende på belastning på recipienter. Utformning av ny bebyggelse i anslutning till gröna spridningssamband bör också studeras vidare liksom val av hållbara byggnadsmaterial och energilösningar vid planering av nya bostadsområden.

4. Har Haninge hög tillgänglighet och erbjuder attraktiva miljöer och mötesplatser?

Haninge har hög tillgänglighet, framförallt till kommunens större kommundelscentrum. ÖP 2030 skapar förutsättningar för att tillgängligheten ökar även till landsbygden och till kust och skärgård samt mellan kommunens olika delar. Fler kan därigenom få möjlighet att uppleva kommunens landsbygd, kulturmiljöer samt kust och skärgård. Genom de täta och funktionsblandade områden som planeras i flera delar av kommunen skapas korta avstånd vilket medför att tillgängligheten till aktiviteter, rekreation, natur- och kulturmiljöer, vatten m.m. ökar. Utveckling av kommundelscentrumen leder till stärkt underlag för service, handel, omsorg, arbetsplatser och kulturaktiviteter, vilket medför att en mångfald av tillgängliga mötesplatser skapas. Korta avstånd och trygga utemiljöer medför att fler kan utnyttjad kommunens utbud, även de som inte har tillgång till bil. I kommunens tätare miljöer, t.ex. Handen, är det dock viktigt att god tillgång till närnatur säkerställs.

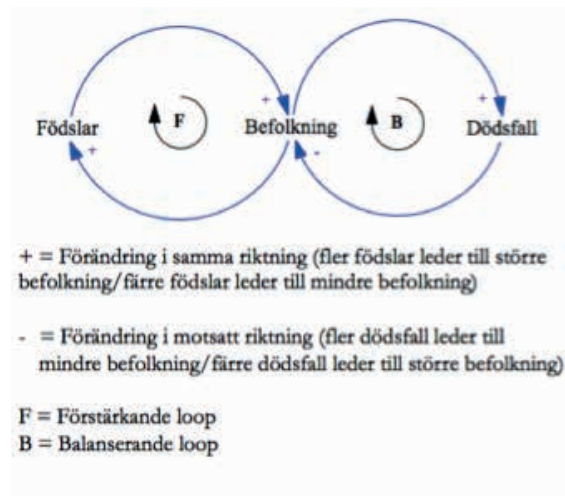
5. Är Haninge en motor för tillväxt i regionen?

Genom att utveckla Handen till en regional stadskärna med goda kommunikationer till grannkommuner finns goda förutsättningar för att Haninge ska bli en motor för tillväxt i regionen. Även om kommunens attraktivitet ökar utsätts kommunen också för ökad konkurrens från övriga regionen där det också planeras för tillväxt. Haninge kan behöva visa att de "har något extra" för att sticka ut i konkurrensen. Haninges tillgångar i en levande landsbygd och kust och skärgård bedöms vara en möjlighet att ta tillvara. En levande och lättillgänglig landsbygd samt kust och skärgård kan locka till sig både besökare och boende från övriga delar av regionen. I ett regionalt perspektiv kan en utveckling av dessa egenskaper vara intressant att lyfta fram.

8.3. Hållbarhet ur ett systemanalytiskt perspektiv

I detta kapitel presenteras ett systemanalytiskt angreppssätt på hållbarhet i Haninge kommun. Se metod för utförligare beskrivning av innebörden av systemanalys och orsak-verkan- diagram.

Syftet med orsak-verkan-diagrammet (figur 20) är att visa en övergripande bild av hur effekter och konsekvenser (utifrån de olika aspekterna av hållbarhet), som uppstår genom en ökad befolkning och bebyggelseutveckling i Haninge kommun, är sammanlänkade och påverkar varandra. Figuren nedan visar ett enkelt orsak-verkan-diagram över en befolkning och beskriver hur det ska läsas och tolkas. I figur 20 redovisas ett orsak-verkan diagram för ÖP 2030.

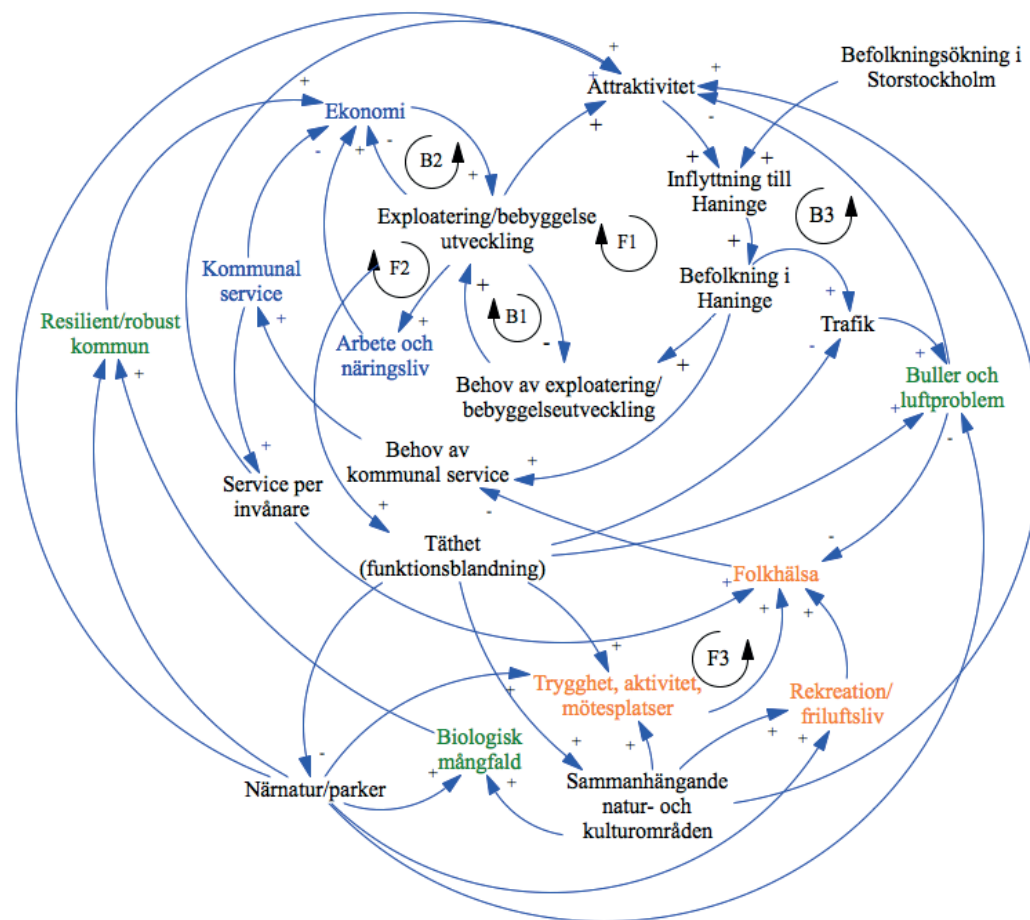
Figur 20. Enkelt exempel på orsak-verkan-diagram över befolkning

Verkligheten är självklart mer komplex än vad systemet i figur 21 visar och det finns fler olika orsaker och drivfaktorer som påverkar om ett samhälle utvecklas i en hållbar riktning. Lagar, politik, ekonomi, tekniska lösningar och den enskilda individens beteende, livsmönster och val är exempel på faktorer vars innebörd påverkar huruvida en hållbar utveckling främjas eller inte. Ett systemanalytiskt angreppssätt kan dock med fördel användas för att skapa en gemensam bild av en komplex situation och är en analys som kan användas som beslutsunderlag.

I diagrammet (figur 21) har ett urval av de förstärkande och balanserande looparna skrivits ut i diagrammet (med F och B). Hur dessa kan läsas beskrivs i nedanstående text. Diagrammet kan börja läsas vart som helst, fördelaktigt är från variabeln *Befolkningsökning i Storstockholm*.

En ökad befolkning i Storstockholm förväntas leda till en ökad inflyttning till Haninge vilket genererar en ökad befolkning och mer behov av exploatering, vilket när den genomförs i sin tur genererar en ökad attraktivitet med ökad inflyttning som följd. Denna positiva spiral kan utläsas i diagrammet i loop F1. Denna loop förstärks ytterligare av att exploatering gynnar arbetstillfällena och näringsliv som gynnar ekonomin, bebyggelseutveckling, attraktivitet och inflyttning (loop F2). Dessa positiva spiraler balanseras dock ut av att loop B1 och B2 som beskriver att exploatering och utbyggnad dämpar behovet av mer exploatering och utbyggnad, den ökade befolkningen leder till behov av kommunal service vilket tillsammans med den exploatering som sker kostar pengar och påverkar därmed ekonomin och i sin tur exploatering, attraktivitet och inflyttning. De positiva spiralerna kan också balanseras ut av att exempelvis en ökad befolkning genererar en ökad trafik, med mer buller- och luftproblem som följd vilket i förlängningen kan minska attraktiviteten och därmed även inflyttningen, befolkningen o.s.v. (loop B3).

Ett annat exempel är att en ökad täthet kan förväntas leda till att sammanhängande natur- och kulturområden i stort sparas vilket gynnar rekreation och friluftsliv som i sin tur skapar förutsättningar för ökad folkhälsa, mindre behov av kommunal service och därmed mindre kostnader och större möjligheter till exploatering (loop F3). Samtidigt riskerar en ökad täthet leda till en minskning av närnatur och parker vilket i sig, och tillsammans med att biologisk mångfald riskerar att minska, kan förväntas leda till mindre resiliens och robusthet, men kostnader som följd, mindre ekonomi och därmed minskade möjligheter för exploatering o.s.v.

Figur 21. Orsak-verkan diagram som visar hur viktiga aspekter av hållbarhet i Haninge kommun är sammanlänkade i ett komplext system. Variablerna med blå färg visar ekonomiska aspekter, orange färg visar sociala aspekter och grön färg visar ekologiska/miljömässiga aspekter.

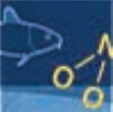

9. Målanalys

9.1. Analys av relevanta nationella mål

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Riksdagen har beslutat om 16 miljö kvalitetsmål som beskriver det tillstånd som ska uppnås i ett generationsperspektiv. Miljö kvalitetsmålen ska vägleda statliga myndigheters och andra samhällsaktörers åtgärder på miljöområdet. För ÖP 2030 har 13 nationella miljömål bedömts vara relevanta att utvärdera. Tre av målen (Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö och Storslagna fjäll) bedöms inte vara relevanta för Haninge kommun eller för översiktsplaner i stort. I målanalysen har även nationella folkhälsomål av betydelse tagits med. Fem av totalt 11 nationella folkhälsomål bedöms vara relevanta ur ett översiktsplaneperspektiv.

I matrisen nedan redovisas på vilket sätt målbild 2030 medverkar eller motverkar till ett uppfyllande av relevanta miljö kvalitets- och folkhälsomål. Om målbilden både bidrar till och motverkar ett uppfyllande redovisas detta med ett **likgiltigt ansikte**, om översiktsplanen bidrar till ett uppfyllande av målet redovisas ett **glatt ansikte** och vid ett motverkande av målbilden redovisas ett **surt ansikte**.

Nationella miljö kvalitetsmål	Sammanvägd bedömning	Målen beaktas genom att ÖP 2030 skapar förutsättningar för:	Målen riskerar att motverkas p.g.a. att:
 <p>Begränsad klimatpåverkan</p> <p><i>”..Halten av växthusgaser i atmosfären ska stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan nås..”</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> ■ Förtätning och komplettering med bebyggelse i goda kollektivtrafiklägen (spårbundna), prioritera kollektivtrafik, gång och cykling. Tät och blandad bebyggelse med korta avstånd gör det lättare att gå och cykla. (Minskar transportbehovet, underlättar miljöanpassade och resurssnåla transporter samt ger mindre utsläpp av växthusgaser). ■ Förtätning - ökar möjligheten att använda och samutnyttja fjärrvärme/spillvärme/fjärrkyla/sopsug. ■ Bevarande av produktiv jordbruksmark, med vissa undantag. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ökade transporter på grund av ökad befolkning. ■ Ökad energianvändning genom ny bebyggelse och ökad befolkningsmängd. ■ Framtida hälsorisker vid värmeböljor om samhällen blir tätare med mindre grönska och vatten som kyler och skapar cirkulation/bris.
 <p>Frisk luft</p> <p><i>”Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturmiljövärden inte skadas”.</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> ■ Förtätning och komplettering med bebyggelse främst i kollektivtrafiklägen (spårstationer), förbättra för kollektivtrafik, gång och cykling. ■ Tät och blandad bebyggelse inom korta avstånd gör det lättare att gå och cykla lokalt. (Minskar transportbehovet, underlättar miljöanpassade och resurssnåla transporter och ger mindre utsläpp av hälsofarliga kväveoxider och partiklar). ■ Förtätning - ökar möjligheten att använda fjärrvärme/spillvärme/fjärrkyla/sopsug. ■ Bebyggelse i naturnära områden skapar förutsättningar för hälsosamma livs- och boendemiljöer. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Att fler människor bor och vistas i centrala områden med trafikerade vägar där luftkvaliteten är sämre, det vill säga fler utsätts för hälsofarliga luftföroreningar. ■ Förtätningen i sig kan innebära försämrade luftkvalitet i tätorten (Handen) på grund av sämre luftgenomströmning. ■ Ökade transporter på grund av befolkning.
 <p>Bara naturlig försurning</p> <p><i>”De försurande effekterna av nederfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål..”</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> ■ Förtätning och komplettering av bebyggelse i goda kollektivtrafiklägen, prioritera kollektivtrafik, gång och cykling. Tät och blandad bebyggelse inom korta avstånd gör det lättare att gå och cykla. (Minskar transportbehovet, underlättar miljöanpassade och resurssnåla transporter och ger mindre försurande utsläpp) ■ Förtäta samhällen (ökar möjligheten att använda fjärrvärme/spillvärme/fjärrkyla). 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ökade transporter.

Nationella miljö kvalitetsmål	Sammanvägd bedömning	Målen beaktas genom att ÖP 2030 skapar förutsättningar för:	Målen riskerar att motverkas p.g.a. att:
 <p>Giffri miljö</p> <p><i>”Miljön ska vara fri från ämnen och metaller som skapas i eller utvunnits av sambället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden”.</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> ■ Förtätning av och ev. omvandling av parkeringsytor/industriomter m.m. innebär ofta byggande på förorenad mark som i samband med detta måste undersökas och hanteras/åtgärdas. ■ Hantering av dagvatten och VA-anläggningar i enlighet med Haninges dagvattenstrategi samt VA- och vattenplan. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ökade transporter. ■ Ökade hårdgjorda ytor ger ökade dagvattenflöden som riskerar att försämra ekologisk och kemisk vattenstatus. Med rätt renings- och fördröjningsåtgärder kan konsekvenserna dock mildras avsevärt.
 <p>Ingen övergödning</p> <p><i>”Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten”.</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> ■ Utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp (VA) i kommunen i enlighet med framtagna VA-plan. ■ Hantering av dagvatten enligt kommunens dagvattenstrategi och vattenplan. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Framtida ökade regnmängder riskerar breddning av pumpstationer och brunnar om de ej är anpassade till framtida flöden och vattennivåer. ■ Ökade transporter till följd av befolkningstillväxt. ■ Aktivt jordbruk som kan leda till läckage av näringsämnen.
 <p>Levande sjöar och vattendrag</p> <p><i>”Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenbushållande funktion ska bevaras samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas”.</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> ■ Hantering av dagvatten enligt kommunens dagvattenstrategi och vattenplan. ■ Stränderna hålls i stort obebyggda och tillgängliggörs för rekreation och friluftsliv. ■ Befintliga vattenskyddsområden upprätthålls. ■ Utbyggnad av kommunalt VA byggs som ersätter enskilda anläggningar i enlighet med Haninge kommuns VA-plan. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ökade transporter. ■ Risk för bebyggelse närmare in på känsliga vattendrag och sjöar. ■ Ökad andel hårdgjorda ytor som ökar belastningen och risken för spridning av föroreningar till sjöar och vattendrag (överskridande av miljö kvalitetsnormer för vatten, MKN). Med rätt renings- och fördröjningsåtgärder kan konsekvenserna dock mildras avsevärt och MKN för vatten klaras. ■ Exploatering sker till viss del inom ett vattenskyddsområde (utvidgning av företagspark vid Jordbro).

Nationella miljökvalitetsmål	Sammanvägd bedömning	Målen beaktas genom att ÖP 2030 skapar förutsättningar för:	Målen riskerar att motverkas p.g.a. att:
 <p>Grundvatten av god kvalitet</p> <p><i>”Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.”</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> ■ Kommunalt VA byggs ut på landsbygd i enlighet med Haninge kommuns VA-plan. ■ Risken för saltvatteninträngning och avloppsläckage till grundvatten minskar i takt med att enskilda brunnar och lösningar ersätts med kommunalt vatten. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vissa fritidsområden fortsätter att ha problem med saltvatteninträngning och läckage till grundvattnet till följd av enskilt VA. ■ Mer exploatering i närheten av vattenskyddsområde (t.ex. utökad företagspark i Jordbro) riskerar att försämra vattenkvaliteten i dessa.
 <p>Hav i balans samt levande kust och skärgård</p> <p><i>”Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden natur- och kulturvärden.”</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> ■ Kommunalt VA byggs ut på landsbygd och i skärgård i enlighet med Haninge kommuns VA-plan. ■ Risken för utsläpp minskar i takt med att enskilda brunnar och lösningar ersätts med kommunalt vatten. ■ Stränder hålls i stort obebyggda och tillgängliggörs för rekreation och friluftsliv, undantaget ett utpekade område nordost om Årsta havsbad. Med rätt renings- och fördröjningsåtgärder kan konsekvenserna dock mildras. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ökade transporter med ökade utsläpp som följd. ■ Mer bebyggelse kustnära och i skärgården. ■ Ökad andel hårdgjorda ytor ökar belastningen och risken för spridning av föroreningar till sjöar och vattendrag. Med rätt renings- och fördröjningsåtgärder kan konsekvenserna dock mildras. ■ Vissa fritidsområden fortsätter att ha enskilda VA-lösningar med risk för läckage till havet.
 <p>Myllrande våtmarker</p> <p><i>”Våtmarkernas ekologiska och vattenbushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.”</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> ■ Svårt att bedöma i detta översiktliga skede. Dagvattenhantering är en särskilt viktig fråga för Norrby gärde, vilket belyses i ÖP 2030. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Risk för att befintlig dagvattendamm/våtmark vid Norrby gärde påverkas negativt av planerad exploatering. ■ Svårt att i detta skede bedöma huruvida övriga våtmarker, sumpskogar etc. påverkas av kommande exploateringar.
 <p>Levande skogar</p> <p><i>”Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.”</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> ■ Större delen av Haninges stora sammanhängande skogsområden bevaras. ■ Tillgängligheten ut i skogarna förbättras på sina håll. Viss skog kommer sannolikt att nyttjas för närrekreation i högre grad än idag. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Framtida exploatering vid t.ex. södra Handen, Jordbro (Lillsjöområdet) och Gudö/Vendelsö (Norrbyuskogen) tar skogsmark i anspråk. ■ Ett idag svagt spridningssamband mellan Hanveden- och Tyrestakilen riskerar att försvagas då skogsmark tas i anspråk för ny bebyggelse.

Nationella miljökvalitetsmål	Sammanvägd bedömning	Målen beaktas genom att ÖP 2030 skapar förutsättningar för:	Målen riskerar att motverkas p.g.a. att:
 <p>Ett rikt odlingslandskap</p> <p><i>”Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.”</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> ■ Kommunens produktiva odlingslandskap bevaras i stort och kulturmiljölandskapen och den biologiska mångfalden kvarstår, både i skärgården och på landsbygden. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ En liten del odlingsmark/jordbruksmark riskerar att försvinna i samband med ny bebyggelse.
 <p>God bebyggd miljö</p> <p><i>”Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas”.</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> ■ Utbyggnad och förtätning i stationsnära lägen, prioritering av gång och cykel lokalt. ■ Förtätning ökar möjligheten att bygga vidare på befintlig fysisk och teknisk infrastruktur = god resurshushållning. ■ Kommunens stora sammanhängande skogsområden bevaras i stort, vilket är positivt både ur kulturmiljö- och rekreationssynpunkt samt för den biologiska mångfalden. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Allt fler människor bor och vistas i centrala områden och utmed trafikleder där bullernivåer och halter av luftföroreningar lokalt kan ligga över gällande miljökvalitetsnormer och riktvärden. ■ Förtätning innebär att lokalt viktiga naturvärden och spridningsvägar kan byggas bort vilket riskerar en försvagning av det redan svaga sambandet mellan Hanveden- och Tyresta-kilen. ■ Socialt viktiga parktytor och rekreationsområden (även gröna utblickar) riskerar att byggas bort samtidigt som andelen hårdgjord yta ökar.
 <p>Ett rikt växt- och djurliv</p> <p><i>”Den biologiska mångfalden skall bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt.. Arternas livsmiljöer och ekosystemen.. ska värnas.. Människor skall ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd”.</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> ■ Kommunens stora sammanhängande naturområden inklusive naturreservat bevaras i stort sett, vilket är positivt både ur kulturmiljö- och rekreationssynpunkt och för den biologiska mångfalden. ■ Boende i Haninge kommer att ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Förtätning innebär att lokalt och regionalt viktiga värden för ett rikt växt- och djurliv försvinner/försvagas (t.ex. bebyggelse vid Norrbyskogen) ■ De gröna kilarna (Hanveden- och Tyrestakilen) påverkas då naturmark tas i anspråk för ny bebyggelse (t. ex. bebyggelse vid Lillsjöområdet).

Nationella folkhälsomål	Sammanvägd bedömning	Målen beaktas genom att ÖP 2030 skapar förutsättningar för:	Målen riskerar att motverkas p.g.a. att:
 <p>Delaktighet och inflytande i samhället</p> <p><i>”... särskild vikt läggs vid att stärka förmågan och möjligheten till social och kulturell delaktighet för ekonomiskt och socialt utsatta personer samt på barns och ungdomars samt äldres möjligheter till inflytande och delaktighet i samhället...”</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> ■ Haneborna erbjuder ett mer varierat utbud av olika bostadstyper och upplåtelseformer samt förbättrad service i flera kommundelar. ■ Kommunens olika stadsdelear/orter knyts samman och möjligheter skapas till integration mellan olika befolkningsgrupper, vilket är positivt för att uppnå delaktighet i samhället i stort och mellan grupper. 	
 <p>Ekonomisk och social trygghet</p> <p><i>”Ekonomisk och social trygghet är en av de mest grundläggande samhällsliga förutsättningarna för folkhälsan”</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> ■ Haneborna erbjuder ett mer varierat utbud av olika bostadstyper och upplåtelseformer samt förbättrad service i flera kommundelar. ■ Hanebornas framtida kommunalekonomiska robusthet delvis påverkar befolkningens sociala och ekonomiska trygghet, vilket har stor betydelse ur ett folkhälsoperspektiv. ■ Kommunens olika stadsdelear/orter knyts samman och möjligheter skapas till integration mellan olika befolkningsgrupper, vilket är positivt för att uppnå delaktighet i samhället i stort och mellan grupper. 	
 <p>Trygga och goda uppväxtvillkor</p> <p><i>”Trygga och goda uppväxtvillkor är avgörande för barns och ungdomars hälsa och för folkhälsan på lång sikt”.</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> ■ Kommunens invånare får god tillgång till urbana parker, större rekreationsytor och platser för möten, idrott/lek och sociala arrangemang m.m. ■ Miljöer som gestaltas för ökad trygghet och tillskapande av tilltalande stadsmiljöer, vilket är viktigt för alla åldrar och grupper, extra betydelsefullt för barn- och unga, äldre och funktionshindrade. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Täta stadsmiljöer med lokaler mm i bottenvåningar kan kännas otrygga vissa tider på dygnet.

Nationella folkhälsomål	Sammanvägd bedömning	Målen beaktas genom att ÖP 2030 skapar förutsättningar för:	Målen riskerar att motverkas p.g.a. att:
 <p>Sunda och säkra miljöer och produkter</p> <p><i>” Sunda och säkra miljöer och produkter är av grundläggande betydelse för folkhälsan.. De framtida insatserna inom området ska utgå ifrån de av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålen... Insatserna för att skapa en säker trafikmiljö är av stor vikt...”</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> ■ Merparten av kommunens befolkning får hälsosamma och säkra boende-/livsmiljöer med god tillgång till närrecreation, kommunal service och kollektivtrafik. ■ Att säkra gång- och cykelvägar prioriteras. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Boende i de mer centrala och förtätade delarna av kommunen, riskerar att utsättas för lokalt högre bullernivåer, luftföroreningar samt vissa förhöjda risker (transporter av farligt gods)
 <p>Ökad fysisk aktivitet</p> <p><i>”..Fysisk aktivitet är en förutsättning för en god hälsoutveckling.. Målet för de samlade insatserna inom detta område ska vara att samhället utformas så att det ger förutsättningar för en ökad fysisk aktivitet för hela befolkningen..”</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> ■ Kommunens invånare har god tillgång till urbana parker, större rekreationsytor och platser för möten, idrott/lek och sociala arrangemang m.m. ■ Bättre gång- och cykelvägar lokalt. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Närnatur och parker riskerar att byggas bort i täta miljöer vilket är negativt för grupper som i högre grad behöver ha nära till parker och närnatur (t.ex. funktionshindrade, äldre och barn). Vid förtätning i befintliga bebyggelseområden är det viktigt att bevara lokala grönytor och parker som är viktiga för lek och spontanidrott etcetera, för att inte riskera en målkonflikt.

Figurer lånade från Statens folkhälsoinstitut.

10. Osäkerheter, uppföljning och fortsatt arbete

De bedömningar som gjorts i denna hållbarhetsbedömning är på en övergripande nivå med utgångspunkt i planförslagets övergripande markanvändningsstruktur. Översiktsplanens strategiska inriktning innebär vissa osäkerheter i bedömningarna liksom att bedömningarna gjorts utan kunskap om efterföljande detaljplanering. Med detta som bakgrund är det viktigt att notera att det verkliga utfallet i hög grad är beroende av det fortsatta planarbetet och förverkligandet av översiktsplanen.

Realiserandet av översiktsplanen påverkas av en mängd faktorer som påverkar utfallet och i vilken riktning kommunen går. För genomförandet av översiktsplanen är lagstiftning, ekonomi och markägarförhållanden viktiga beståndsdelar. Även låg- och högkonjunkturer påverkar bostadsbyggandet.

I hållbarhetsbedömningen har där det lämpar sig osäkerheter diskuterats och vägts in i beskrivningen av konsekvenser. Några särskilt viktiga punkter att ta med sig i efterföljande arbete med förverkligandet av översiktsplanen är:

- God tillgång till närnatur
- God tillgång till stora grönområden och vatten
- Varierade bostadsmiljöer och upplåtelseformer
- Samarbete mellan näringsliv och utbildning
- Utformning och placering av ny bebyggelse inom eller i anslutning till kulturhistoriskt värdefulla områden
- Utformning och placering av ny bebyggelse inom eller i anslutning till gröna viktiga spridningssamband

- Säker dagvattenhantering (i enlighet med kommunens dagvattenstrategi)
- Säkerställa mångfunktionella ytor i täta miljöer för vatteninfiltration och vattenreglering
- Regionalt samarbete gällande frågor kopplade till grönstruktur och vatten
- Översvämningsrisker och negativ klimatpåverkan
- Klimatanpassning genom t.ex. gröna tak, genomsläppliga ytor i tätbebyggda områden
- God tillgång till kollektivtrafik

Enligt lagstiftning, 6 kap 12 § miljöbalken, ska en miljökonsekvensbeskrivning innehålla en redogörelse för ”de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför”. Uppföljningen har stor betydelse för syftet med miljökonsekvensbeskrivningar och för att det långsiktiga målet om att en hållbar utveckling ska uppfyllas. Viktigt att notera är att både den förutsedda och den oförutsedda miljöpåverkan ska följas upp.

Tillståndet i miljön och hälsoläget hos befolkningen bör kontinuerligt och regelbundet identifieras och utvärderas i vilken grad översiktsplanens riktlinjer för miljö och hälsa får genomslag i stadens planering och beslutsfattande. Då översiktsplanen är en kommunövergripande plan bör samordning ske med den miljöövervakning som förekommer inom kommunen. Uppföljning kan ske i samband med att kommunen tar ställning till planens aktualitet. Som underlag för detta kan bl.a. inhämtade uppgifter om miljöförhållandena och befolkningens hälsotillstånd vara viktiga. Uppföljning av översiktsplanens påverkan på människa och miljö kan indirekt följas upp genom det efterföljande

arbetet i kommun, med bl.a. detaljplaner, andra planer, tillstånd och lov samt miljökonsekvensbeskrivningar kopplat till dessa.

Inom den översiktliga planeringen arbetar Haninge kommun löpande med fördjupningar av geografiskt avgränsade områden. Fördjupningarna kallas utvecklingsprogram, sträcker sig vanligtvis 10-15 år fram i tiden, och har som syfte att ge en mer detaljerad bild än översiktsplanen av vilken vision och målbild kommunen har för respektive område. Områdesprogram finns för bl.a. Jordbro, den regionala stadskärnan, Dalarö och Tungelsta. Ett utvecklingsprogram för Brandbergen är under framtagande. De områden som har utvecklingsprogram står inför en möjlig utveckling i större skala. Kommunens löpande översiktliga planering följer i många fall de konkreta förslag på utveckling som föreslås i utvecklingsprogrammen vilka årligen följs upp genom kommunstyrelsen.

I arbetet med att ta fram översiktsplanen har Haninge kommun även identifierat behovet av ytterligare utredningar och planeringsinsatser. Detta gäller utredningar som t.ex. kulturmiljöinventering, bullerkartering och trafikplan. Dessa utredningar kan sedan kopplas till de frågor som hållbarhetsbedömningen bedömt som viktiga att ha med sig i det fortsatta arbetet.

11. Referenser

Calluna. *Ekologiska landskapssamband i Haninge kommun, Barr- och bland-skogsnätverket, Ådellövträdsnätverket*. 2014-12-23.

Haraldsson, H.V (2005). *Developing methods for modelling procedures in System Analysis and System Dynamics*. PhD Thesis, Lund: Lunds Universitet.

Haninge kommun. *Befolkningsstatistik Haninge 2012*.

Haninge kommun. *Bostäder i Haninge 2012/231*

Haninge kommun. *Dagvattenstrategi Haninge kommun*. Antagen kommunfullmäktige 2010-11-15.

Haninge kommun. *Haninges mål och budget 2014-2015*, Kommunfullmäktig 2013-06-10.

Haninge kommun. *Analys av resvaneundersökning i Haninge kommun 2011*.

Haninge kommun, 2011-05-02. *Bostadsstrategi för Haninge kommun*.

Haninge kommun. *Fördjupad översiktsplan för Ornö*. Antagen april 1999.

Haninge kommun, 2012-11-26. *Handlingsplan för trygghetskapande och förebyggande arbete*.

Haninge kommun, 2014-03-24. *Likvärdiga livsvillkor. Underlag för arbetet med ny Översiktsplan - arbetsgrupp för sociala aspekter av hållbarhet*.

Haninge kommun, Nynäshamn kommun. *Kustplan*. Antagandehandling 2002.

Haninge kommun. *Presentation befolkning och bostäder*. 2013/211.

Haninge kommun. *Vattenplan för Haninge kommun*. Antagen kommunfullmäktige 2012-10-15.

Haninge kommun 2014-06-09. *VA plan Haninge. Remissutgåva*.

Haninge kommun, Scandiaconsult och Hans Murman arkitektkontor. *Årsta Fördjupad översiktsplan*. 1990-06-06, reviderad 1990-09-20.

Haninge kommun. *Översiktsplan 2030*. Julutkast, reviderad 2014-12-19.

Haninge kommun. *Översiktsplan 2004*. Antagen 2005-02-07.

Haninge kommun. *BILAGA Uppdatering av Översiktsplan*

Haninge kommun 2011. 2011-10-05.

IVL, Svenska Miljöinstitutet. Thörn, P., Liljeberg, M., Roth, S., Karlsson, A. (2013) Översiktlig klimat- och sårbarhetsanalys Haninge kommun.

Leyden K.M. (2003) *Social capital and the built environment: the importance of walkable neighborhoods*.

Malmö stad, 21 juni 2012. *Stadens rumsliga påverkan på hälsa. Ett discussionsunderlag framtaget för Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö*.

Malmö stad, 2013-09-10. *Malmös väg mot en hållbar framtid. Dokumentation från Malmökommissionens konferens på Slagthuset den 10 september 2013*.

Spacescape. *Haninge Utbyggnadspotential. Analys och rekommendationer för en hållbar utbyggnad av Haninge*. 2014-09-23.

Structor och DHI, 2014-07-02. *Skyfallsstudie. Förslag på riktlinjer för översvämningshotade områden vid extrema regn, Haninge kommun*.

World Commission on Environment and Development (WCED). *Vår gemensamma framtid (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. United Nations.

Haninge.se, 2014-12-18

iterio.se | info@iterio.se | 08 410 363 00 | Östgötagatan 12 | 116 25 Stockholm

iterio